Pengar

Bokutgåva

C. E. Fritze’s K. Hofbokhandel, Stockholm 1885.
I.

Byn egde icke mer än en enda gata, om den ens kunde hedras med detta namn, ty den var helt enkelt en mindre väg, utan spår af stenläggning, och oförsvarligt illa hållen. Vid ena sidan lågo en fem, sex dåliga hus i en rad, vid den andra sågos några bondgårdar, på så långt afstånd ifrån hvarandra, att en temligen stor trädgård fick plats emellan dem. Dessa gårdar kunde vara respektabla nog, med sina breda längor och sin regelbundna fyrkant, men mot den, som vandrade framåt vägen, sågo de rätt ovänliga ut, ty alla vände de ryggen till, d. v. s. de lågo med uthusbyggnaderna utåt. Endast på ett ställe, der man lemnat porten öppen, kunde man se in på gårdsplatsen, der icke en lefvande varelse syntes, utom en hönsfamilj, som gick och sprätte i halmen.

Det hade varit en kall och regnig sommar; nu var det också slut med den.

Med händerna nedstuckna i fickorna på sin frånvuxna paletot, kom en ung flicka gående framåt gatan. Hon såg glad och hurtig ut; gången hade icke en stadsdams trippande behag, snarare en halfvuxen pojkes slängande fasoner. Med bekymmerslös min granskade hon himlens grå skyar, för att se om det drog upp till regn igen. Derefter öppnade hon dörren till ett af de låga husen och steg in i förstugan, hvilken var jemt så stor, att dörrarne kunde gå förbi hvarandra. Hon öppnade äfven nästa dörr, under en ringklockas ursinniga skrammel.

Detta var byns enda diversebod, det enda ställe der man kunde köpa tobak, kaffe och socker. Ett riktigt kyffe för resten – lågt, mörkt och nedrökt – och så denna obeskrifliga lukt af gråpapper, såpa och hvad det är allt för något!

En ung man stod bakom disken, med armbågarne på den och hufvudet lutadt öfver en bok. Hans utseende var lika ljust och vänligt som bodens mörkt och otrefligt.

Vid den unga flickans inträde rätade han upp sig och bugade. Han såg ganska godt ut. Det blonda håret var vågigt, glänsande som silke och alldeles tillbakastruket. Hyn var qvinligt ljus och det kunde aldrig finnas ett par ögon mer blå än hans. Det var en viss intelligens, som glänste bakom glasögonen, men det låg någonting förtryckt i hela ansigtsuttrycket, och kring munnen märktes ett drag af vekhet, som, förstärkt med en enda nyans, skulle öfvergå till svårmod. Det fans ingenting käckt, ingenting manligt hos honom; han liknade en af dessa plantor, som af brist på ljus få hvita blad i stället för gröna.

Det föll icke gerna någon in att säga ett ovänligt ord till Axel Möller. Det fans detta oförklarliga i blick och hållning, som alltid tycktes be om ursäkt. Man kände en ovilkorlig medömkan, – och ändå var han hvarken sjuk, eller gammal, eller fattig.

Till och med Selma Bergs pojkfasoner blefvo något dämpade, när hon talade med honom.

»Jag kommer inte för att handla», sade hon i det hon gick fram till disken, »jag kommer för att be er om någonting.»

»Mig?» upprepade han gladt, och en svag rodnad rann upp på hans kinder.

Hon kände sig förlägen. De hade ju visserligen träffats några gånger i prestgården, men det var väl i alla fall rysligt påfluget, dethär. Hans skygghet meddelade sig åt henne, och hennes fingrar lekte nervöst med den lösa tråden på segelgarnsrullen.

»Richard har talat om, att er morfar har en massa teckningar och utkast af er morbror.»

Det glänste till bakom glasögonen, det var ett slags tyst bejakande.

»Jag ville ... åh jag vore så tacksam, om ni ville be er morfar ... Jag skulle vara så rysligt glad, om jag finge se dem.»

Den unge mannen teg och tycktes tveka.

Selma rodnade så att tårarna stego henne i ögonen. – Hon hade väl varit förskräckligt framfusig.

»Eller ni tror inte att er morfar ...?»

»Morfar, jo. Han vet ingenting roligare än att visa allt det der.» – Han betänkte sig ett ögonblick. – »Jag skall gå in och säga till mor», sade han raskt.

Han gick in i familjens rum och återkom efter några ögonblick.

»Var så god och stig in», sade han och höll dörren öppen.

Selma efterkom inbjudningen och trädde in i ett stort hvardagsrum, med små fönster på båda sidor. Vid ett af dem sutto mor Möller och hennes dotter, sysselsatta med handarbete.

Selma hade endast sett gumman i kyrkan, men denna skarpnästa fysionomi kom man nog ihåg, sedan man sett den en gång.

Sonen presenterade, och den unga flickan yttrade några urskuldande ord för sin djerfhet. De upptogos temligen sursött, men Selma brydde sig icke derom. Hon kände till mor Möller, som man känner hvarandra i en sådan liten by, och hon visste att gumman aldrig brukade vara älskvärd. Hvad hade hon dessutom med käringen att göra! Och så stack hon händerna i sina kappfickor och antog en äkta gatpojksuppsyn. Det var hennes vanliga utväg, när någon visade sig ovänlig.

Hennes nyfikna blick flög kring rummet och stannade så vid en liten tafla, som hängde öfver en byrå. Det var bäst att se sig om nu: man kom väl inte dit oftare.

»Har er morbror målat den?» frågade hon vänd till den unge mannen. Men innan han kunde svara, föll modern in:

»Nej, det har Axel gjort. När han var barn klåpade han med sådant der.»

»Ämnar ni bli målare?»

»Nej, det ämnar han *inte.* Vi ha haft *en* målare i slägten, och det har varit mer än tillräckligt.»

»Hvad det är bra gjordt. Herr Möller har bestämdt ärft anlagen efter sin morbror.»

»Då är det också det enda han ärft efter honom, och det var inte mycket att ha. Det vräktes bara ut pengar på honom, och när han dog lemnade han ingenting efter sig annat än skuld.»

»Men tänk – ett sådant namn!»

»Man lefver inte af *det*, skall jag säga fröken.»

Mor Möller knep ihop läpparne på ett sätt, som ohjelpligt afskar samtalstråden.

Selma kastade en blick på den unge mannen. Han förstod henne.

»Morfars rum ligger här ute, får jag be er gå den här vägen?»

Med en afskedshelsning för värdinnan lemnade Selma rummet, och när hennes ledsagare stängt dörren efter dem, drog hon en lättnadens suck.

De gingo genom ett förmak, – stelt, smaklöst, symmetriskt. Man kunde komma i frysning bara af att se på det.

Nästa rum bar en helt annan prägel.

»Det är mitt», sade herr Möller.

Selma såg sig omkring. Hon hade denna vakna blick, som uppfattar allt, ända in i de minsta detaljer.

Det var ett tarfligt rum, men det såg bebodt ut. Man skulle kunna sitta der timvis och ändå ej känna sig ensam, till den grad hade egarens smak tryckt sin stämpel på allt.

»Ni läser mycket», sade gästen och såg sig omkring.

»På hvar ledig stund.»

»Hvad för något?» frågade hon och betraktade ryggarne af några band, som förskrefvo sig från en landtlig bokauktion, »ah, romaner! Läser ni ingenting annat?»

»Jo, poesi; det tycker jag bäst om, och så historiska arbeten. Läser fröken aldrig romaner?»

»Jo, det förstås, men jag läser också filosofi och fysik.»

Hennes oefterhärmliga ton gick alldeles förlorad för honom; han var allt för naiv för att skratta. Tvärtom, han kände nästan beundran.

»Är det inte svårt?» frågade han skyggt.

»Det beror på hur man tar det», svarade hon lätt. Hon började redan känna sin öfverlägsenhet.

»Spelar ni fiol?»

»Ja, ibland.»

»Af hvem har ni lärt?»

»Jag har lärt mig det sjelf, mor har aldrig velat kosta på mig.»

»Och det der lilla pianinot, är det också ert?»

»Ja, men det är mycket dåligt, jag önskar jag hade råd att skaffa mig ett nytt.»

»Råd?» eftersade hon. Man visste ju att mor Möller var rik.

»Ja, råd», upprepade han leende.

Hon nickade för sig sjelf på ett mycket förnumstigt sätt, som tycktes säga: nu förstår jag.

Öfver allt i rummet fans så mycket som kunde locka, allt sådant som skulle förtjusa en skolpojke som »samlar». Mossor och stenar, stora snäckor, pilspetsar af flinta, och – det bästa af allt! – ett litet aqvarium af primitiv beskaffenhet, med »vattenbusar» och ödlor uti. Men det kunde icke passa sig att stanna der längre, och så gingo de vidare.

Genom en liten gång eller förstuga kommo de till gubbens rum.

»Morfar, fröken Berg ber att få se morbrors teckningar», sade hennes ledsagare i det han steg in och höll dörren öppen för henne. Hans stämma hade här en helt annan klang än nyss.

Gubben satt i länstolen vid skrifbordet och läste. Han reste sig och sköt glasögonen på pannan. Det var anmärkningsvärdt hvad dottersonen liknade honom, men gubben såg raskare ut.

»Välkommen», sade han hjertligt och räckte henne handen.

»Jag är mycket påflugen», sade hon med en frimodig blick i den gamles ansigte, »men för mig fins ingenting roligare än att teckna och rita; jag är alldeles tokig med det ... och när jag nu visste att här fans så mycket att se ... Frestelsen blef för stark.» Hon brast ut i ett omotiveradt litet skratt. Det klingade friskt och gubben tyckte om henne.

Axel stod midt på golfvet och vägde än på det ena benet, än på det andra, med en min som om han stod och njöt af något.

»Det var så snällt, så snällt», sade gubben och klappade henne trohjertadt på axeln, som om de varit gamla bekanta.

Dottersonen såg sig omkring med synbart välbehag, fast allt detta måste vara så oändligen gammalt för honom.

»Fröken», sade han plötsligt, hvad tycker ni?» Han pekade på en litografi, som hängde midt emot fönstret, öfver sängen.

Den unga flickan stod stilla och bara såg. Det var sjelfva tanken i denna tafla som slog an på henne – hon, som ännu lefde till hälften i barndomens sagoverld. Der var den ju lifs lefvande, med sköna sagoväsen, svärmiska och förtrollande som sjelfva sommarnatten. Det var någonting för henne!

Axel Möller var färdig att hålla andan, så rädd var han att störa.

Här i morfadrens rum hade de tagit grodd, alla de frön, som naturen nedlagt i hans sinne, här hade de spirat upp utan luft och ljus – sjukligt och förvridet – och här hade han left sig in i den gamles dyrkan af den bortgångne. För honom var det som om konstnärens ande dröjt sig qvar här, och när hon nu stod der i tyst beundran, så var det för *hans* gud hon böjde sig.

Afstängningen från verlden, i förening med moderns hårdhet, hade från barndomen kommit hans viljekraft att krympa ihop till en dvärgkropp, medan fantasien växt ut, så att den kunnat fylla en jättes hufvud. Han var en af dessa naturer, som tro sig skapade att lida, endast för det de fått förmågan att gifva sig hän i en stämning.

»O, så hänförande!» utropade Selma och spretade ut med fingrarne i sina kappfickor.

Det inträdde åter en andäktig tystnad.

Hennes åhörare hade intet sinne för komik, och motsättningen mellan hennes fullvuxna frökenförtjusning och dessa oförfalskade slynfasoner fans icke till för dem.

»Och hvad är dethär för något?» sade hon och slog med handen ut mot de andra taflorna, som klädde väggarne. Hon kunde ju inte bli stående der och beundra i all evighet, heller!

»Alltsamman efterbildningar af hans arbeten. Det brukade han alltid sända hem till mig. Och denhär oljemålningen är en modellstudie af hans egen hand», sade gubben med stolthet.

Det var en naken kropp och ett fult hufvud, duktigt utfördt. »Usch, så fasligt!» tänkte Selma på sitt pensionsspråk, men sade ingenting.

»Det skymmer så. Kan jag inte få tända morfars lampa?» sade Axel.

»Hvad jag var dum som kom hit så sent!» klagade Selma, »men det kommer sig af att jag gick en timma på vägen och undrade om jag skulle våga eller inte.»

Nu skrattade de, och så var isen bruten; hon kände att hon var deras gunstling.

»Får jag taga af mig kappan?» sade hon. Och gubben hjelpte henne sjelf, medan dottersonen tände lampan och rullade ned gardinen.

Det var som om de gamla möblerna bara behöft detta. De föreföllo ej längre stela och kantiga. Allt passade så förträffligt ihop; det var idel gamla minnen och gamla historier. Hvad man kände sig hemma i detta rum!

Dottersonen stälde morfadrens stol till rätta och bjöd gästen taga plats deri. Det glada uttrycket förskönade honom; han såg hurtigare ut än vanligt.

»Vill nu morfar ta fram portföljerna?» sade han.

Den gamle öppnade pulpeten och började plocka ut sina skatter. Selma hoppade fram och satte sig i länstolen. Hvad man kunde vara fri hos dessa menniskor!

Hon lade sig tillbaka öfver ryggstödet för att se på rummet bakom sig. Lampskenet föll från sidan öfver hennes uppåtvända ansigte och belyste klart den käcka, outvecklade figuren. Vacker var hon icke, snarare motsatsen, men det var en friskhet, som påminte om en molnfri vinterdag med snö och bjellerklang.

Detta rum behagade henne. Det fans ingen halfhet, det var helt hvad det var. Med obeskrifligt nöje lät hon sina blickar glida kring väggar och hyllor. Der var så instoppadt; ingen plats var lemnad tom. Och så var allting så mörkt, det riktigt sög lampskenet till sig. Och tänk hvad det måtte vara roligt att få rifva omkring i alla dessa skåp och lådor! Hon skrattade till.

»Här är bra trefligt!»

Hennes glädje gaf återsken i den unge mannens ansigte. Han stod och såg på henne.

»Se här», sade gubben och lade en lunta studier på bordet. Så drog han fram en stol bredvid hennes, för att kunna förklara allt; och dottersonen stod bakom för att se öfver hennes axel.

Hon var så intresserad, – granskade och frågade. Dervid såg hon så tillitsfullt in i gubbens ansigte, att hans tystlåtenhet smälte: han blef öppenhjertig och språksam. Medan de gingo igenom portföljernas innehåll berättade han om denne son, som varit hans lefnads stolthet.

»Se, jag var slätmålare, fröken», sade han, »men jag skall säga att jag förstod min sak. Hos mig fick han de

första grunderna, och – ser fröken – *det* hade han godt af allt framgent.»

Det var gubbens outtömliga glädjekälla, detta, att han gifvit honom »de första grunderna». Det var hans evangelium, och på det måste han tro, om än allt annat skulle ramla.

»Jag skall säga fröken att det kostade. Först att hålla honom i skola i Lund – för se han skulle ju ligga i studien, förstås. För se om man skall bli målare, så duger det inte att bara smeta med färgerna, utan en ska' ha reda på både ett och ett annat. – Och sen i Stockholm vid akademien. Men jag var ju en duktig arbetare, och större glädje kunde jag ju inte ha än att arbeta för min pojke. Sara hon förtröt – förstås – men inte skulle man bry sig om *det.*»

Sara, det var mor Möller.

Axel gaf den gamle en liten tryckning med handen. Han fann icke det sista uttrycket fullt passande. Fröken Berg var ändå en fin dam, och morfar skulle hålla på sin värdighet.

Selma såg upp och log med en blick, som tycktes säga: låt honom tala.

»Baronen var allt bra hederlig», fortsatte gubben, »för han hjalp honom hela tiden, när det knep.»

För den gamle slätmålaren fans det icke mer än en baron i verlden, och det var den, vid hvars gods han haft anställning.

Och så blef han vid att berätta.

Selma hade detta sätt att helt och odeladt höra på, hvilket gör ett så angenämt intryck på den som talar, och hennes lilla eftertänksamma min verkade med styrkan af ett raffineradt smicker.

Allt föreföll henne så öfver måttan intressant – rummet, menniskorna, berättelsen.

Nu hade hon glömt den fantastiska taflan der borta, med månskenet och necken.

Och under allt detta stod den unge mannen bakom hennes stol och njöt af den glada trefnad hon fört med sig. För honom var hon någonting så helt annat än det vanliga, ty till moderns hus kom sällan andra fruntimmer än bondgummor, eller då och då en rik åbodotter, som helsade på systern och då sökte visa sig så fin och förnäm att hon knappt kunde tala och röra sig som en vanlig menniska. Med en blandning af bonddryghet och penninghögfärd afskydde mor Möller allt hvad »ståndspersoner» hette, och trots alla böner kunde hon icke förmås att låta dottern begagna hatt. Schalett skulle det vara.

Det blef sent, men Selma tycktes ej lägga märke till det. Här fanns ännu så mycket att fråga om och taga reda på. Det gladde hennes båda värdar, och på samma gång erforo de en viss ängslan, som när en liten fogel dristigt hoppar in i rummet, och man är rädd att med en enda rörelse påminna honom att han icke är på sin plats. Det är en sådan härlighet att se hans trygga tillförsigt, och ändå vet man ej hvilket ögonblick han flyger derifrån.

Ibland, då hon fann en teckning, som hon tyckte bättre om än de andra, kastade hon sig tillbaka mot ryggstödet och såg upp i den unge mannens ansigte, för att se om han delade hennes beundran. Då mötte hon alltid hans blick, leende mot henne, men med ett visst drag af svårmod.

Och han såg henne i full belysning.

Hon hade en bred hvit panna, öfver hvilken det gula håret föll i en stripig lugg, näsan var liten och af en putslustig modell, hyn det friskaste man gerna kunde tänka sig, och de tunna läpparne voro så klart röda, att

de tycktes målade. Men kanske föreföllo de så emot hakans hvithet. Nedre delen af ansigtet var lika skarp och spetsig som den öfre bred och fast. Det gaf henne ett egendomligt utseende af bestämdhet, på samma gång som det gjorde henne ful.

»O, så sent det är, och nu är det alldeles mörkt!» utropade hon och sprang upp så häftigt att Axel fick en knuff af stolen.

»Hvad kan klockan vara?» Hon vände hufvudet i alla riktningar för att få syn på den. »Half åtta! då blir jag alldeles olycklig för farbror och faster; jag hinner inte hem till qvällsmat.»

Hon for bort till sängen, der kappan låg, och ref den på sig i en handvändning.

»Tusen tack för detta roliga», sade hon och skakade hand med gubben, under det att hon behändigt fäste hatten med den lediga handen. »Men – ack om jag vore hemma!»

»Jag skall följa fröken», sade Axel.

»Ja det är godt och väl. Men – så mycket skam jag får!»

Axel öppnade dörren.

»Kan man inte komma ut någon annan väg än genom er mors rum?» sade hon hastigt.

»Jo, genom denhär förstugan», svarade han och kände sjelf en lättnad dervid.

De kommo ut på den lilla bygatan. Det var mörkt och ett lätt duggregn slog emot dem.

»Vänta ett ögonblick, så skall jag springa efter morfars paraply.»

Han sprang in och kom strax igen, hvarefter de begåfvo sig i väg. Hon gick tätt intill honom, ty han höll paraplyn.

»Vi gå väl ginvägen om banbanken?» sade han.

»Ja», svarade hon. Och så tego de en stund.

När de kommo till grinden öppnade han, och de gingo in på den släta jernvägen mellan skenorna, der marken var hoptrampad af banvakternas steg.

»Går ni inte bättre om ni håller mig om armen?» frågade han.

Hon tänkte efter ett ögonblick, om det kunde passa sig, och så tog hon hans arm.

Regnet smattrade mot paraplyet, ty det blåste starkt. De höllo jemna steg.

»Det är lärorikt att höra hur andra brutit sig en bana», sade hon.

»För mig är det nedslående.»

»Hur då?»

»Jag ser hur alla andra komma fram i verlden, men inte jag.»

»Hvarför inte ni?»

»Derför att det nu är för sent.»

»Men hvarför har det då icke blifvit af förr?»

»Pengar, pengar! Mor bryr sig om ingenting i hela verlden annat än pengar. Förr begrep jag det inte, nu ser jag det.»

Hon höll fastare om hans arm än i början, och den ömsesidiga skyggheten var försvunnen. Hon märkte att han skulle ha lust att tala med henne som med en gammal förståndig menniska. Det var ju nästan en uppgift att fylla!

»Berätta», sade hon hastigt.

»Hvad?»

»Allting. Tror ni inte att jag kan tiga?»

»Det fins ingenting att tala om; ingenting, som kan roa någon.»

»Roa!» utbrast hon föraktfullt. – Precist som om hon icke för länge sedan vuxit ifrån att bli road! Hum.

Det uppstod några ögonblicks paus. Nu var hon stött.

Han märkte det.

»Kan det intressera fröken?» sade han tveksamt och med en viss vekhet.

»Seså», sade hon eftertryckligt och ryckte ett tag i hans arm. Det var hennes sätt, när någon af pensionskamraterna hade något på hjertat, som icke kunde komma fram.

»Ack, fröken, om min syster vore det ringaste lik er!»

»Hur är hon då?»

»Hon bryr sig om ingenting – ingenting alls – och jag känner mig så gräsligt ensam.»

»Men ni har ju er morfar.»

»Han är så gammal så.»

»Och så har ni ju min kusin, Richard.»

»Skilnaden är så stor. Han vid universitetet, och jag mellan disken och snuskaggen.»

»Och så har ni ju mig. Hvad var det nu? Berätta!»

Han teg ett ögonblick, hon hade sagt ett par ord, som han måste upprepa för sig sjelf. Hans röst var förändrad då han svarade; det låg någonting återhållet i den.

»Fröken, jag kan inte ens tala. Jag har aldrig haft någon att tala till.»

Hon teg. En qvinlig instinkt sade henne, att han blott behöfde tid.

»Man har gjort mig orätt», började han, »jag är ingenting, jag kan ingenting, och allt hvad jag tar mig till blir fusk. Inte ens sill och salt kan jag sälja ordentligt ... jag kan inte prata för min vara. Det är mig vedervärdigt alltihop. Nu är jag led på det.»

»Men hvarför blir ni då ingenting annat?»

»Mor vill inte.»

»Hvarför det?»

»Hon säger, att jag kan öfvertaga butiken; det är tillräckligt att lefva på.»

»Nå?»

»Kan jag uthärda i det der svarta kyffet dag ut och dag in?»

»Men hvarför reser ni inte er väg?»

»Hvarifrån skulle jag få medel att resa? Och hur långt kommer man utan kunskaper, utan rekommendationer? Om jag vore bunden till händer och fötter kunde det icke vara värre.»

»Men ni är ju myndig?»

»Hvad hjelper det, när man inte har något att vara myndig öfver?»

»Har ni inte fädernearf?»

Det lät grufligt snusförnuftigt, men han lade ej märke dertill. Sådant gick alltid förloradt för honom.

»Nej, jag har inte något. Far dog när vi voro helt små, och der fanns ingenting. Mor har sjelf satt upp butiken och skrapat i hop allt samman.»

»Hon är ju rik?»

»Ja, man säger så.»

»Men – jag vet – när *hon* började med ingenting, hvarför kan inte *ni* göra det?»

Han teg ett ögonblick inför denna fråga.

»Ah – fröken – det har sig inte så lätt.»

»Hum, – ja jag är åtminstone tvungen att förtjena pengar, det är då säkert.»

»Hvarför det?»

»Min pappa blir allt fattigare och fattigare, snart har han ingenting att ge mig. Det går baklänges.»

Hon sade det sista så obeskrifligt komiskt: – som om dermed allt vore sagdt, som om det vore den allra naturligaste sak; det, att »det går baklänges.» – Ett odisputabelt faktum och ingenting vidare.

»Hvad skall ni då taga er till?» frågade han, intressad som om hon funnit en guldgrufva.

»Ja, det vet jag inte riktigt, men pengar måste jag ha. Ser ni, jag vill bli artist, – djurmålare tror jag visst – men det törs jag naturligtvis inte tala om nu så länge, ty det kostar många pengar. Dem måste jag skaffa mig först.»

»Men hur skall det gå till?»

»Jo, ser ni, jag har mina planer ... och så kunde det ju hända att man träffade på någon ...»

»Hvad?»

»Någon som kunde hjelpa en, liksom den der baronen hjelpte er morbror.»

Han teg. Det for som ett styng genom hjertat. Om så vore? Då skulle hon fara bort – kanske slå sig igenom – och han skulle stanna ensam qvar.

»Tänk om ni också blefve målare, om vi blefve kamrater!»

Hennes utrop kom så plötsligt och ungdomsfriskt. Det var en vindstöt, som med ens ref upp alla hans romanidéer, så att de började kretsa om i hans hufvud – luftslott och hägringar – allt i ett ögonblick. *Henne* till kamrat!... Han såg henne åter tillbakalutad öfver stolens ryggstöd, med ansigtet i full belysning ... Henne till kamrat, och frihet ... frihet!

Han måste stanna ett ögonblick.

»Hvad är det?»

»Herre Gud i himlen – *ja*», sade han med ett djupt andetag.

Och så fortsatte de vägen. Men deras tankar hade kommit in i en ny fåra. Det var idel framtidsdrömmar, hälften skämt och hälften allvar. De hade med ens fått gemensamma intresen, gemensamma framgångar och gemensamma fiender. Och så tänkte de hvarken på regnet eller vägen, utan gingo ett godt stycke förbi grinden, der de skulle vikit af mot prestgården.

Då måste de gå tillbaka.

Han suckade tungt då de stodo vid grinden, nu var det endast några steg till, så skulle de skiljas.

»Kommer dag, kommer råd», sade hon, »det är mitt valspråk.»

»Ordspråken ljuga», anmärkte han i svårmodig ton.

Då gingo de en stund tysta framåt landsvägen.

»Tänk om vi mött tåget, då hade det blifvit vår sista vandring», sade han, »i det här vädret tror jag knappt vi skulle hört det.»

Han fann en viss glädje i att säga det.

Selma svarade icke; hon tänkte på de förestående bannorna. Och så var man vid trädgårdsgrinden.

»God natt», sade hon och räckte honom sin hand.

Det skulle aldrig ha fallit honom in att ge den en varmare tryckning.

Och så skildes de.

Sedan Selma lagt af sig ytterplaggen, gick hon in i familjens hvardagsrum. Farbrodern låg på soffan och läste en tidning, frun satt bredvid och stickade strumpa. Selmas vanda öga upptäckte genast att de hade superat.

»Faster får förlåta mig att jag kommer så sent», sade hon i hjertlig ton, som dock var fri från all ödmjukhet, »jag kom in till mor Möllers far för att se alla de teckningar han har, och så gaf jag inte akt på tiden. Jag tyckte verkligen att det var så förargligt, så.»

Farbrodern var synbarligen ond, ty han svarade ingenting och såg icke upp från sin tidning, fast det tydligt

syntes att han icke läste.

»Hur kom Selma hem?» sade fastern.

»Jag gick naturligtvis», svarade Selma, stött af de sura minerna.

»Ensam?»

»Nej, herr Möller följde mig.»

»Men jag skall säga, att det alldeles inte är passande att springa omkring på landsvägen med herrar så här dags.»

»Jag sprang inte heller omkring med honom.»

»Inga näsvisheter», röt kyrkoherden och såg upp.

»Gud bevars – farbror», sade hon och betraktade honom med en viss skälmaktig min, som hon förträffligt visste att använda, när det kunde behöfvas.

»Missbruka inte Guds namn, det har jag sagt dig en gång för alla.»

Hon såg på honom med en afväpnande tjufpojksuppsyn, som tycktes säga: jag tiger – när jag ändå inte kan tala dig till lags, min gubbe lille.

Han vände sig mot sin tidning, ty han hade svårt för att se sträng ut, och det ville han ändå. Han hade varit så ond under hela måltiden, att det riktigt kokt inom honom. Men när hon nu stod der så röd och hvit och gladlynt, nu kunde han icke få tag i ett ord af allt hvad han velat säga.

»Men det skall jag säga Selma», började fastern i föreläsande ton, – hon sade aldrig *du* då hon var förargad, – »att jag går så långt, att det är högst opassande att gå och låta följa hem sig af unga herrar, när man sjelf är så ung som Selma. Ett riktigt rendez-vous, ett samtal på tu man hand! Jo, jag tackar, – det skulle gått an i min ungdom? Nej, då fick man nog lof att passa sig.»

»Men jag försäkrar faster, att vi sade inte det minsta annat än det som hela verlden» – kunnat höra, hade hon ämnat säga, men hon hade en skrupulös sanningskärlek och hejdade sig derför, »– ja det vill säga, vi talade endast om affärer», tillade hon.

»Affärer?» eftersade frun med en förvåning, som gränsade till förfäran, »har han talt med *dig* om sina affärer?»

»Ja det har han. Jag har talat med honom om mina också; hvad var der med det?»

»Hvad skall det betyda, med dina affärer?» frågade farbrodern i mycket torr ton.

Hon gick ett steg närmare, drifven af en brinnande lust att handla, att ställa om något. Det var ett mycket företagsamt och oförskräckt fruntimmer.

»Jo, det vill säga, att jag tycker jag skulle vilja förtjena något.»

»Jaså, ville du det?» svarade han i en aktningsfull ton, som hade en liten bismak af försmädlighet, »och hur skall det gå till, om jag får lof att fråga? Du skulle kanske associera dig med hr Möller?»

Hon var så upptagen af sina planer, att hon icke hade tid att tänka på hvad som möjligen kunde ligga under

hans ord.

»Jo, farbror vet att det som jag kunde bättre än kamraterna i pensionen det var teckning, och derför tänkte jag, att det var bäst att slå sig på någonting i den vägen.»

»Så-å.»

»Ja. Och derför tänkte jag att kanske farbror ville hjelpa mig att komma in vid tekniska skolan i Stockholm. Der får man lära sig en hel del praktiska saker, som man sedan kan förtjena på. – På pappa kan jag ju inte lita.»

»Nä-ä. Gud hjelpe dig så visst!»

»Ja men i alla fall, farbror, var det så dumt?»

»Vi få väl se. Men jag skall säga dig att det vill en hel del pengar till det också.»

»Ja, det är då visst och sannt, att man kommer ingen stans utan pengar!» utbrast hon med en bekymrad dragning på pannan. »Men kunde jag inte lifförsäkra mig?»

»Men *barn*», sade han eftertryckligt, »hvar har du fått allt det der hamset ifrån?»

Hon såg ned och satte ut munnen med skamsen min, men svarade icke. Alla dessa malplacerade affärsuttryck hade hon ju lärt sig under umgänget med fadern. De föllo henne ständigt i munnen, och hon kom alltid i förtret för dem.

Hon stack sitt ena pekfinger i ett af knapphålen på sin klädning, der hon vände och vred det i förlägenhet. Hon visste att hon gjorde sig löjlig med allt detta, men när det nu *var* så ...

»Jag har ju mitt mödernearf», erinrade hon under en glödande rodnad.

»Ja. Hur stort tror du ungefär att det kan vara?» frågade farbrodren med tillkämpadt allvar.

»Sjuhundra trettioen kronor och åttiotvå öre», svarade hon gråtfärdig och med låg röst. Hon var mycket ömtålig för åtlöje, och nu visste hon att han skulle finna det lustigt, att hon hade så väl reda på det. Men ljuga kunde hon ju icke.

»Men du är inte myndig, du kommer ju inte åt det!» Han kämpade emot skrattet, så att det kändes som skulle hans inre vändas upp och ned.

»Jag tänkte att om man gick in med en inlaga»...

Nu bröt det löst, alldeles hejdlöst; han gapskrattade.

Rodnaden hade stigit henne till hårfästet och hon sköt fram läpparne ännu mer för att icke brista i tårar, men hon stod qvar på sin plats i lampskenet. Det var ett tappert fruntimmer.

»Ja, jag skall tänka på det, kanhända det kan rangeras», sade farbrodern. Nu gjorde det honom ondt om henne.

»Då kan jag skrifva till pappa om saken?» yttrade hon utan att se upp, och fortfarande i affärston.

»Det kan du. Jag skall också skrifva i qväll.»

»Men Berg lille», sade frun i sin siratliga ton, så full af omsvep, »det der kan naturligtvis inte komma i fråga

förr än längre fram. Man kan ju inte veta ... det vill säga, det är ju inte qvinnans egentliga kall, och de der nya åsigterna ... ja jag går så långt, att jag går ända derhän, att det inte är riktigt rätt. Att äldre ogifta fruntimmer taga sin tillflykt till sådant, det är ju alldeles i sin ordning, men vid Selmas år har man sannerligen så mycket annat och nödvändigare att lära sig. Det är ingen så lätt sak att förestå ett hus, och den man, som har något förstånd, ser minsann alltid på att få en duglig flicka.»

»Men det är visst ingen som vill ha mig», invände Selma med afgörande allvar.

Farbrodern hostade. Det var en konstlad, varnande hosta.

»Nu kan Selma gå in och äta», sade fastern.

Farbrodern såg efter henne, för att se när hon var utom hörhåll.

»Det kan ju i alla fall vara bra att inte behöfva kasta sig bort på hvad för en karl som helst», sade han.

————

II.

Det var en sällsynt vacker höstdag, och Axel Möller hade stält upp dörrarne till gatan för att få in luft och ljus i den mörka boden.

På en sockertunna i dess bortersta hörn satt han sjelf med ryggen uppåt väggen och fiolen under hakan.

Han fantiserade.

Det var en sällsam kontrast mellan det inspirerade ansigtsuttrycket och det eländiga mischmasch han utförde. En målare, som endast sett honom, skulle ha blifvit förtjust; en musiker, som hört, skulle bringats till förtviflan. Man kunde icke höra någonting bedröfligare än detta hjelplösa famlande efter något, som han aldrig kunde få tag i, dessa ansatser till välkända melodier, som icke fingo komma fram, emedan han genom att sudda öfver dem sökte inbilla sig att han komponerade, samt slutligen dessa på måfå-löpningar, som utgjorde vinsten af hans konsertbesök. Men det var otvifvelaktigt att han trodde sig åstadkomma någonting vackert, och att han njöt deraf.

Det skymde i dörren. Han såg upp och fick se Selma. Konturerna tecknade sig skarpt mot den soliga bakgrunden; hon var klädd i en mörkblå klädning, som satt hårdt och kom henne att se ännu smärtare ut.

»Jag skulle velat höra er spela, men jag törs inte för er mor», sade hon skrattande, i det hon fattade med en hand i hvarje dörrpost och lät kroppen väga framåt så långt armarne räckte.

Hans ansigte lyste af glädje då han såg henne, men innan han kunde svara, var hon borta.

Ännu då hon gått tyckte han sig höra ett dämpadt skratt och se en hvit tandrad skymta der borta i skuggan. Han lade fiolen på disken och betänkte sig ett ögonblick. Det var troligt att hon vek af vid grinden och gick hem om banvallen. Och i så fall – – – . Det var en välsignad sak att de förvuxna vinbärsbuskarna skymde för moderns fönster!

Han grep sin hatt, som låg på en af hyllorna, och smög sig ut, lemnande boden åt sitt öde. Efter att ha vikit om gafveln, gick han raka vägen öfver åkern ned till jernbanan.

Han kom fram före henne, ty hon hade haft en vinkel att tillryggalägga. Det var inte värdt att gå henne till mötes; kanske kunde modern se det ändå. Han kastade sig ned i gräset vid sidan af banan och väntade.

Snart såg han henne. Hon gick med sjelfsvåldig gång och höll händerna på ryggen. Hufvudet var nedböjdt och blicken fästad på vägen. Hon tycktes fundera.

Herr Möller reste sig upp och helsade.

»Usch, ligger ni här och lurar på folk!» sade hon skrattande.

»Skrämde jag fröken?»

»Åh nej, ni ser inte som värst anskrämlig ut, och inte är jag så rädd af mig heller.»

Han steg upp på vallen och började gå bredvid henne, men visste icke hvad han skulle säga.

Hon såg åt sidan på honom. Han hade vackra grå kläder och en modern filthatt. På det hela taget tyckte hon att han såg »stilig» ut, men det var fasligt hvad han gick krokig. Och så kunde hon aldrig tåla glasögon.

»Ser ni, jag högg i strax», sade hon på sitt obesvärade sätt.

Han såg frågande på henne.

»Det vill säga, att jag tog genast ihop med gubben der hemma och sade honom, att jag vill resa till Stockholm.»

»Nå?»

»Jo, det går allt för sig. Jag väntar just bref från min pappa. Och han säger visst inte nej, sedan farbror sagt ja; för pappa beundrar farbror alldeles rysligt. Han tror väl att han blir biskop en vacker dag!» Hon skrattade.

»Nå, fick ni så mycket skam, som ni trodde?»

»Åh nej, det blef inte så farligt. Och så är det ju alldeles som att slå vatten på en gås: jag bara skakar på mig, så är det förbi. Men – à propos», – hon stannade midt för honom med en gest, som om hon just erinrat sig något, »faster tycker inte det är passande att jag går och promenerar med er. Har ni lust att gå omigen?»

»Hur?»

»Till ert.» Hon slog med handen åt byn och såg på honom med uppsluppen skadeglädje, lurande på hvad intryck hennes ord skulle göra.

Han såg brydd ut och visste ej hvad han skulle svara. Han undrade om hon verkligen ville att han skulle vända om.

»För *jag* är alldeles tvungen att gå hem nu», fortfor hon oskyldigt, »så att om ni har *samma väg* som jag, så ser jag intet sätt att undvika ert sällskap.»

Hon bet i sitt ena handsfinger medan hon kikade på honom från sidan.

Han rodnade förlägen. I hans hem skämtades aldrig, och han fick en dunkel förnimmelse af att hon gjorde narr af honom.

»Tycker fröken illa om att jag går med?» sade han ödmjukt.

Det rörde henne.

»Ah, ni är ett sådant barn», sade hon öfverlägset; »ni kunde väl förstå att jag inte menade något illa? Hur

gammal är ni?»

»Tjugutvå år.»

»Ja, det är ju grufligt. Jag har inte fyllt sjutton, och ändå är det alldeles som om jag vore äldre än ni. Men det kommer sig väl af ...»

»Att ni läst så mycket», vågade han förmoda.

»Ja, kanhända det också», sade hon afgörande, »men jag menade nu derför att det i pensionen alltid var jag som skulle taga mig af alla.»

Han fann det icke alls märkvärdigt att hon så der behöfde »taga sig af» folk. Hennes mystiska lärdom imponerade på honom. Och så hade han aldrig förr träffat någon ung flicka, som brukade tala om när hon var i »pension». Endast i romaner hade han läst om sådant. Det föreföll honom grufligt förnämt.

Moderns förtryck hade gjort honom lika ytterligt anspråkslös som ytterligt äresjuk.

De gingo en stund tysta.

»Nå, hur går det?» sade hon slutligen.

»Med hvilket?»

»Med edra framtidsplaner. Har ni talat med er mor ännu?»

»Nej.»

Han såg ned, och det syntes som om han blygdes.

»Ni vågar inte?»

»Åh jo, det gör jag nog, men ...»

»Nej, det gör ni inte. Vill ni ...», hon tvärstannade och såg på honom, »vill ni att jag talar med henne?»

»Åh – för allt i verlden!»

Han såg nästan förskräckt ut.

»Tror ni inte att jag gjort mer än det för mina vänner?» sade hon med ett stolt litet leende i det de gingo vidare.

Han visste knappt hvad han skulle tro: att tala med modern syntes honom näst det värsta.

»Och jag skall säga er, att om man inte griper sig an, så blir det aldrig någonting af i denna verlden», återtog hon med oändlig visdom.

Åter gingo de tysta bredvid hvarandra. Han såg med bäfvan hur fort de närmade sig grinden der borta vid trädgruppen, der skulle hon vika af. Och han hade tusen saker att säga. Om hon nu reste till Stockholm skulle de kanske skiljas för alltid.

Han försjönk i funderingar.

Modern kunde väl inte lefva alltid. Då vore han ju fri, och halfva förmögenheten var hans. Tänk om hon ville vänta på honom! Men det föll honom aldrig in att fråga.

Han såg endast på henne, spörjande, misstroget.

»Er konstnärsbana blir väl inte så lång?» sade han lågt, »rätt som det är så gifter ni er.»

»Jag gifter mig troligtvis aldrig», svarade hon allvarligt, »det är just derför jag vill arbeta.»

För honom var detta nästan som ett löfte, det försatte honom i en tyst hänryckning.

Äfven hon teg.

»Det vore allt festligt om vi kunde träffas när vi bli gamla», sade hon plötsligt och såg upp.

Han mötte hennes blick så strålande gladt, han skulle haft lust att ... nej, det vågade han icke.

Nu voro de vid grinden. Hon öppnade sjelf, sprang lätt igenom och lät den slå i med en smäll. Han hade stannat på andra sidan.

Hon lade armarne på grindens kant och såg honom skälmaktigt i ögonen.

»Sätt upp, att vi båda slå oss igenom, hvar på sitt håll. Hvad gör det, om man blir målare eller hvad man blir, bara det är ruter i en och man kommer fram. Vill ni sätta upp på det?»

Hon räckte beslutsamt fram sin ena hand, med en sliten handske på.

»Topp, jag svarar för mig!» upprepade hon muntert, »och så träffas vi när vi bli gamla.» Hon sträckte tummen i vädret.

Han bara stod och såg på henne, der hon sjelfsvåldigt hängde på grinden, men han antog icke utmaningen, och drog sin hand tillbaka.

»Ni slår er nog igenom», sade han, »men icke jag».

»Är det alltid pengar, pengar?» sade hon leende.

»Ja», sade han hastigt, »men i hela verlden fins ingen menniska, som jag håller af mer än ...»

Han rodnade öfver hela ansigtet för sin djerfhet.

»Prat! *Jag* håller af alla; er också», sade hon gladt; »nå, tag mig i hand på det åtminstone.»

Hon räckte honom sin hand öfver grinden, och han tog den, – lamt, liksom hade han varit rädd för det. Då hoppade hon ned och gick derifrån med snabba steg, utan att se sig om.

Nu kunde bestämdt brefvet från fadern vara kommet. Hon gick in på gården.

Framför trappan höll en elegant jagtvagn med tvenne grå hästar för. Hon kände dem godt. Det var patron Kristersons. Hvad de voro vackra! Hon kunde omöjligt låta bli att klappa dem innan hon gick uppför trappan.

När hon kom upp i salongen fans der ingen menniska. – Jaså, satt patronen nere hos farbror? Ja, då hade hon inte lust att gå dit och fråga efter brefvet.

Hon gick i stället in i matrummet för att se om der fans något kaffe att få, men det var redan drucket. Hon öppnade ett af fönstren, lade sig på knä öfver en stol och stödde armbågarne i fönsterkarmen för att bättre

kunna se ned på hästarne. En ställning, som var mera beqväm än graciös.

Hvad i all verlden kunde patronen göra nere hos farbror så länge? Annars brukade han ju alltid komma upp i salongen för att spela schack med henne. Och alltid blefvo de ovänner, det var då säkert. Hon undrade om han den här gången blifvit förargad på fullt allvar, derför att hon så bakslugt tog hans drottning i sista spelet. Riktigt nog hade han inte varit der sen. Men hvad i all verlden skulle han bry sig om det, han hade ju i alla fall gjort henne matt!

Stiliga hästar! Måtte vara roligt att åka efter dem! Hvad det såg präktigt ut när de nickade så att de små silfverspeglarne mellan öronen blixtrade i solen!

Det var sant, hon hade ju inte träffat patronen sedan den der qvällen hos doktorns. Han hade dansat tre danser med henne. Han, – som annars var så lat!

Hon skrattade dervid.

Han dansade bra i alla fall, och förde så stadigt. Men hvad var det för ett sätt han tagit sig? Hvar gång han vände i salen lade han armen fastare om, ett enda tag, så att hon tvingades att sluta sig till honom.

Hon rodnade nu, när hon tänkte derpå. Undras om han gjorde så alltid? De andra flickorna sade att han dansade så bra, och de hade brytt henne för de tre danserna. Men så hade hon ju också haft sin nya klädning, den med atlasbesättningen, den, som är så stiligt sydd och så lång.

Hon böjde sig ned och såg på sin kjol; den var kort, så att fötterna syntes. Och de voro stora.

»Det vet jag då visst, att om jag bara hade pengar, så gick jag inte med denhär gamla trashanken en enda dag längre», tänkte hon. Och så återtog hon sin förra ställning.

Men förargligt vore det i alla fall, om han skulle tro att han finge ta sig några näsvisheter. Upprepa det skulle han då inte få. Kunde det passa sig att säga åt honom?... Åh, hon skulle skäms ögonen ur sig, bara för att nämna någonting sådant! Men hur skulle man då bära sig åt? Se sträng ut. Men om han så låtsade sig icke förstå? Usch!

Se, der kom han ju. Tjock och röd som vanligt.

Hon satt och betraktade honom, med fingrarne stuckna genom sin gula lugg.

Patronen såg icke upp. Ännu på trappan talade han ifrigt och lågt med kyrkoherden.

Det var väl »affärer», tänkte Selma.

När vagnen rullade bort, stod hon och såg efter den. Sjelfva ljudet lät så förnämt – en dof klang, som förtjuste henne. Och hvilka hästar!

Men brefvet!

Hon skyndade ned i farbroderns rum. Han stod vid sitt skrifbord och vände ryggen till.

»Har farbror haft bref från pappa?»

Han vände sig om och såg på henne.

»Ja, jag har haft bref», sade han långsamt, i det han sköt sina guldbågade glasögon fastare upp på näsan, »men det brefvet blir du inte mycket glad för.»

»Hur då? Har något gått på tok?» sade hon häftigt och bleknade.

»Nej, men Magnus vill inte släppa dig af till Stockholm.»

»Vill han inte?»

»Nej.»

»Var der inte bref till mig?»

»Nej.»

»Kan jag få läsa farbrors?»

»Nej. Din far ber mig göra dig föreställningar. När jag tänkt närmare på saken, tror jag att han har rätt.»

»Hvad då med?»

»Du är ännu för ung att tänka på sådant.»

»För ung, för ung? Jag blir ju äldre med hvar dag.»

»Ja visst. Derför får du vänta några år.»

»Nej, det går inte; jag skall börja nu, för att ha tiden för mig. Konsten är lång. Sen är det för sent. Sen vill jag inte.»

Han tog upp en penna och profvade spetsen mot sin nagel.

»Då får du låta bli.»

Han talade helt lugnt, med låg röst, som han brukade; men med denna bestämdhet, som imponerar.

Hennes läppar skälfde af återhållen rörelse.

»Men farbror ...», orden ville knappt fram, »farbror skall hjelpa mig.»

Hon gick fram till honom och lade bedjande sin hand på hans arm i det hon såg upp i hans ansigte. Det var ett ogenomträngligt halt ansigte, som aldrig visade någon sinnesrörelse.

»Inte denhär gången», sade han och strök hennes hår, lugnt och presterligt.

Äfven hon sökte visa sig lugn.

»Det är inte något hugskott», sade hon utan att se upp, »farbror vet att jag inte är så barnslig, som jag kan se ut ibland. Pappa har ju aldrig haft någon annan än mig, och jag har i tid fått lära mig tänka. Vi ha varit sådana vänner, han och jag, och om han riktigt inser hur detta ligger mig om hjertat, så säger han visst inte nej. Men han är så beroende af farbror, både i affärer och annars, och om farbror lägger sig emot det, så kan jag ingenting uträtta. Derför skall farbror hjelpa mig. Jag har ju alltid arbetat så träget, så snart det gälde teckning. Farbror har sjelf berömt mig så många gånger, och det har sporrat mig vidare. Nu har det blifvit en sådan lust, att jag inte kan låta bli. Farbror skall inte tro att jag tröttnar eller blir modlös, bara jag får egna mig åt hvad jag vill – träsnideri eller ritning eller hvad som helst i den vägen. Men för hushållet duger jag inte. Jag skall nog slå mig fram och göra er heder, bara jag får försöka. Säg nu inte nej.»

»Barn, nu är du oförståndig.»

»Nej, det är jag inte. Jag vet att det fordras arbete till allting, och att man bara skall lita på sig sjelf, – det har alltid varit stackars pappas fel, att han varit för slapp – det är också bara till att börja med jag behöfver er; se'n skall jag nog finna på någon utväg.»

»Brukar jag låta pruta med mig, sedan jag en gång sagt ett nej?»

Hon såg hastigt upp i hans ansigte.

»Jag kan tigga mig fram, om det behöfs.»

Hon gick mot dörren.

»Selma!» Hans röst lät skarp.

Hon vände sig om.

»Försök inte några galenskaper. Förlupna barn och dårhushjon låter man polisen ta. Vet du inte det?»

Han log, – det hala, kalla leende, som var hans värsta vapen och som hon dittills endast sett användt mot andra.

Det återförde henne med ens till besinning, men hon var krithvit i ansigtet.

»Jag är hvarken ett barn eller en galning, och var lugn för att jag aldrig skall tigga. Jag känner att jag är bunden. Jag har ingen annan råd än att böja mig för nödvändigheten.»

Hon gick.

När hon var borta satte kyrkoherden sig att skrifva till sin bror.

Selma gjorde inga fler försök. Hon kände sin farbror tillräckligt för att veta, att det ingenting skulle tjena till. Det hade kommit en djup nedslagenhet öfver henne, och hon var sig ej lik. De sjelfsvåldiga pojkfasonerna voro försvunna och det hade kommit en stillhet i hennes sätt, som gjorde henne till en annan menniska.

Så snart man ätit qvällsmat bad hon att få gå till sängs; hon kände sig så trött.

Kyrkoherden och frun blefvo ensamma.

Han låg på soffan som vanligt. Men hon hade ingen stickstrumpa, ty det var lördagsqväll.

»Har du sagt till henne ännu?» frågade frun, bläddrande i en Familj-Journal.

»Nej. Jag tyckte det var inte värdt i dag, efter hon haft den der ledsamheten med Stockholmsresan. När hon sofvit på saken, lugnar hon sig nog.»

»Det tycker jag inte behöfs, jag har inte sett henne så lugn den dag jag mins. Det har varit en riktig lisa i dag.»

Han gjorde blott en försmädlig min, som undgick frun.

»Men hvad tror du Richard säger om det?» återtog hon.

»Hvem frågar efter sådana griller tror du. En studentpojke ... puh!... han hinner bli kär ett halft tjog gånger innan han får så han kan gifta sig.»

»Men kära du, hvad se de på tösen? Jag går så långt att hon är riktigt ful.»

»Ful kan man väl aldrig kalla henne och dessutom har hon tycke med sig – den der friskheten, ser du. Det är som vacker vinterfrukt. »

»Sådana påhitt! Men jag undrar hvad hon finner på der uppe. Inte kunde hon gå och lägga sig så här dags, jag har rätt lust att se efter.»

Frun gick, och det dröjde ej länge innan hon återkom.

»Hon gråter så förskräckligt, så att jag kan inte få ett ord ur henne, men ligger, det gör hon då.»

Frun satte lampan, som hon höll i handen, ifrån sig på ett bord.

»Det är alldeles okristligt att taga till vägs på det sättet för en småsak», återtog hon.

Det fans sorger, som fru Berg kunde förstå, men det fans också sådana, som lågo utom hennes horisont. Till de förra hörde sjukdomar och dödsfall inom familjen, likaså tjufvar, eldsvåda eller en vidbränd stek. Men en sorg sådan som Selmas var henne absolut ofattlig.

»Jag tror jag skall gå upp och tala med henne», sade kyrkoherden tvekande.

Det gjorde honom så ondt nu. Selma grät. Hans raska, duktiga Selma!

»Jag går med», sade frun med glad beslutsamhet. Hon väntade sig ett litet sensationsstycke.

»Nej, bli du här, jag går helst ensam», svarade kyrkoherden. Det fans en antipati mellan Selma och fastern, hvilken gjorde flickan halstarrig.

Han tog lampan och gick upp till den lilla vindskammaren, stökade litet vid bordet och såg så bort åt soffan. Selma hade vändt sig mot väggen och dragit täcket öfver hufvudet. Hon ämnade synbarligen inbilla honom att hon sof. Han gick fram och lade sin hand på hennes skuldra. Hon skälfde under återhållna snyftningar, men det hördes icke ett ljud.

Han kände sig rörd just deraf, att hon sökte beherska sig.

»Barn», sade han, »du förstår inte att jag vill dig väl.»

Det var för mycket. Hans vänlighet gjorde det endast svårare, och han hörde en halfqväfd snyftning.

»Gråt ut», sade han, »det skall lätta.»

Hon bet troligtvis i täcket, ty hon blef stilla och tyst med ens.

»Det käns tungt nu», sade han sakta, »det gör så alltid, när våra illusioner ramla. Tror du icke att jag känt det, äfven jag? Men ju nyktrare vi lära oss att se på lifvet, dess bättre för oss.»

»Jag försöker att göra det», kom det afbrutet och tonlöst.

»Det vet jag. Jag vet, att du vill vara förståndig. Men ännu har du mycket att lära. Och tro mig, den som med ödmjukt sinne säger: Herre, ske din vilje, han vandrar sin verld lättast igenom. Kom ihåg, att det är han som styr och att du är i hans hand.»

»Jag kan vara lika olycklig för det.»

»Det är ogudaktiga ord.»

»Jag menar, att han styr för oss alla», kom det under täcket, »han styr för de allra olyckligaste med, äfven för dem som aldrig veta af annat än sorg och elände. Så *det* är ingen tröst.»

»Barn, hvad är det för ord!» sade han strängt.

»Jo, det hindrar ju inte att jag skulle kunna känna det värre ju längre jag lefver. Hvarför inte jag så väl som alla andra?»

»Vi måste taga vår tillflykt till honom i bönen.»

Dessa mildt framsagda ord stredo på ett besynnerligt sätt mot hela hans person; mot den stela, sirliga hållningen; mot det glatta, känslolösa ansigtet, och mot hans sjelfbelåtna leende då han uttalade dem.

»Jag *har* bedt», kom det temligen vresigt.

»Men du har gjort det kortsynt och otåligt. Kanske väntar dig en glädje, som du aldrig drömt om.»

»Jo vackert!» snyftade det otroget under täcket.

Han kunde icke återhålla ett leende, ty han egde en viss humor: den var det mildrande draget i hans karaktär.

Den lilla dispyten tycktes ha gjort henne godt, fast hans tröstegrunder lemnat henne oberörd. Snyftningarne kommo endast som dyningar efter en storm.

»Som tröst hade jag tänkt bereda dig en liten öfverraskning», sade han med ett slugt leende, »är du inte nyfiken?»

En långdragen snyftning var hennes enda svar.

»Du är ju annars så glad åt pengar, se här.»

Han väntade att få se ett par förgråtna ögon titta fram, men täcket låg orörligt.

»Nu behöfver jag inga pengar.»

»Men en hundrakronesedel ...»

Meningen hann ej fullbordas förr än hon satt upp i sängen, blinkande mot ljuset med sina rödkantade ögon.

Det låg verkligen en sedel på täcket.

»Ja hvad skall jag nu med den!» utbrast hon och lutade pannan mot väggen.

»Det måste du naturligtvis sjelf fundera ut.»

»Skulle jag få göra med den hvad jag vill?»

»Förstås.»

Hon vände sig icke om, men det märktes tydligt att fästningen ämnade kapitulera.

»Skulle jag inte alls göra reda för den?»

»Nej.»

Han betraktade med ett leende den hvita natttröj-ryggen och en gul fläta, som lik en lejonsvans hängde ned deröfver. Ännu betänkte hon sig. Måhända misstänkte hon en snara. Han nästan tyckte om henne för det.

»Om du så kastade den på vägen, skulle jag inte bry mig om det», återtog han, »jag ville bara visa dig att jag inte vill vara snål och hård.»

Det kom något af naturlig vekhet i hans röst.

»Vet faster om det?»

Hon vände sig om och såg på sned öfver sin axel.

»Nej.»

Han kunde knappt låta bli att skratta. Hon var försigtig som en bondadvokat.

»Jaså», sade hon och vände sig rätt på soffan, »ja, nog vill jag gerna ha pengen, men inte kan jag bli glad genast för *det*, så är det farbror menar så ...»

Nu skrattade han verkligen.

Hon såg på honom helt allvarsamt, något förnärmad.

»Du behöfver bara säga: 'tack farbror', sade han, »det är allt hvad jag begär.»

»Ja tack skall farbror ha, men det är ju rysligt mycket pengar.» Hon räckte honom slappt sin ena hand och affären var uppgjord.

»Du kommer nog att handskas med mer än det i dina dar; du tycks ha födgeni.»

»Ja, det tror jag då visst», sade hon med öfvertygelse, »ty utan det blir det strunt med alltihop, det har jag sagt pappa så många gånger. Men han har kört alldeles för galet fast, han kan aldrig komma loss igen.»

»God natt med dig, mitt barn», sade kyrkoherden i det han tog henne med båda händer om det purriga hufvudet och kysste henne. Derefter vände han sig för att gå.

Då kom det med ens öfver henne en vidskeplig fasa. Hon såg på sedeln; den största summa hon någonsin egt. Var det icke blodspenningar! Hvad hade hon sålt? Någonting inom sig sjelf ... Sin egen smärta, – och för pengar!... Hon tänkte på Judas.

»Farbror!» ropade hon, just som han ville taga lampan. Det lät nästan ångestfullt.

Då han såg sig om, sträckte hon båda armarne emot honom, som efter ett skydd, eller som för att bedja om tillgift för något.

Han gick fram till henne och satte sig på soffkanten.

»Håll af mig. Bara en liten, liten smula. Åh, – jag är så ledsen!» Hon slog armarne kring hans hals.

Han satt qvar ett ögonblick och lät henne trycka sitt förgråtna ansigte mot prestrockens kläde. Men han kände ingen ånger, tog icke sedeln tillbaka. Han hade ju handlat ädelmodigt, frikostigt, och hans samvete var lugnt.

»Är det synd, är det synd?» utropade hon lidelsefullt.

»Hvad? Hvilket?»

»Pengarne, pengarne! – att ta betaldt.»

»Hur kan du prata så? Jag ger dig dem gerna.»

»Nej, det *är* inte synd», sade hon med ett djupt andetag, krampaktigt som en snyftning.

Så gick han.

III.

När Selma följande morgon vaknade, kände hon sig tung och olustig. Fastern kom för att hemta henne till kyrkan, men hon var icke färdig, utan lofvade komma efter. Hon fullbordade sin toilett i största hast och lade till sist hundrakronesedeln i uppslaget af sin klädningsärm, der hon fäste den med en nål.

Gudstjensten hade redan börjat, då hon kom på kyrkbacken, och orgeln hördes dit ut. Hon skulle haft lust att sätta sig på en bänk för att njuta af det vackra höstvädret, men det kunde ju ej gå an. Hvad här var friskt!... och så stilla. Daggen låg tjockt öfver det tofviga gräset och gaf det en blåaktig skiftning, luften var sval och gjorde så godt på hennes brännande ögonlock. Det kändes en tyngd öfver bröstet och hon andades i djupa mödosamma drag, som för att aflyfta den.

Då hon kom i kyrkan, voro alla de främre stolraderna så fullsatta, att hon tog sin plats längst nere under läktaren, bakom en pelare. Stolen var kortare än de andra, och hon fick sitta der ensam. Det var det hon ville. Efter mycket besvär fick hon rätt på psalmversen, men hennes händer skälfde, och det ansträngde dem att hålla boken. Hvad kunde det vara, som gjort henne så nervös? Var det musiken, eller gårdagens sinnesrörelse, eller kanske helt enkelt det, att hon icke ätit frukost? Hon lade boken ifrån sig och lutade sig ned i stolen, glad att ha fått en så undangömd plats.

Hvad koralsången var märkvärdigt gripande i dag! Hon skulle haft lust att bedja, men det kunde hon icke, ty egentligen hade hon ingen religion. Om hon hade någon, så utmynnade den åtminstone i en sällsam paradox: jag tror icke på Gud, derför skall han straffa mig.

Just i dag kände hon det så lefvande, både det att hon icke trodde och det att han skulle straffa.

Så gick presten på predikstolen. Från platsen, der hon satt, kunde hon icke se honom, och hans ord gjorde ett annat intryck än det vanliga. Rösten kom nu till sin fulla rätt, och den egde en sällspord makt.

Annars försvagades dess verkan af ansigtsuttrycket, som bibehöll sin kyla, äfven då en rörelse tycktes andas genom tonfallet.

Stämman var ej stark och skulle genom forcering blifvit skärande. Han talade derför lågt, liksom dämpadt. Men intresset för hvad han sade hölls vaket af denna mästerliga nyansering, som gaf föredraget både styrka och omvexling, utan att han öfverskred sina röstmedel.

Det var öfver fjerde budet han predikade, och han gjorde en framställning af hur förbannelse och undergång blir deras lön, hvilka sätta sig upp emot fader och moder; hur Herrans hand skall hvila tungt öfver deras hufvud, och hur jordisk lycka aldrig skall blomstra på deras väg. Det tycktes gömma sig någonting bakom sjelfva hans ton, likt en hemlighetsfullt krossande dom, och hon genomilades af en rysning.

Hur förfärligt det måtte vara att framsläpa hela sitt lif under en sådan förbannelse, – att oåterkalleligen vara

dömd till olycka!

Så länge hon hörde honom, måste hon tro; det gjorde hon alltid. Först efteråt kom tviflet.

Det var så skumt der nere under läktaren, der hon satt bakom pelaren, liksom gömd för den öfriga församlingen. Det kom en underlig ängslan öfver henne, som om död och dom vore för handen och hon en missdådare, som skulle fällas. Hon egde ju detta stridiga sinne, som kunde sätta sig upp emot fader och moder, om ... Hon afslutade ej, ty nu veknade hans stämma.

Han erinrade om, att det icke finnes mer än ett enda budord, vid hvars uppfyllelse Herren fästat löftet om jordisk sällhet. Och han uttalade det långsamt: »du skall länge lefva på jorden, och dig skall väl gå». Det verkade som någonting helt nytt; det var icke längre den utnötta katekeslexa hon lärt sig från barndomen; det var någonting stort, härligt, som kom henne att draga ett befriande andetag.

Så gjorde han en paus.

Och sakta, liksom drömmande, kom utläggningen. Han talade om att lyckan kan ega ett djup, så att den uppväger en hel lefnad, om också ej åren räknas så många; han åskådliggjorde hur föräldrarnas välsignelse bygger barnens bo, och han bredde ut denna välsignelse som den mjukaste matta öfver alla lifvets törnen.

Selma blef så vek till sinnes. Hon tyckte sig hafva offrat allt för lydnaden, allt hvad hon älskat och hoppats. Skulle han begära mera ... mera ...? Hvad skulle hon ej vilja gifva för en enda af dessa solglimtar, som räcka till att uppväga ett helt lif!

När sista psalmen sjungits till slut, måste hon dröja qvar ett ögonblick för att utplåna spåren af sin rörelse. Under tiden hade folkströmmen nått hennes stol och det blef nödvändigt att vänta tills trängseln afstannat.

Hon stödde sig uppåt pelaren och betraktade folket, som drog förbi. Der kom mor Möller med sin dotter. Den senare var utstyrd med tofsar och grannlåter på en drägt så elegant som en stadsdams, fast hon bar duk på hufvudet, – en tjock silkesduk med qvarterslånga fransar – och hon svassade framåt gången med en min, som tycktes säga: se på mig, se på mig! Modren gick bredvid, kråmade sig och snörpte på munnen, så att näsan såg ännu skarpare ut än annars. När hon kom midt för Selmas stol, såg hon dit in, och hennes kritiska blick strök föraktfullt ned öfver den gamla sommarkappan och stannade vid en handske, som kanske icke satt så väl som den borde. Selma böjde på hufvudet till en helsning, men hon låtsade ej se det.

Förolämpningen var påtaglig, och Selma blef blossande röd. »Gamla rifjern!» tänkte hon på sitt kraftfulla pensionsspråk, och harmen sjöd inom henne.

Så glesnade leden något, och hon gick ut.

Högre upp i gången såg hon Axel Möller, han skulle bli tvungen att gå förbi henne. Hon trängde sig fram så fort som möjligt, och då hon kom ut på kyrkogården, der folket skingrade sig, stannade hon vid en graf och inväntade sin faster, som stannat vid kyrkdörren för att tala med ett par bondgummor. Hon lade sin hand på grafvens jernstaket för att få ett stöd, ty hon kände att hon darrade. Här måste han gå tätt förbi.

Han rodnade lätt och kom rakt emot henne.

»Jag går på banbanken klockan fyra, möt mig; jag har något att tala med er om», sade hon hastigt och vände sig derefter bort, som om de endast utbytt en helsning. I det samma kom fastern, och hon gick emot henne.

»Barn, hvad du är blek», sade denna, »är du sjuk?»

»Jag har tryckning öfver bröstet och ondt i hufvudet.»

»Du, som annars är så frisk!»

»Faster vet ju att jag har en släng af bleksjuka», svarade hon i likgiltig ton, men med ett sorgset leende, som var olikt hennes vanliga.

De gingo hem under tystnad.

Stämningen vid middagsbordet var temligen tryckt. Selma, som annars antingen pratade eller genom sina påhitt och tilltag lifvade upp de andra, om hon än skördade en och annan tillrättavisning, var i dag helt tyst och stillsam, och målron hölls nästan uteslutande vid makt af kyrkoherden. Hans uppmärksamhet emot brorsdottren var också i ögonen fallande; han behandlade henne fullkomligt som vuxen dam. Fastern satt och såg på allt det der. Det retade henne.

Nu skulle man bara se hvilken storartad fru den der flicksnärtan skulle bli! Ty att patron Kristerson var rik, det kunde nu icke betviflas, och rikare skulle han väl bli med tiden, ty trots sin flegma var han en duktig landtbrukare, och den der herrgården han köpt ansågs vara en god affär. Naturligtvis skulle hon få allt hvad hon pekade på, – det få unga fruar alltid. Och må tro hon skulle snart lära sig att sätta näsan i vädret – det göra de så lätt – kanske skulle hon till och med komma åkande efter spann!

Fru Berg kastade en vredgad sidoblick på Selma.

Hur kunde folk se någonting vackert på den tösen! Hon var ju ful som stryk. Och till och med hennes egen Richard .... hade han inte varit så intresserad af henne! Visst skulle de kallas gräla med hvarandra, men sanningen var ändå att han hvarken hörde eller såg någon annan än henne. Modersstoltheten kände sig ordentligt sårad af hans brist på smak. Han hade talat om hennes friskhet. Jo pytt! I dag såg hon minsann så blek och rödögd ut, som om hon suttit öfver i tio nätter; jo, jo, låt henne bara vara med några år, så skall nog friskheten fara sin kos. Och hvilka stora händer! – Hvad var det Berg pratat om i går? Man kunde ju alldeles må illa. Och sådana skulle få gå och gifta sig!.... som inte ens kunde laga en ordentlig steksås. Men hon ville ej blanda sig i hela den affären. Berg skulle få göra som han ville, men man skulle få se att han stälde dem ihop till slut.

»Du ser riktigt eländig ut i dag», sade kyrkoherden till sin brorsdotter, »du får taga dig en liten middagslur.»

»Nej, jag går hellre ut och går», svarade Selma, »jag känner mig död som en Oktoberfluga, det är alltihop. Man får ruska upp sig.»

»Ja gör hur du kan, bara du inte går och hänger näsan så der. Det duger inte.»

»Åh, det varar aldrig länge», svarade hon med en ansats till sin vanliga raskhet, »jag bara spottar i näfvarne och tar bättre fast.»

»Men Selma då!» utbröt fastern förebrående. Hon var glad att få någon anledning.

»Var lugn, faster, i dag kan jag det inte, men kanske i morgon», svarade Selma skrattande och såg upp med sina ljusgrå ögon, som voro matta i färgen af gråt, men ännu hade skälmen qvar.

Farbrodren nickade uppmuntrande åt henne, till fruns stora förargelse.

Så snart de gamla gått till sin middagslur, gick Selma ut.

Hon tog vägen om grinden och vek in på jernvägsspåret. Gången var rask som vanligt, men det sorglösa ansigtsuttrycket hade lemnat rum för ett resigneradt allvar. Rörelsen och friska luften gaf henne emellertid färg.

Innan hon kommit halfvägs mot den andra öfverkörseln, såg hon den unge mannen komma gående. Hennes hjerta klappade hörbart; det skulle bli så svårt att finna ord, men hennes beslut stod fast.

Då de nådde hvarandra, nickade hon flyktigt och gjorde helt om, så att de kommo att gå sida vid sida åt prestgården till. Så gingo de en stund. Hon letade efter ord till en inledning, och han kände sig brydd. Det var ju ett formligt möte hon stämt, och det var inte riktigt passande för en flicka, tyckte han. Det hade kommit henne att sjunka i hans tankar; han betraktade henne mera nyktert, och den forna öfverlägsenheten var försvunnen.

»Jag trodde mig om för mycket», började hon i dämpad ton, som förrådde någon rörelse, »jag kan ej öfvertala farbror till att låta mig resa, och jag måste stanna qvar.»

Hon teg ett ögonblick. Det kändes så trångt öfver bröstet, hon hostade ett tag för att göra rösten klar.

»Det är helt annat med oss, qvinnor, än med er, män», sade hon med ett allvar, som blef lillgammalt. »Hos er anses det som en skyldighet att sträfva efter oberoende, hos oss är det nästan ett fel, åtminstone så länge vi inte äro gamla mamseller. Jag trodde förut att allt berodde på pengar, men det gör det inte. Om jag också hade pengar, skulle jag ändå inte komma åstad nu. Jag hade tänkt lite på att försöka ändå, d. v. s. att resa olofvandes och söka hjelp hos någon annan, men det skulle inte gå; jag inser det nu. Man skulle bara anse mig för en toka och skratta ut mig. Och dessutom .... jag vet inte hvad det kom öfver mig i kyrkan i dag .... det förefaller mig som skulle jag i så fall bli förföljd af olycka. Jag hade inte brytt mig om det, i fall det varit någonting annat. Men mitt arbete!.... tänk, att alltid, alltid skola misslyckas! Det skulle jag aldrig kunna uthärda. Då är det bättre att inte försöka.»

Han gick tyst och hörde på. Var det *detta* hon ville säga! – Det var ändå ett märkvärdigt infall att vilja stämma möte med honom.

»Med er är det en annan sak», fortfor hon ifrigt, »för er gäller inte allt det der. Ni skall ta mina pengar – jag har hundra kronor med mig, som äro alldeles mina egna – och så reser ni ut och skaffar er en plats, hvad för någonting som helst, bara ni slår er fram på det.»

»Det är omöjligt», svarade han nästan förskräckt. Inför denna yrvakna energi kände han sig som om han stode vid ett vatten och hvarje ögonblick kunde vänta att skuffas ut deri.

»Omöjligt?» upprepade hon och fnös till, »hvad är det nu ni kommer med igen! Förut var det ju bara pengar.»

»Mor vill ju inte. Hvad ni sjelf sade om otur gäller väl för mig också.»

»Har ni någonsin hört att lyckan svikit en karl, derför att han gått sin egen väg? Nej, skall någon ha otur, så blir det jag, var säker på det; jag känner det på mig.»

»Men när inte ni sjelf, hvarför ...?»

»Just derför. Just derför att jag inte sjelf får bli hvad jag vill, just derför kan jag inte lida att se också er gå här och bli till ingenting. Förstår ni inte det?»

»Och skulle jag taga emot edra ...?»

»Ja, hvad vore det med *det!* Hvad tror ni att jag bryr mig om pengar nu? För den skull kunde jag lika gerna slänga dem på gatan. Gör er inte samvete öfver det. Ni vet ju sjelf att ni kommit på orätt spår; slå om med ens.»

»Men hur långt tror ni att man kommer med ...»

Hon spratt till och en brännande rodnad gjöt sig öfver hennes ansigte, ända ned på halsen. Summan var för liten. Det slog henne med ens. Hon hade icke tänkt på det förut; den hade synts henne så stor. Och nu greps hon af skammen öfver att ha gjort sig löjlig.

»Farbror hade verkligen rätt i att jag är ett barn. Men jag skall inte bli det länge», tänkte hon. Det harmade henne så, att hon velat sjunka i jorden af blygsel. Hon sade icke ett ord och såg icke på honom, men började gå raskare. Han höll jemna steg vid sidan om henne, men visste icke hvad han skulle hitta på att säga. Det var lika pinsamt för dem båda. Endast ett hade han klart för sig, och det var att han förorsakat henne smärta. Han brann af begär att godtgöra det.

»Ni kan väl tänka er hur tacksam ...»

»Om ni bara vill låta bli att tala om det», utbrast hon, »det var ju så fånigt, alldeles urfånigt. Var *det* någonting att erbjuda! Men sådan är jag alltid.»

»Och att tänka sig att ni för min skull ...»

»Tig!» utropade hon bleknande, »jag blir ursinnig af att höra det, och om ni nämner ett ord för någon ...»

Pupillerna växte i hennes ögon, så att de blefvo nästan svarta, och hon hade stannat midt framför honom.

»För allt i verlden ... jag menade bara ...», sade han urskuldande, och den böjda smalaxlade gestalten tycktes sjunka ännu mer ihop.

»Nå så tig med det», sade hon hårdt, och så gingo de vidare.

»För er eller någon annan i samma läge», återtog hon om en stund, »det hade varit alldeles det samma. Jag har ju sagt er, att sådan är jag.»

De voro vid prostgårdens öfverkörsel.

»Här skiljas vi», sade hon.

Han teg. Det kändes så tungt, allt detta.

Selma steg upp på en af de stora stenar, som lågo vid vägen, lade sin hand på grindstolpen och såg ut öfver landskapet. Det låg der så afmejadt och ödsligt. Icke en mensklig varelse så långt ögat kunde nå, men längst bort syntes skogen och bergsåsen i blåa dimmiga konturer, nedanför glimmade en vik af sjön. Hon omfattade det allt med en lång blick. Det såg ut som ett afsked.

»Här är vackert ändå», sade hon med en suck, »jag skulle velat bli målare.»

När hon sänkte blicken varseblef hon en liten ärla, som sprang inne på en stubbåker, beständigt vippande med stjerten, som hon lyftade högt upp för att den ej skulle vara henne till hinders. Och så kilade hon i väg så fort de små benen orkade springa!

Selma var förtjust. Hon hade glömt herr Möller och hela verlden. Hennes blickar följde fågelns rörelser, och hon log så att tandraden syntes och ögonen lyste. Sjelf stod hon der så full af sprittande lif, belyst af den sjunkande solen.

Och der nere sprang ärlan omkring med näpna små rörelser. Då och då stannade hon, gjorde en liten nick, fick rätt på någonting nytt att snappa upp, och så bar det af i ny riktning.

Slutligen såg Selma ned på sin kamrat. Han såg besvärad ut och petade bland stenarne med sin käpp.

»Adjö», sade hon hastigt och hoppade ned, »lycka till.»

Han hade stått i funderingar och spratt upp vid hennes ton. Det ljöd någonting bittert och hånande i den. Grinden slog igen, och hon vandrade framåt vägen med sin vanliga sjelfsvåldiga gång och händerna i kappfickorna.

Han stod qvar vid vägen och följde henne med ögonen, hon vek in om grinden till prestgårdens trädgård, och så såg han henne icke mer.

Sjelfva solskenet tycktes mörkna genom den känsla af missräkning, som smög sig öfver honom, tillökt med något af sjelfanklagelse. Hur hade han uppfattat henne ... hur hade han uppfört sig ... och hvad allt borde han ej hafva sagt! Hvad hade ej dessa minuter kunnat innebära, om han vetat att begagna dem! Hur hade han icke kunnat bikta för henne allt hvad han tänkte och kände! Hon skulle ha förstått honom.

Nu var tillfället borta och skulle kanske aldrig mera återkomma.

Hennes glada lynne hade en hemlighetsfull makt öfver honom, och han erfor det aldrig så lifligt som hvar gång de skildes. Det kändes som om hon toge med sig något af hans inre jag, hvilket smärtsamt måste lösryckas, och i dag var det värre än någonsin.

Han kastade sig ned på stenröset under träden. Det var som om hela verlden vore död och han ensam lefde qvar med sin ånger och saknad. Ty hon skulle aldrig komma igen, han kände det, och hans enda lisa var att ytterligare sarga sig genom att i inbillningen draga upp konturerna till allt som kunnat vara och icke var. Han riktigt njöt af att pina sig med alla möjligheter och fördjupade sig i en bottenlös tomhet, under begäret att få känna den i hela dess utsträckning.

»Aldrig, aldrig!» upprepade han, och för hvarje gång kändes det som om hjertat ville brista. Kunde man icke dö af det ... dö af det!

För hans sjuka fantasi framstod hon med ens som något oändligt aflägset och öfverjordiskt skönt.

Trumpen och modstulen kom Selma hem. Äfven hon kände tomhet, men den var af annat slag. Alla lediga stunder hade hon dittills fördrifvit med att uppföra framtidsplaner och luftslott. Nu voro de alla kullkastade, och villrådig betraktade hon spillrorna. Hvarmed skulle lifvet utfyllas, hvad fans det att hoppas på, att sträfva för? Och i allt detta låg skammen och brände, – skammen att ha blottat sig, att ha gjort sig till narr, att ha blifvit tillbakastött.

Hon gick till sin bestämda plats i matrumsfönstret, der hon brukade sitta och se ned på hönsen och dufvorna. Det var hennes vanliga tidsfördrif, när hon var vid dåligt humör.

De gamle kommo in, nymornade, och man drack kaffe under tystnad. Sedan återtog Selma sin plats och fru Berg gick ut. Farbrodren stannade qvar och stälde sig vid det andra fönstret.

»Kristerson kommer hit i qväll», sade han, »då får du taga dig ett parti med honom, det skall muntra upp dig.»

»Jo jag tackar! Vi bli ju alltid ovänner, så gick det sist.»

Hon sträckte hals för att kunna se på en blå durk, som bugade sig och snurrade rundt nere på gården under ifrigt kurrande.

»Ja utan det der gnabbet tror jag sannerligen inte att ni hade något nöje», anmärkte kyrkeherden med ett leende.

»Det kan nog hända, men man blir inte på långt när så ilsken på patronen som på Richard. – Kommer han inte hem förr än till Mårtensafton?»

»Nej. Längtar du?»

»Åh – nej. Men jag trodde att han skulle komma hem till farbrors födelsedag.»

Hon gjorde en missnöjd min, och det uppstod en stunds tystnad.

»Hvad tycker du egentligen om Kristerson?» frågade kyrkoherden efter en stund.

Hon dröjde ett ögonblick med svaret och stack hufvudet ut om fönstret för att se bättre. Den lågbente tuppen hade gifvit sig i slagsmål med den högbente. Hur skulle det spela af?

Hon drog in hufvudet.

»Jo, han är rätt hygglig, men det är fasligt hvad han är tjock.»

»En ovanligt bra karl.»

Hon såg ut på gården igen, högst intresserad af tuppfäktningen. Äfven farbrodren betraktade den, men intresselöst.

»Nej farbror! Jag trodde då aldrig att der kunde vara så godt gry i den lille», utbrast Selma beundrande.

»Hvarför inte? Små karlar ...»

Hon skrattade till.

»Ja, men små tuppar!»

»Det är märkvärdigt hvad du kan vara barnslig.» Kyrkoherdens ton var en smula otålig.

Hon vände sig helt om och satte sig på stolen, så att hon såg honom rätt i ansigtet.

»Ja, det är jag, men jag skall lägga bort det nu. Om jag bara i verlden kunde begripa hvad jag skall bli!»

Hon kunde icke motstå frestelsen att kasta en sidoblick ut på gården, och hon såg till sin förargelse, att segern afgjordt lutade åt den stores sida.

»I fråga om den saken tror jag mig kunna ge dig ett godt råd», sade farbrodern.

»Kan du inte skilja dem åt! De klösa ju ut ögonen på hvarandra», ropade hon häftigt till en af pigorna, som gick öfver gården.

»Men *barn!* Är det inte möjligt att låta tupparne vara i fred så länge? Jag har verkligen någonting att tala med dig om», sade farbrodern otåligt, »kom ned i mitt rum.»

»Det behöfs inte. Jag skall bara gå ifrån fönstret, så hjelper det.» – Hon gick bort och satte sig på matbordet. – »Hvad var det så?»

Han skulle önskat att hon intagit en mera passande ställning än att sitta der och dingla med benen, men så

tänkte han att det inte var värdt att bråka med småsaker nu.

»Det var om din framtid jag ville tala. Jag tycker inte du kan bli någonting bättre än hustru åt en bra karl.»

»Ja om man skulle gå och vänta på *det* så ...»

»Men du behöfver inte gå och vänta. Kristerson har bedt mig fråga om du vill bli hans hustru.»

Hon höll inne med fötternas pendelrörelse och såg upp, – spörjande, temligen likgiltigt.

»Nä–ä», sade hon derpå och återtog svängningen. Det uppstod en kort paus. Så hoppade hon ned af bordet och gick fram till fönstret.

»Var det bara det farbror skulle säga?» frågade hon och vände sig om.

»Bara? – Det vigtigaste steg i lifvet ...»

»Ja, det förstås», medgaf hon liberalt, »i fall man *gifter* sig.»

»Man bör väl åtminstone taga en sådan framställning i öfvervägande, om man annars vill betraktas som en klok menniska.»

Hon sjönk ned på stolen i half förtviflan och knäppte samman sina händer i knät.

»Men om jag kunde begripa hvad han skulle med mig!»

Kyrkoherden vände sig om och såg ut om fönstret. Det for ett drag af löje öfver hans läppar.

»Han tycker naturligtvis om dig.»

»Och farbror anser att jag borde ta honom?»

»Du skulle åtminstone tänka på saken.»

Hon började se fundersam ut. Hönorna upphäfde ett samfäldt skri, utan att hon bevärdigade dem med en blick.

»Hvad skulle det bli till? Inte kunde jag sköta något hushåll!»

»Det behöfde du inte heller. Jag tror inte ens att Kristerson skulle ställa det i fråga.»

Hon blef ännu mer fundersam.

»Jag undrar hvad pappa skulle tycka.»

»För honom vore det naturligtvis en utomordentligt stor glädje. Han har bekymmer nog för egen del, och Kristerson är en karl, som hvem som helst kunde vilja ha till svärson.»

»Tror farbror att pappa *ville* det?»

»Det tror jag visst.»

Hon teg en stund.

»Men att gifta sig med honom!... vet farbror det har respekt med sig.»

»Hvarför det?»

»Åh – han är så tjock, och så liknar han en rakad gris.»

»Men barn!»

»Ja, och så är han ju precis lika gammal med pappa.»

»Än sen? Magnus är så ung, att han när som helst kan gå och skaffa dig en styfmor, och det vore så lagom trefligt för dig att då vara hemma. Bättre då att sätta benen under eget bord.»

»Puh! – Pappa har minsann inte råd att gifta sig», utbrast hon skrattande, »så att det är bara skrämmeskott.»

Kyrkoherden teg. Man fick fara så varliga fram, ty hon var verkligen slugare än man kunde tro henne om. Han trummade i fönsterkarmen med likgiltig min. Det såg ut som ämnade han låta ämnet falla.

Denna gång var det hon som upptog det.

»Och så är jag så ung, jag kunde ju komma att tycka om någon annan», sade hon.

»Tycka om?... sedan man är gift!... det kunde väl aldrig komma i frågan», sade han långsamt och ogillande. Så vände han sig hastigt emot henne, som om han kommit att tänka på något nytt. »Det var sant ... jag har sett dig och unga Möller promenera tillsamman ett par gånger – hur hänger det tillhopa med den saken? Inte har du gått och blifvit förtjust i honom?»

Hon blef blossande röd.

»Jag! Förtjust ...? Nej, inte ett dugg.»

»Ja, jag bara tänkte så, efter du inte alls ville höra på det andra. Men i så fall skall jag säga dig, att det inte är värdt att bygga på det, ty med tiden blir det nog ett par af Jöns Ols’ Marie och honom. Du skall veta att Möllers äro folk som se efter penningar.»

»Asch! – han kan gifta sig med hvem han vill, så för den skull kunde jag gerna ta patronen.»

Hon menade hvad hon sade, men likväl sjöd harmen inom henne, och hon undrade om han tänkt på Jöns Ols’ Marie, när han tillbakavisade hennes fattiga hundra kronor.

Rodnaden steg allt högre och högre, till hennes obeskrifliga förargelse, men kyrkoherden låtsade icke se det.

»I höst ämnar Kristerson flytta till den der herrgården han köpt; der skall vara mycket vackert», sade han.

»Det är rysligt så stiliga hästar han har», anmärkte hon.

Kyrkoherden teg. Det började verka, och nu ville han gifva henne tid.

»När man är så rik som han, kan man ha hvad man vill», yttrade han efter en stund.

»Är han verkligen så rik?»

»För den saken går jag i borgen», svarade kyrkoherden.

Det blef en tystnad. Hon tänkte på en stor grå häst ... eller kanske en alldeles svart. Och så en riddrägt med släp, som skulle bäras upp på armen,... en liten damsadel, af den der nya lätta konstruktionen,... naturligtvis också en betjentpojke vid stigbygeln: när man är så rik kan man ha hvad man vill.

Hon såg ned och lade med stor omsorg fina små veck på klädningens garnering.

»Tror farbror att han ville hålla ridhäst åt mig?»

Frågan kom helt skyggt. Ett enda ord skulle kunna skrämma henne tillbaka. Med detta barn fick man köpslaga försigtigt som hin håle om en syndares själ.

»På en sådan gård har man ju stallet fullt af hästar», sade kyrkoherden vårdslöst.

Han kände farvattnet för väl, och hur käckt den lilla farkosten än i början höll upp mot vind, skulle det endast behöfvas ännu ett vindkast för att få den att falla af. Han viste det.

»Jag är så ung», sade hon. Det var den sista svaga protesten.

»Ja. Det är en sällsynt heder att få ett dylikt anbud redan vid dina år, och jag vet egentligen icke hvarmed du förtjent den», svarade han med sitt finaste leende.

Det kittlade hennes fåfänga. Förlofvad så ung ... det skulle göra uppseende!

Hennes ansigte var blekt och hade endast två skarpa röda flammor, som från kinderna sträckte sig ned åt halsen och genom sin prägel af upprörda passioner vanstälde det unga ansigtet. Hon såg på sin venstra hand. Den som visste hur det skulle taga sig ut med förlofningsringen!... en tung, tjock ring af tjugu karats guld.

Hvad min skulle nu mor Möller göra? I minnet återsåg hon hennes hånande blick, som i kyrkan strök öfver den frånvuxna kappan. Det blixtrade till i hennes ögon och hon såg upp.

»Jag ser bra fattig ut», sade hon och vände undersidan af sina klädningsärmar utåt för att visa hur slitna de voro, »det vore allt förargligt om *han* skulle behöfva klä’ upp mig.»

»Jag skall gifva dig allt hvad du behöfver; det gör jag gerna för min enda brorsdotter.»

Han kände sig så glad öfver sin seger. Det var också med ovanlig hjertlighet han öppnade sin famn.

Hon hoppade fram till honom, slog sina armar om hans hals och såg på honom med två ljusgrå ögon, som lyste af lefnadslust. Det tjocka, yfviga håret låg ned i pannan och hon log med de bjertröda läpparne vid tanken på all den afund hon skulle uppväcka.

Med ens blef hon allvarsam.

»Tror du att han vill hålla af mig?» sade hon. Det var hennes vana att begagna detta »du» som ett smekord.

»Jag är säker på det.»

Det flög ett solskensleende öfver hennes ansigte och en ny tanke genom hennes oerfarna sinne. Nu var hon nästan vacker.

...Om han skulle hålla tillräckligt af henne ...!

Der reste sig alla hennes gamla planer och luftslott.

Kyrkoherden strök smekande öfver hennes hår: han hade ingenting mer att säga.

————

IV.

Patron Kristersons far hade varit djurläkare, och hans praktik hade satt honom i stånd att spara ihop en liten förmögenhet åt sonen. Denne hade icke lust för boken, derför blef han landtbrukare. Han hade en seg ihärdighet, en viss portion affärsslughet, samt dristighet och tur för resten.

Fadern behöfde vara snål för att kunna skrapa ihop förmögenheten. Sonen fick derigenom känna trycket af knappa omständigheter och lärde sig uppskatta penningen, emedan han fick sakna den. Gubbens förmaningar föllo derför i god jord och togo växt i en enda sträfvan: penningen. Ty den var ju nyckeln till allt det andra.

Patronens ungdomsår hade förflutit under rastlös verksamhet. På hästhandel, bränvin och slagtoxar hade han kommit sig upp i verlden, men hade nu för länge sedan slutat upp både med hästkommersen och bränneriaffären, ty rörelsekapitalet var mer än tillräckligt, och han var en duglig jordbrukare.

På giftermål hade han ofta tänkt, men han hade föresatt sig att hundra tusen kronor skulle vara det minsta hans utkorade finge föra med i boet, och då han just icke var någon skönhet, med sitt rödglänsande ansigte och sina små plirögon, så hade arftagerskorna strukit hans näsa förbi. Men han hade aldrig känt någon hjertesorg för det. Det var ju bra som det var. I den sträfsammaste tiden hade han redt sig sjelf, och nu – då han kunde taga sig goda dagar – saknade han ännu mindre en hustru. Hvad de hundra tusen beträffar, brydde han sig icke om dem längre.

Någon egentlig skolunderbyggnad hade han aldrig fått, ty när han icke ville gå studievägen, ansåg fadren det öfverflödigt att kasta ut pengar på någon undervisning. Men han hade läst en hel del romaner och följetongsliteratur samt följde i sitt »Allehanda» med dagens händelser, hvarför han hade ord för att vara en af ortens mera bildade landtbrukare. I kamratkretsen var han grofkornig, i damsällskap den personifierade belefvenheten, och när han läste, fordrade han absolut »en poetisk uppfattning af lifvet», d. v. s. mycken kärlek, qvinlig »ljufhet» (han älskade ordet), smäktande misser i hvita klädningar, förfärliga bofvar, ett och annat mord för att göra det hela »spännande», samt – naturligtvis – ett par giftermål i slutet, ty dygden fordrar ju sin belöning, om det annars fins moral i boken.

Engelska romaner tyckte han bäst om, helst sådana som voro skrifna af damer. De franska afskydde han för deras osedlighets skull. Det talade han gerna om i damsällskap; det gjorde så god verkan.

Ibland, när han låg på sin soffa och läste, kunde det hända att han fann boken så rörande, att han måste torka sig i ögonen ett tag. Han berättade det efteråt som bevis på sitt varma hjerta, och med en klippsk ryckning i ögonvrån brukade han då observera hur uppmärksamt somliga af damerna hörde på, nästan smittade af hans rörelse. Jo, jo, penningen är en makt! Men det brådskade inte.

Så träffade han Selma.

Det var mot slutet af förra vintern. Kyrkoherden och han sutto i prestgårdens salong och språkade smått vid ett glas punsch. Man hade just tändt lamporna. Men ingen hade nämnt ett ord om att det fans en ung flicka i huset, och han blef så öfverraskad när hon öppnade dörren och kom in, blossande röd och varm, med ett par skridskor vårdslöst kastade öfver armen, så att de skramlade för hvart steg hon gick. Håret var hoptofvadt af värmen, klädningslifvet draget i olag af den häftiga rörelsen, och hon måste blinka mot ljuset för att kunna se. Så kom hon fram i lampskenet och räckte honom handen med en slynaktig nigning, i det kyrkoherden presenterade henne med det skämtsamma tillägget, att hon kommit dit för att få en smula skick på sig, hvilket nog kunde behöfvas.

Hon bara skrattade och syntes icke alls förlägen öfver att patronen så länge höll hennes hand, der alla pulsar bultade af värme och lifskraft.

»Det var raskt, det var raskt», sade han och visste knappt hvad han sade.

Men han log och hon log, och det var, som om han blifvit yr i hufvudet och ung på nytt. Och hennes kläder hade vinterns kalla luft in med sig, och hennes läppar lyste varma och röda. Han visste icke hvad som kom åt honom; han kunde sprungit upp och tagit henne i famn, bara af glädje öfver att hon var så hurtig och ung.

Så gaf han handen lös och mätte henne med en blick.

Hög var hon till växt, med breda axlar, långa armar och stora händer. Figuren var ej utvuxen; det fans någonting halffärdigt och omaka i hela den beniga, kraftfulla gestalten. Men det gjorde ingenting – ingenting – barn eller ej: hon måste bli hans!

Det var på detta patronen tänkte, medan han i sin beqväma vagn rullade framåt landsvägen, stadd på friarefärd.

Men hela tiden hade han visst icke varit enig med sig sjelf. Emellanåt hade han nyktrat till och betraktat det hela som ett infall, en nyck. Och då reste han till prestgården, för att på stället öfvertyga sig om att hon var – hvad alla menniskor sade – en ful flicka. Men hvarje gång han såg henne, upprepades samma historia. Han kunde nog kalla henne ful, men omöjligt ta ögonen ifrån henne. Det fans ej en rörelse af denna kropp eller ett tonfall i denna röst, som icke förtjuste honom, det måtte nu kallas fult eller vackert. Hvad tjenade det så till hvad andra menniskor sade! Det fans något i denna friska fulhet, som band honom starkare än all verldens skönhet. Det var ingenting allmängiltigt, ingenting som han kunde peka på; det var endast det, att det var *hon.*

Han kunde icke tänka sig att hon skulle säga nej, ty han var så förälskad, att det föreföll honom som hade hon varit bestämd åt honom från begynnelsen, endast att han icke fått det klart för sig förr än nu.

Han höll revy med sitt förflutna, och han tyckte att Gud ledt honom fram genom hundratals irrgångar, bara till detta enda; och allt som han kallade poesi, allt som han trängt tillbaka så länge »hundra tusen» var det väsentliga och det personliga intet, allt det välde nu fram i en enda bred ström, icke längre med ursprunglighetens porlande friskhet, utan med det uppdämdas slammiga bubblor. Men han gladdes ändå deråt. Syntes det icke som om han sjelf blefve ung, derför att det var en ungdomens lidelse, som bröt alla dammar! Och denna illusion gjorde honom lycklig.

För ett tvifvel om *hennes* lycka hade det aldrig funnits rum: han ville ju gifva henne allt.

Då vagnen körde in på gården, vaknade han upp som ur en dröm. Det skymde starkt, och ljus syntes ur ett par fönster. Han undrade, om hon sjelf skulle taga emot honom här ute. Nej, det var kyrkoherden som stod der på trappan för att välkomna honom.

Sedan gästen hängt öfverrock och hatt i tamburen, bjöd värden honom in i sina enskilda rum. Der var varmt, och lampan var tänd.

Patronen kände ett lätt bryderi. Han gned sina händer med ett eget klatschande ljud och gick fram och tillbaka på gångmattan som för att värma sina fötter. Kyrkoherden granskade lampan och modererade lågan ett tag. Det såg ut som om båda ville vinna några sekunder, innan de började samtalet.

Patron Kristerson var stor och tjock. Hans figur gaf genom sin präktiga hållning ett intryck af kraft, men ur ansigtet hade prägeln af vällefnad till den grad utplånat hvarje karaktäristiskt drag, att det icke gaf något intryck alls, utom möjligen af en mätt och belåten trygghet. Hela hans uppträdande tycktes säga: jag har gjort *mitt* och njuter af frukterna.

Kyrkoherden stod ännu vid sitt skrifbord. Den smala, vältecknade gestalten skymde helt bort lampan, men från sidorna strömmade ljuset fram, som vore det denna mörka kropp som utsände det. »Nå?» sade patronen.

Kyrkoherden vände sig om och stödde sig emot skrifbordet.

»Jo, allt går bra, men jag har först några ord att säga dig.» – Han sköt glasögonen fastare upp på näsan, som han alltid gjorde när han hade något vigtigare att andraga.

Patronen höll ett ögonblick inne med sin promenad och väntade.

»Det är om din hushållerska ...» Kyrkoherden afbröt sig och hostade grannlaga.

»Det rangerar jag naturligtvis. Hon får flytta den tjugufjerde, – jag sätter upp ett bageri åt henne.»

»Inte i närheten?» Kyrkoherden lyfte icke upp hufvudet men genom glasögonen for en snabbt ransakande blick.

»Åh, nej bevars – ned åt Trelleborgshållet någon stans, jag vet inte hvar.» – Patronen slog med handen för att tillkännagifva hur han önskade så långt bort som möjligt.

»Och inga äktenskapslöften eller dylikt?»

»Inte ett tecken – kunde aldrig falla mig in.»

»Nej, det är rätt», sade kyrkoherden belåtet, lyfte upp en af sina händer och betraktade dess naglar.

Så inträdde det en paus, under hvilken patronen fortfor att gå fram och tillbaka. Kyrkoherdens förmåga att genom varsamheten i sitt eget sätt lägga dämpare öfver andras, gjorde att det sällan föll någon in att skynda på ett samtal, om han drog ut på det.

»Så är det en sak till», sade han, och rösten letade sig försigtigt fram, plockande upp ett ord här, ett annat ord der. – »Jag vill bara varna dig. Ja, det vill säga ... du får inte missförstå mig ... men Selma är verkligen en ovanlig flicka, och man måste behandla henne på alldeles ett eget sätt. Du, med dina ungkarlsvanor ... ja, ja, jag vet nog att du är en fruntimmerskarl!... men alla fruntimmer äro inte lika, och en flicka sådan som Selma har nu sina egna idéer. Om du på något sätt stötte henne för hufvudet ... nå, nå, jag menar ju bara så helt oskyldig! – så kunde det hända att hon helt enkelt afskedade dig. Och gjorde hon det en gång, så skulle ingen makt i verlden få henne att ändra sig.»

»Ja men hvad i alla dar ...!» Patronen tvärstannade midt på golfvet och såg helt stridsfärdig ut.

»Ja, ja, ja!» sade kyrkoherden på en gång otåligt och lugnande, i det han slog med handen för hvarje utrop. »Men när det nu *är* på det viset, så har du ju ingenting annat att göra än antingen foga dig eller också cedera från början. Innan det hvarken lyst eller annat, kan ingen menniska tvinga henne. Jag inser nog hvilket godt parti hon gör, och det är just derför jag ogerna vill att det går öfver ända.»

»Menar du att ...?» Patronen såg sig villrådig omkring, han hade så svårt att formulera sin fråga.

»Jag menar bara att sådan en flicka, som Selma, icke är lik de fruntimmer som du ... hum ... träffat. Hos ett sådant barnasinne är det någonting så skyggt – någonting, ja hur skall jag säga? – någonting så ömtåligt. Hon kan taga anstöt af det allra minsta, det som du aldrig skulle tro. Hon måste ha tid att vänja sig, och du får gå åt henne ... ja, du får gå åt henne, som om det vore en fågel du skulle fånga.»

De sista orden kommo raskt, helt olikt det andra, och kyrkoherden skrattade till dervid – kort och ljudlöst. Han fann liknelsen så öfvermåttan komisk, när han såg på den tjocke patronen.

»Men herre Gud, kyssa henne måtte jag väl få lof!» utropade fästmannen i ett utbrott af konsternerad förtviflan.

»Ja-a. Men om du lyder mitt råd, så ska' du inte ha för brådt om.» Kyrkoherden tvang löjet tillbaka, men invärtes darrade han af skratt, och den breda, sammanpressade munnen såg ännu bredare ut med detta drag af sarkasm i mungiporna.

Det uppstod åter en tystnad, och patronen började sin vandring på nytt.

Hvilken massa preludier! Och han, som drömt att hans kärlek skulle vara som ett triumftåg! Den jublande sällhetskänsla, till hvilken han arbetat sig upp, sjönk långsamt tillhopa, lik en flamma som dör.

»Man kan naturligtvis inte behöfva att vänta länge med bröllopet», sade han, »det fins ju ingenting att vänta på.»

»Ingenting annat än lysning och brudklädning», svarade kyrkoherden och blef allvarsam. Så rätade han upp sig och bjöd sin gäst stiga upp till familjen.

Det var icke så utan, att patronens hjerta började klappa fortare; det hela hade en sådan anstrykning af högtidlighet.

Salongen var upplyst, men tom.

»Slå dig ned så länge; jag skall kalla på Selma», sade kyrkoherden.

Patronen gick bort till ett af borden och kastade sig i en stol. Det var så tyst i rummet och allting så ovanligt; hela huset tycktes försänkt i väntan liksom han sjelf.

Nu smälde det i en dörr deruppe, och der var det steg i trapporna! Så hörde han dem komma, dörren öppnades, och Selma steg in ensam. Kyrkoherden återvände till sina rum.

Patronen gick henne till mötes och tog hennes hand, den var kall och darrade lätt. Hon var icke lik sig. I den gamla frimodighetens ställe hade nu kommit en osäkerhet, som verkade pinsamt till och med på patronen.

»Selma», sade han blott. Det lät nästan afbedjande, ty sjelfva blekheten i detta barnansigte blef till en förebråelse. Men han ville göra henne lycklig! Han ville.

Det låg som ett skuldmedvetande i hennes annars så fria blick, då hon såg upp i hans ansigte, men med sin hand i hans gick hon fram till bordet, der de togo plats midt emot hvarandra. Han såg att hon gjort toilett. Håret var nykammadt, och hon hade sin bästa klädning, – mörkblå, monterad med atlas.

»Jag har något att säga först», började hon med sin djupa alt, hvilken vibrerade en smula. »Jag har mycket att säga. Och sedan får ni sjelf afgöra.»

Det spirade upp två högröda rosor på hennes kinder medan hon talade. På bordet stod en lampa, och den matthvita kupan tvingade skenet ned öfver hennes ansigte, så att de bestämda färgerna framstodo bjertare än eljest, – denna lätt gulaktiga hvithet mot läpparnes friska karmin.

Han fick sådan lust att kyssa henne med ens, men så kom han ihåg kyrkoherdens varning.

»Om jag sade att jag kände kärlek för er, så ljög jag», sade hon med tonen hos en skolpojke, som läser upp

ett stycke ur en hjeltedikt, hvilket särskildt slagit an. Det var tydligt att hon läst öfver. »Men om ni verkligen tycker om mig – och det tror jag ni gör – så skulle jag nog kunna hålla af er, visserligen icke som af min pappa, men kanske så der som jag nu håller af farbror eller min kusin Richard.»

Patronen spratt upp ur sin hänsjunkna ställning.

»Jaså, håller du af honom?»

»Naturligtvis. Jag har ju inte mer än den samme kusinen!» Hon såg på honom, nästan förnärmad, och då var hon helt sig sjelf.

Det var icke särdeles lofvande, – denna möjlighet att bli afhållen som en kusin, men ...

»Det kommer sedan, det kommer sedan», försäkrade han.

»Nä-ä», svarade hon med mycken bestämdhet, »det var just det jag ville säga, att det tror jag aldrig det gör.»

Han smålog i medvetandet om att han visste så oändligt mer än hon.

»Jo det kommer», sade han, »det kommer när vi bli gifta.»

»Hå, det kan väl inte göra så stor skilnad», sade hon öfverlägset, »hvar och en vet väl att förlofningstiden är den lyckligaste!»

Han förstummades inför så mycken visdom. Hon talade med en säkerhet, som om hon varit förlofvad minst ett dussin gånger.

»Selma har väl inte något annat tycke?» sporde han försigtigt.

»Nä-ä, Gud bevars, jag har aldrig brukat vara eldfängd af mig.» Hon ansåg sig ha en ofantligt lång tid att se tillbaka på.

»Nå, men i så fall, så ...»

»Ja, det är det jag också tänkt», inföll hon lifligt, i den tro att hon förstått hans mening, »det kan vara lika bra för det. Menniskor äro så fasligt olika, så. Somliga skola alltid gå och bli *kära»*, hon drog ordet så långt som en bräkning, »men så är der andra som bara kunna hålla af folk. Och det är rysligt stor skilnad på de två sakerna, skall jag säga.» Hon gjorde en paus och såg frågande på honom för att utröna om han kunde följa med djupsinnigheten af hennes resonnemang.

Han satt alltjemt upptagen af den der kyssen som han icke kunde få ur tankarne, derför bara nickade han. Hon tog det som ett erkännande.

»Ja visst det», sade hon lättad, »jag kan inte finna att det kan vara något härligt med det. Man kan inte se tråkigare varelser än kära menniskor, och jag har många gånger föresatt mig att det skulle då åtminstone bli osanning, att jag skulle bli lika sliskig som andra förlofvade flickor. – Se jag hade ju egentligen tänkt att aldrig gifta mig», tillade hon förtroligare. »Jag hade alltid trott att jag skulle taga mig fram på egen hand. Men så är det så många *om* och *men* så ... Hade jag bara någon som ville hjelpa mig en smula! – För jag skulle allt gerna vilja bli något ändå.»

Hon tittade förstulet på honom, för att se hur pass hågad han kunde vara att gå i denna snara.

Han satt och betraktade henne med ett dåsigt uttryck i sina ögon, något liknande som när man riktigt steker sig framför ugnen och redan blifvit för lat att gå derifrån. Så såg han åtminstone ut, tyckte hon: röd och

blank i ansigtet och så med halfslutna ögonlock.

Hon hostade med någon skärpa, och tårar af förargelse stego i hennes ögon.

»Jag ville mycket hellre bli någonting än gifta mig!» utropade hon, skrämd af hans stereotypa leende.

»Hvad vill du bli?» sporde han, med makt slitande sig upp ur sitt älskogsrus.

»Målare», svarade hon sakta, »hjelp mig till det». Hon lutade sig framåt i det hon fattade hans händer och såg upp i hans ansigte. Denna käcka natur hade ett sätt att vara smeksam, när hon ville!

Han såg ned i dessa bedjande ögon, klara och skiftande som hafsvattnet, när vinden står stilla och solen lyser. Var hon icke vacker!

»Du skall få göra allt, allt hvad du vill, bara vi bli gifta», sade han i beslöjad ton.

»Allt?» Hon såg på honom tveksamt och tviflande.

»Allt, allt! Jag kommer aldrig att kunna neka dig något.»

Han grep henne om hufvudet och kysste henne, en enda gång, hastigt och stormande.

Hon blef blodröd och reste sig, tog upp sin näsduk och gned sina läppar.

»Jaså», sade hon med förtrytelse, *»jaså!»* Mer kunde hon icke få fram.

Han for upp och hejdade henne, just som hon lade handen på låset för att gå.

»Jag skall låta bli», utropade han, »ja ta mig f–n ska' jag icke låta bli!»

Det lät så uppriktigt, att hon vände sig om. Men hon betraktade honom såsom ett okändt djur, hvilket man misstänker för dåliga afsigter.

»Kom nu och sätt dig och låtsa som det aldrig hade händt.»

»Jo–o!» Hon drog sursött på ordet och gjorde ännu en grimas.

»Seså, jag skall låta bli. När vi bli gifta skall du få se att ...»

»Nej det skall jag visst inte!» afbröt hon retligt.

»Inte ska' vi bråka om det nu? Kom.»

Han såg helt vaken ut, som hon tyckte och de återtogo sina platser.

»Hur var det du sade? Det var ju om målning du talade?»

»Ja.»

Hon såg trumpet ned i sitt knä, i det hon sköt fram underläppen, som hon alltid gjorde när hon var missnöjd med något.

Nu var det att anstränga sig, om han ville återställa det goda förhållandet.

»Du får tid nog att måla sen du blir gift, du kommer att göra alldeles hvad du sjelf vill.»

Hon svarade icke, satt bara och slätade på sin klädning.

»Seså, hvad är det nu att pysa för!» sade han skämtsamt i det han tog hennes händer i sin ena och skakade dem, som för att väcka henne till lif igen.

Hon skrattade.

»Men det var så rysligt dumt af dig ... att fara så der på en och kyssa en, rätt som man sitter och talar!

Detta »du» kom så otvunget, att det ljöd som musik i hans öra. Han skulle segra, han måste segra, kosta hvad det ville!

»Nå, hvad var det mer du skulle säga?» frågade han med en godlynthet, som var hans fördelaktigaste sida.

»Åh, det var massor!» svarade hon och log med en skymt af sjelfironi, »du kan inte begripa hur många funderingar jag har.»

»Låt mig höra.»

Det hade kommit ett jemlikhetsförhållande mellan dem, som de båda funno förtjusande. Allt för detta lilla »du». Hon fann det så »festligt» att få begagna det till ortens rikaste magnat, och för honom var det som en smekning, när detta till hälften skyggt och hälften skälmskt smög sig öfver hennes läppar.

Kanhända tyckte hon att han burit sig en smula dumt åt och ville nu godtgöra. Det var väl inte hela verlden med den der kyssen, fast inte var den behaglig, inte! Men det hör ju till, när man är »förlofvad».

»Nej nu ska’ vi tala allvarsamt», sade hon och stötte honom på armbågen, ty nu syntes han allt för böjd att taga saken från den skämtsamma sidan: han såg så strålande ut.

»Ja, låt oss det», sade han.

»Och så är det allra första, att du alldeles inte känner mig.»

»Men tillräckligt för att tycka om dig.»

»Ja det tror jag! Det händer ofta att man tycker om folk, derför att man känner dem för litet.» – Hon hade en oändlig fond af visdom.

»Så kan jag alltid lära känna dig tids nog», sade han med torr komik.

»Puh! Nej jag skall säga dig precis hurudan jag är, så slipper du att köpa katten i påsen. Vill du nu höra på?»

»Jaha.»

Hon satte sig tillrätta, och medan hon talade nickade hon med hufvudet och räknade på fingrarne, en efter en, med mycket eftertryck.

»Först så afskyr jag att laga mat, och det är ett stort fel.»

»Hushållerska får jag för pengar; du slipper att laga mat.»

»Så är jag häftig.»

»Det lugnar sig med tiden.»

»Men så är jag ett yrväder, och så är jag egensinnig, och så är jag en slarfva, och så är jag näsvis, och så går

jag ur och i folk med stora träskor. Och tror du mig inte, så fråga bara faster.»

Han småskrattade och såg på henne. Hon var helt ifrig och höll ännu fast det sista finger hon lagt till räkningen, medan hon tänkte efter, om det fans mer att draga fram.

»Och aldrig i verlden kan jag bli kär i dig.»

Det var slutet, och så spärrade hon ut sina fingrar till tecken att nu var det sagdt.

»Vi få väl se», mumlade han.

»Nej var nu klok! Jag säger dig ju att jag inte kan. Vill du ha mig ändå?»

»I alla fall, i alla fall», mumlade han.

»Men då får du skylla dig sjelf. Kom inte sen och säg att jag lurat dig!» Hon trusserade honom med blicken, som om han vore ett oefterrättligt barn, hvilket jemt måste förehållas att vara förståndigt.

»Nej, nej. Men vi gifta oss snart.»

»Ja det får du tala med farbror om.»

»Och nu är du min fästmö.» Han räckte fram sin hand, och hon gaf honom sin med ett högtidligt allvar.

Så sutto de tysta en stund; det var så mycket att tänka på. Hon bröt tystnaden.

»Vet du jag tycker det är mycket bättre att du är så här äldre än jag – när jag rätt tänker på saken. Om du vore jemnårig med mig, skulle du inte vara stort klokare än jag, och så skulle det käns lika otryggt som att vara ensam. Och dessutom så ... så skulle jag alltid vara rädd att du kunde glömma mig för andra flickor.» Hon bet sig i underläppen och såg på honom med sin allra slugaste uppsyn.

»Nä–ä, det behöfver du aldrig vara rädd för!» svarade han smickrad.

Han hade glömt att lägga vigt vid hennes fatala lilla »om».

»Ja, och nu är det så mycket bättre», fortfor hon, »för nu är du gammal och förståndig och liksom ett stöd för mig. Och fast det inte är någon som tror mig om det, så är det säkert att jag rysligt gerna vill vara förnuftig och inte ha så mycket hams för mig som så många flickor. Du må tro att man får nog se på det i pensionen!»

»Du blir allt en liten bra hustru med tiden.»

»Ja, vet du, jag känner att jag vill», sade hon trohjertadt. »Jag skulle så gerna vilja vara snäll emot alla menniskor, men så ibland komma de galna gamla upptågen för mig, och då kan jag inte styra mig, utan hittar på skälmstycken. Får jag då skam, så blir jag bara stygg; för det kan jag vara ibland, men – ser du – då *tiger* jag.»

»Åh, jag skulle aldrig kunna bli ond på dig», sade han hjertligt.

»Skulle du inte? Ja, vet du, då kommer jag bestämdt att hålla af dig. För hur det är så känner man sig ibland så ensam, liksom om ingen brydde sig om en, och som om hela verlden skulle gå lika bra om man fans der eller inte – och det käns så tomt. Och så önskar man att det fans någon som höll riktigt af en, mer än af alla andra menniskor. Inte för man är i slägt och så der, utan riktigt för ens egen skull, och som man kunde säga allting för. – För nog är det tråkigt att gå der och tänka och tänka alltid och inte ha någon att säga det till, allt

hvad man tänker. Och vet du att jag kan vara så ledsen ibland, att jag inte kan låta bli att gråta, fast jag inte vet hvarför, och jag längtar, – jag längtar så *rysligt.»*

Hon tvärstannade och såg betänksamt ned på klädningens garnering. Han lyfte upp hennes hand och kysste den.

Så drog hon sin stol intill hans, så att de kommo sida vid sida, och i det hon vände sig emot honom lutade hon sig fram och stödde armbågarne mot hans knä. Och så såg hon upp i hans ansigte. Han tog hennes händer i sina, och så sutto de en stund tysta.

»Du förstår att jag har pappa», sade hon, »men han har ju alltid så välsignadt mycket med sina affärer, och så är det ändå inte *det.* Kan du hålla af mig?» Det var hon som gjorde denna fråga, icke han.

Men han besvarade hennes spörsmål genom att leende trycka hennes händer, och den förra åtrån vek småningom undan för en hemlighetsfull makt, för någonting smekande varmt, som när man sitter en qväll vid brasan, och ett par små parflar – uppkrupna i ens knä – trygga sina hufvud intill en för att riktigt i ro få njuta af tystnaden, mörkret och sin egen tillit. Det der hade patronen aldrig känt, aldrig tänkt sig ens, och fast det var något af denna känsla han erfor, så förstod han den icke.

Och derför kom det ett vemod i stämningen, ett ömmande gåtfullt vemod, som om båda känt att det var synd om någon, men hvem ... hvem?

I det samma öppnade kyrkoherden dörren. Han stannade ett ögonblick på tröskeln och betraktade gruppen.

Patronen satt i en högryggad stol och endast öfre delen af nacken syntes öfver dess kant.

Selma var hufvudfiguren. Likt en Rembrandtsdager föll lampskenet öfver det ljusa håret och profilens sjelfsvåldiga linier; allt det andra lemnades i skuggan. Men i sjelfva hennes framåtböjda ställning och det sätt hvarpå hon kastat hufvudet tillbaka låg ett hängifvet uttryck, af hvilket kyrkoherden erfor ett stickande obehag som vid en elektrisk beröring.

For ett ögonblick kunde han icke värja sig emot känslan af förvändhet, och det slog honom med ens att det var ett annat hufvud än Pål Kristersons, som borde ha skymtat der borta. Tanken på sonen flög blixtsnabbt genom hans hjerna. Hur skulle det varit att se dem två sitta så der?

De stodo honom så nära, dessa två. För dem hade han planlagt och för dem var det han hoppades. Det var så naturligt att önska deras förening! Han kände en öfvergående svaghet. Men nej. En lång förlofning och äktenskap mellan kusiner – det var ej i hans smak, och så dåliga affärer ... kanske,... och skuld? Nej.

Han log åt sitt infall, torrt och sarkartiskt. Nej fram skulle de i verlden, både han och hon. Penningen är makt. Han – komministersonen, som svält och smilat sig genom sina examina – han visste det.

Så hostade han ett tag och gick fram.

»Är allting klart nu?» sade han fryntligt.

»Ja, allt är klart», svarade fästmannen förnöjd.

»Gud välsigne dig, barn; jag tror att du skall bli en bra hustru», sade kyrkoherden.

Gripen af hans ton flög Selma upp och kastade sig om hans hals. Då hon tryckte sig intill honom, kände han en lång darrande suck. Det var hennes sista resignerade helsning till arbetet för egen framtid, och han måste stålsätta sig deremot som mot ett samvetsqval.

»Nu skall jag gå och underrätta min gumma», sade han, »men jag misstänker starkt att hon redan har någon aning, ty jag har märkt att hon styr och ställer alldeles förtvifladt der nere i köket.»

Men Selma höll ännu fast honom.

»Och så skall jag redan i qväll telegrafera till din far. Du kan tro att han blir glad.» Han hviskade det i hennes öra, sakta och smekande.

Så såg hon upp i hans ansigte; det var föryngradt af ett vänligt, belåtet leende.

När farbrodern kysste henne på pannan och med en uppmuntrande nick lemnade rummet, kände hon sig så nöjd med sig sjelf, som om hon utfört en god gerning. Och i öfversvallande glädje sprang hon fram till fästmannen, tog honom om armen och började gå bredvid honom, fram och tillbaka.

Det kändes så godt att så der småsjelfsvåldigt hänga sig fast vid hans arm och prata om allt möjligt, medan han hörde på med ett godmodigt intresse, som gjorde honom helt tillvinnande. Hennes sjelfbedrägeri ljög fram en vrångbild, som i mycket liknade lyckan.

Plötsligt stannade patronen och såg på sin fästmö.

»Det kan vara en hel del saker du önskar dig», sade han, »men om jag nu ger mig till att köpa allt möjligt, så är det inte säkert att jag träffar det rätta.»

Hon såg upp till honom, gladt och bekymmerslöst, utan att rätt förstå hans mening.

Hvad patronen kände, när han såg in i hennes tillitsfulla ansigte, det öfversteg hans djerfvaste förväntningar. Ty det var något helt nytt, något som han aldrig förr erfarit. Det var något likt tacksamhet. Och som det för honom endast fans *ett* sätt att visa den, så tog han fram sin plånbok.

Hon stod och såg på med nyfiket intresse. Nu hade de inga hemligheter för hvarandra; tänk så roligt!

»Det är bäst att du sjelf köper hvad du vill ha», sade han och bläddrade bland sedlarne. Der fans en hel del, ty han hade redan på förhand gjort klart för sig att det »kostar» att vara förlofvad. »Sehär, – om du får trehundra kronor att börja med?»

Hon höll ännu fast i hans arm, men drog sig så långt ifrån honom som hon kunde.

Han viftade med sedlarne till tecken att hon skulle taga dem.

»Jag menar naturligtvis endast till hvad som helst», sade han, leende åt hennes min, »fästmanspresenterna köper jag sjelf.»

Hon skakade på hufvudet och stack sin hand bakom ryggen, som om hon varit rädd för att röra vid sedlarne.

Han skrattade. Hvad hon var barnslig ännu! Men han höll endast dess mer af henne för det.

»Vill du inte?»

»Nej. Farbror ger mig nog hvad jag behöfver.» Hon såg orubbligt allvarsam ut.

Han hade svårt att tillbakahålla skrattet, men stoppade sina penningar tillbaka.

»Som du vill», sade han.

De återtogo sin promenad, men hon var inte så munter som förut.

Strax derefter kom fru Berg in. Hon var röd af köksvärmen, kanske också af sinnesrörelse. Ögonen voro hvassa, men hon log förbindligt då hon framsade lyckönskningarne. Det var tydligt att hon ansträngde sig för att vara älskvärd.

Man gick till bords. Fästmannen bredvid värdinnan, fästmön hos värden. Samtalet blef lifligt, tack vare kyrkoherden, som var ovanligt munter. Han begärde in vin, och pigan som passade upp betraktade Selma med en viss nyfikenhet. Derjemte betjenade hon henne med en aktningsfull uppmärksamhet, hvilken ingalunda undgick föremålet. Det höjde feststämningen. Frun var ytterst artig, men såg ut som ett offerlam. Hon kunde icke glömma det orättvisa i att detta barn, »som hvarken visste ut eller in», skulle tillåtas att herska öfver tjenare och gods. Det kändes som en förnärmelse ... Den nya tiden med sina jemlikhetsprinciper – Gud bevars, – undras hvar det skall sluta!

Allt som icke föll henne i smaken brukade hon skrifva på den nya tidens räkning; och det var mycket, ty hon led af kronisk magkatarr.

Man talade om att eklatera så snart ringar hunnit anskaffas.

»Och jag kastar in annonsen med det samma», sade fästmannen.

»Men om jag får yttra *min* mening», sade frun med sin långdragna belefvenhet, »så ser det mycket finare ut med kort. Det der nymodiga ...»

»Men det är mera radikalt», vidhöll patronen.

»Jaha, vi annonsera», utlät sig Selma mycket afgörande. Det var med en viss skadeglädje: nu tordes inte faster tillrättavisa.

Fästmannen nickade tvärs öfver bordet. Han fann det i sin ordning, att hon höll med honom; det gaf honom en högre tanke om hennes förstånd.

»Annonserandet har en stor framtid för sig i alla afseenden», sade han, »fru Berg skall få se att till och med giftermålsannonserna skola ta fart».

»Åh, aldrig på allvar», svarade frun.

»Hvarför inte? Jag anser det vara ett ganska praktiskt sätt.»

»Det menar du väl aldrig?» utropade Selma och såg nästan förskräckt ut.

»Jo det menar jag visst. Hvarför inte det så väl som något annat?»

Det var en underlig leda, som grep henne vid dessa ord. Det låg någonting upprörande i dem, tyckte hon; men hon fann hvarken uttryck eller tanke för hvad hon kände, – endast afsmak.

Det var som om detta påstående förnedrat henne sjelf, – som om det innebure något, hvaröfver hon måste blygas. Men hon kunde icke göra sig reda för hvad.

»Det är orätt», sade hon hastigt.

»Nej, orätt kan det då aldrig bli», motsade fästmannen, »när äktenskapet är lagligt, har ingen att göra med hur kontrahenterna blifvit bekanta. Det är deras privataffär.»

»Men att annonsera efter en hustru! Kan man veta på förhand att man skall hålla af en som man aldrig har sett?»

»Det kan inte bestämmas på förhand; man får naturligtvis se sig för.»

Selma svarade ingenting, men kastade en vädjande blick på farbrodern.

»Jag anser det inte lämpligt, men orätt kan det aldrig kallas», svarade denne.

»Men det är ... det är», hon letade efter ett ord, – »det är otäckt».

»Jag går så långt, att jag tycker Selma har rätt», sade fru Berg.

Selma gaf henne en tacksam blick, och kyrkoherden slog in på ett nytt samtalsämne. Det hade emellertid kommit en förstämning öfver henne; hon var vänlig, men glädtigheten var borta.

Resten af qvällen gick trögt. Men patronen var i alla fall förtjust.

När han skulle resa, gick han in i kyrkoherdens rum, under förevändning att tända en cigarr. Kyrkoherden förstod att det var något han ville säga.

»Jag vill bara be dig om en sak», sade patronen, »det är att få lemna dehär penningarne, och om det är någonting Selma vill ha, så ...»

Patronen tog åter fram sina trehundra kronor. De riktigt brände honom. Han var så van att betala allting kontant, och detta var en hedersskuld, tyckte han.

»Jag har lofvat henne att ...». Kyrkoherden hostade anspråkslöst.

»Ja det nämde hon, och ville alldeles inte ta emot något, men jag tänkte som så ... Ja, du förstår att det skulle göra mig en sådan glädje. Hon behöfde ju aldrig få veta det».

Kyrkoherden klappade honom på axeln.

»Jag förstår dig så väl», sade han och såg nästan rörd ut, »var lugn för att barnet skall få allting som hon vill.»

Och så skiljdes de.

———

V.

Förlofningstiden aflopp ej utan slitningar, och patronen sjelf kallade den »en sjudande ebb och flod», af hvad anledning skulle varit svårt att gissa, ty kallsinninghet var väl det han rönte mest. Resultatet blef emellertid att han skyndade på bröllopet så mycket som möjligt.

Patronen skulle flytta till sin nya egendom före giftermålet, på det att allt skulle vara i ordning till matmoderns emottagande. Fru Berg var den ledande principen i alla anordningar, och under sina gemensamma omsorger blefvo hon och patronen de såtaste vänner, ty han hade en öfverdådigt stor merit, den att aldrig bry sig om hvad en sak kostade, endast den tog sig bra ut och kom honom sjelf till godo.

Äfven Selma steg i den värda fruns ynnest, ty hon lät dem styra och ställa, och när de frågade henne hvad hon tyckte, svarade hon alltid: »bra». Att detta svar hade mer af likgiltighet än bifall betydde föga. Men mer än en gång bad hon sin fästman att lösa hennes löfte. Hon ville ej bryta utan med hans samtycke, bunden som hon var af sina högtrafvande föreställningar om hederns fordringar och helgden af ett löfte.

Det fans något hos henne af öfverspänd »ridderlighet», så qvinna hon var – eller kanske just derför.

Förhandlingarne slutade emellertid alltid så att hon endast ångrade att ha bedröfvat denne Job i tålamod. Hans exempellösa foglighet inverkade mer än någonting annat. Och så kom det sig att hon så småningom blef lugnare till sinnes och mera förtroendefull. Ibland kunde hon till och med vara glad och smeksam. Då skulle patronen velat köpa hela verlden åt henne.

Sista tiden innan bröllopet förflöt under ostörd sämja. Hon kände sig helt trygg: han kunde ju ledas med ett lillfinger.

I prestgården var det ett förskräckligt jägtande, och bröllopstillredelserna gåfvo ingen ro. Fru Berg var en af dessa husmödrar, som icke försumma ett enda tillfälle att vända upp och ned på huset – naturligtvis under idkelig jemmer öfver den brådska de sjelfva framkallat.

För kyrkoherden, som älskade lugnet, var det en pröfningens tid, men han höll sig på sina rum och gladdes åt sin seger.

Den tjugonde November skulle bröllopet stå. Det var fort, men man hade ju ingenting att vänta på. Man hade först tänkt att dröja tills bruden fylt sjutton år, men då skulle bröllopet kommit midt i julstöket, och tre veckor mer eller mindre skulle göra så litet.

»Men det hörs bra fjantigt att vara sexton», sade hon sjelf.

Brudgummen hade talat något om »konfektsbröllop» och att resa strax, men det ville icke fru Berg veta af. Det skulle vara ett hederligt bröllop, och en hel massa menniskor skulle bjudas tillhopa. Kyrkoherden lät henne råda; det gjorde han alltid när det rörde saker vid hvilka han ej sjelf lade vigt.

På morgonen den betydelsefulla dagen inspärrades Selma i ett af gästrummen, ty ingen skulle få se henne förr än vid akten. Det var fru Bergs uttryckliga påbud, och Selma fogade sig så mycket hellre derefter, som hon hade hufvudet fullt af papiljotter, hvilka pekade i alla riktningar och alls icke voro klädsamma.

Hennes arrest var ett stort rum med rankiga möbler och ett enda par fönster.

Att börja med fann hon en förströelse i att ordna bruddrägtens härligheter, hvilka lågo utbredda på soffan. Men småningom blef det gammalt, och hon började längta efter befrielse.

Tack vare det lilla guldur hon fått af sin fästman, kunde hon åtminstone ha den trösten att se hvad tiden led. Men hon föll i förtviflan öfver den långsamhet med hvilken den skred framåt.

Så for hon upp vid ljudet af en vagn. Det var gäster från stationen, säkert pappa – kanske Richard också! Hon kunde ingenting se, ty fönstret vette åt trädgården.

Richard hade skrifvit att han omöjligt kunde komma, och först på sin fars uttryckliga uppmaning hade han lofvat det. Men tänk, om han ändå blef borta! Det vore honom så likt – alltid på tvären.

Hon satte sig surmulen i position, med armbågarne på bordet och hufvudet i händerna; det kändes helt knöligt af papiljotter. Om man skulle veckla upp en af dem för att se hur det komme att taga sig ut? Åh nej, den skulle bara bli rak. Hennes kalla händer slöto sig hårdt omkring pannan; det värkte derinne.

Hvad det var besynnerligt med alla tankar! Det föreföll henne som rörde de sig öfver ett tunnt skal, hvilket nätt och jemt kunde bära dem der de voro, men längre bort skulle brista. Hon ansträngde sig för att hålla dem samman, men de flögo hit och dit som skrämda får. Ack, om de velat hålla sig stilla – helt stilla! Det var det enda rätta. Ty nu kunde de icke gå händelserna i förväg en enda timme utan att råka in på det förbjudnas område. Detta var för henne hvad man kallar »sinnets renhet»; det var hufvudsumman af de grundsatser man gifvit henne till ledning genom lifvet, eller rättare till kullerstolen, – ty längre sträckte de

sig ej. Och hon skulle föraktat sig sjelf om hon i hemlighet sysslat med frågor, dem hon blygts för att uttala. Det var en sådan hederlig liten själ.

Hon skulle haft lust att läsa på brudvigseln nu, om det funnits en psalmbok, ty hon kunde den inte riktigt: man skrattade åt flickor, som lärde sig den. Det var liksom en skam. Men hon skulle svara tydligt och bra i alla fall.

Pål hade bedt henne inte gråta. Hå, hvad var det att gråta för! Det skulle ju vara en glädjedag. Hm. Den var så lagom glad, tyckte hon.

I gången derute hördes steg, – bestämdt var det Richards! Hon rusade till dörren och öppnade den på glänt. Bara så att hon kunde lyssna, inte så att hon syntes.

»Richard!»

Det kom sakta och skyggt, men i röstens klang låg något af hennes glada förväntning. Han kunde ju säga henne ett ord, om de än icke finge se hvarandra. Det var en hel evighet sedan de råkades, och han hade icke ens gratulerat henne. Men det följde intet svar, endast steg som aflägsnade sig.

»Richard!»

Denhär gången var det både missräkning och förebråelse.

Men stegen voro redan borta, och nu stängdes en dörr.

»Och ändå kunde jag slå mig i backen på, att det var han», knotade hon och gick tillbaka till sin plats. Ett ögonblick höll gråten på att sammansnöra hennes strupe, men så betvang hon den.

Ändtligen kom »Karna sömmerska» in med middag på en bricka.

»Jag skall helsa så godt ifrån allihop», sade hon.

»Är pappa der?»

»Ja.»

»Och Richard?»

»Ja.»

Karna förde toilettspegeln åt sidan och satte brickan på bordet.

»Stackars fröken, som skall sitta härinne!»

»Usch ja! Jag tror jag leds ihjäl.»

»Och fröken kan tro att vi ha brådt! Salen är snart klädd nu, och den är så vacker så.»

»Ah?»

»Jo. Men kandidaten går omkring och glor, som om han ätit upp nådåret för räfven.»

»Hvarför det?»

»Det vet jag inte.»

»Är der ingen mer?»

»Jo, en del främmande, som kommo med tåget.»

Karna beredde sig att gå.

»Kära Karna, börja att klä mig i tid, så får jag åtminstone något att ta mig till.»

»Så fort salen blir i ordning.»

Och så gick Karna.

Sedan Selma slutat sin måltid började hon göra förberedelser till toiletten, för att åtminstone få tiden att gå. Det knackade på dörren.

»Hvem der?»

»Jag, min älskling», svarade brudgummen.

»Du får inte komma!»

»Nej, jag skall inte. Jag vill bara säga dig något.»

Hon sprang till dörren och höll i låset för en säkerhets skull.

»Hvad ville du säga?»

»Jag lemnar Karna en liten ask och önskar att du bär dess innehåll i dag. Det är min brudgåfva.»

»Tack, tack. Undras hvad det är.»

»Vill du se?»

»O ja! – lemna den in om dörren.»

Det var som ett nödankare: något att fästa tanken vid. Hon gläntade på dörren så mycket hon ansåg nödigt och stälde sig sjelf vid sidan, för att icke synas. Han lemnade in ett litet etui, och så stängde han dörren.

Med en tryckning af fingret öppnade hon locket.

»Men, Pål, hvad är det?» ropade hon genom den stängda dörren.

»En brosch», svarade han skrattande.

»Nej, jag menar stenarne?»

»Diamanter.»

Det var det hon misstänkt, när hon såg dem gnistra emot sammetsbottnen. Det var derför hon fått sådan hjertklappning.

»Riktiga diamanter?»

»Ja; riktiga.»

»Å–h!»

Hon sade intet mer än det samma, men det låg så mycket i det, att han kände sig fullt belönad.

Hon satte sig borta vid fönstret och betraktade sin skatt. Än höll hon den i skuggan och än i dagern, för att se hvar den blixtrade mest. Och så profvade hon den framför spegeln, än mot peignoirens linne, än bland papiljotterna i håret. Åh, det var förtjusande!

Innan hon visste ordet af, var sömmerskan der för att kläda henne.

»Se Karna!» ropade hon och sträckte smycket emot henne, »den skall jag ha på.»

»Men fröken», invände Karna med allvar, »sådant ska man aldrig bära på sin bröllopsdag, för det bådar intet godt. Man ska bara ha myrten.»

»Asch, jag har ju redan lofvat min fästman det», sade Selma otåligt. Hon kände alls ingen håg att lägga ifrån sig sin nyaste leksak. Medan sömmerskan vecklade ner håret, satt hon orörlig framför spegeln, och kinderna brunno med två röda flammor – som alltid, då hon var ifrig i något.

»Nu får frun komma och fästa kronan», sade Karna slutligen, i det hon granskade sitt mästerverk, den hvita atlasklädningen, och drog dess släp ut åt golfvet, så långt det kunde bli. Selma stod stel och styf, hon vågade knappast röra sig i all denna ståt, men kände sig glad åt den ändå.

Fastern kom in i sällskap med några qvinliga slägtingar, alla i siden och bjefs. Selma fick sätta sig ned, ty hon var längre än fru Berg, och så fick hon kronan fäst, helt inbäddad i slöjans bubblor. Fastern kyste henne på pannan och grät, tanterna tryckte hennes händer och gräto. Selma kände det som skulle de till att begrafva henne, och gråten qväljde henne igen, trots det att hon fann det dumt.

Hon såg sig harmset omkring, medan hon stred mot sina tårar.

»Ska ni lipa, så behöfver ni åtminstone inte komma hit in», sade hon häftigt. Hon hade ju lofvat Pål att icke gråta.

Man lemnade henne ensam, och hon blef åter lugn. Det var sant: för sista gången ville hon se Selma Berg i ansigtet. Hon böjde sig fram emot spegeln och såg.

Var det verkligen hon? De glänsande lockarne, som föllo fram öfver hennes skuldror, kronan öfver det friserade pannhåret, och detta skira tyll, hvilket omslöt henne som ett moln, – allt var så nytt – så hänförande nytt!

Fadern kom för att hemta henne, – upprörd så att han ej kunde tala.

»Var nu duktig, pappa», sade hon och lade sin hand i hans. Den skälfde våldsamt, och hon höll på att bli otålig igen. Hvad var det för ett sätt? Hade alla sammansvurit sig för att göra henne till ett sjåp?

De gingo genom den mattbelagda gången, som var skum trots lampetterna på dess väggar. Icke ett steg hördes, icke ett ord sades, och den ängsliga skälfningen meddelade sig från faderns hand till hennes. Och det kom öfver henne med ens – allt som hon velat tränga tillbaka – en qväfvande ovisshet, en oförklarlig ångest.

Var det till brudstol eller stupstock hon gick? O Gud!... »Jag tror icke på honom, derför skall han straffa mig.» – Der kom den igen, hennes gamla paradox! Var det straffet som nu skulle komma?

Svarta fläckar flögo hit och dit för hennes ögon, och en förrädisk matthet smög genom hennes lemmar.

Dubbeldörrarne slogos upp för dem, och de trädde in i salen, der ett bländande ljussken slog dem till möte. Hon kände allas ögon riktade på sig och vågade ej lyfta sina egna. De svarta fläckar, som dansade framför

dem, blefvo allt större, och det kändes en underlig kyla kring hjertgropen.

Med uppbjudande af hela sin sjelfbeherskning betvang hon läpparnes darrning, och med blygsamt allvar stälde hon sig vid brudgummens sida framför altaret, der farbrodern med messbok i hand stod beredd att för hela lifvet sammanbinda deras öden och nedkalla Guds välsignelse öfver detta äkta förbund.

Akten tog sin början, och damerna snyftade sakta i sina näsdukar, dock utan att för ett ögonblick lemna bruden ur sigte.

Och hon ... hon hade icke en tanke för annat än dessa fladdrande svarta fläckar, som sade henne att en enda minuts förlängande af denna pinostund skulle vara nog att låta henne falla afsvimnad på mattan. Klanglöst, men utan att stappla, upprepade hon den förestafvade eden, och hela vigseln gick så oklanderligt, att det icke fans så mycket som skymten af en anmärkning att göra, – endast brudens förskräckande blekhet. Och en brud utan tårar!... de äldre fruarne skakade sina hufvuden.

Då Selma mottog lyckönskningarne, kunde hon knappt hålla sig upprätt, men hållningen var korrekt. Med den tryckande ängslan, som fallit öfver henne, hade det också kommit medvetenhet i hennes sätt. Sjelfbevarelseinstinkten lärde henne att för dessa nyfikna dölja sitt sinnestillstånd. Hon glömde icke en stund hur släpet skulle föras, hur slöjan skulle falla, hur buketten skulle hållas. Sjelfva klangen i hennes stämma var afvägd, leendet var afsigtligt och dessa ögon med sin blyga tacksamhet – deras uttryck var så väl beräknadt, som hade hon för hundrade gången afprofvat det framför sin spegel.

Det kändes som om hon uppgått i en annans tillvaro, hvilken var henne fullkomligt främmande. Hon rörde sig som i en dröm, dock med full beherskning och spända nerver.

Var hon fången bland fiender? Spejade deras blickar efter ett enda tecken till att hon led? Ah, aldrig, aldrig!... Och så log hon mot alla med detta fridsamma leende, som satte damerna i förtjusning öfver hur »söt» hon var. Men i hennes inre gnadge samma förfärande ovisshet.

Alla voro så vänliga, så vördnadsfulla, nästan medlidsamma. Alla utom patronen, som var strålande glad – alla utom Richard, som tycktes ha blifvit främmande för henne. Af kusinen, vännen, trätobrodern fans icke mer ett spår. Han var en höflig ung man, som svarade, då hon talade till honom: det var allt. Men det var också den droppe, som höll på att låta måttet rinna öfver.

Selma stälde sig ensam vid ett fönster och såg ut. Hon måste dra ett fritt andedrag eller förgås, tyckte hon.

Gardinerna voro icke nedfälda, ty gården vimlade af församlingsbor, som ville se hur presten gjorde bröllop. Tjärblossen kastade ett fantastiskt sken öfver gestalterna, som rörde sig dernere.

Selma skuggade för händerna för att bättre kunna se. Hvad var det? Jo riktigt ... mor Möller! Det grep henne en vild glädje, och hennes hjerta bultade. Axel var deruppe, han hade blifvit bjuden för Richards skull, – och nu modern med! Hon stälde sig så, att hon nödvändigt måste ådraga sig uppmärksamhet der nerifrån. I det samma kom kyrkoherden fram till henne.

»Farbror, ska vi inte gå ner på expeditionsrummet och visa oss för folket?» sade hon hastigt, »der är alldeles fullt ute, och här kunna de ingenting se.»

»Det var just det jag ville be dig om», svarade kyrkoherden, som var en folkvänlig man.

Och ned gingo de, omgifna af unga damer med buketter och unga herrar med kandelabrar. Det var ett präktigt brudfölje. Selma höll sin man under armen och stälde sig midt på golfvet, i det hon med foten förde släpet rätt. Hon ville synas riktigt.

Folket hurrade.

Men brudens blick spejade efter ett enda ansigte – efter en spetsig näsa och två hvassa ögon. Se der! ... men borta i skuggan, så att hon knappast syntes. Öfver barnansigtet i brudslöjan gled ett fult gammalt leende, styggt och kallt.

Genom att fråssa i mor Möllers afund glömde Selma sin ångest. Det kom ett tilltagset uttryck i hennes ögon, och hon gjorde en liten rörelse, ty hon visste att då skulle diamanterna gnistra. Må tro det skar i de der ögonen! Hon kunde knappt låta bli att skratta högt. Nu var hon rikare än mor Möller, rikare än Jöns Ols' Marie. Nu kunde de mäta henne med blicken, om de ville. Och hon förde sitt glänsande atlas-släp åt sidan, så att det skulle synas hur långt det var.

Så vände hon sig om med hållningen hos en drottning, och man återvände till festvåningen, medan folkets hurrarop ljödo utanför.

»Jag har sagt åt att det skall spanderas på dem», sade patronen. Han var förtjust öfver den larmande hyllningen.

Supéen var plendid, men tycktes aldrig vilja ta slut. Åtminstone tyckte Selma så. Hon kunde icke äta, och kände sig som om hon skulle sjunka tillhopa af trötthet. Själsspänningen hade uttömt hennes krafter. Allt hade stormat tillhopa, och det hade varit för mycket till och med för denna kraftfulla fysik.

I ett hörn av salen stod Axel Möller och slök champignonpastej, blek som ett spöke.

Ju mera han drack dess blekare blef han.

Selma hade sett hans glasögon glänsa emot sig hela qvällen, än ur en vrå och än ur en annan. Men nu tycktes han ha glömt henne för sin pastej. Hon brydde sig icke om hvilket. Hvad hon var trött, hvad hon var trött! Om det väl vore slut!

Nu kom Richard och talade med Axel. Han såg allvarsam ut, nästan ond. Hon undrade hvad han hade att säga, men kunde icke uppfånga ett ord, ty de stodo i motsatta hörnet.

»Axel, nu låter du bli att dricka mer.»

Richards sätt var alltid så der tvärhugget, men i qväll var det värre än vanligt.

»När man är på bröllop, skall man släcka törsten», svarade Axel med sin tunna röst och ett litet skratt.

»Du får ingen törst ha», återtog den andre, »dessutom kan du vid det här laget ha hunnit släcka den mer än tillräckligt. Jag har hållit ögonen på dig.»

»Jag har inte druckit mer än du», svarade Axel och ville skratta, men det blef en kort och ihålig hosta.

»Med din kroppskonstitution lät jag allt bli, jag med», sade kandidaten, »men hvarför har du sadlat om? Du var ju absolutist.»

»Sadlat om! Hvad menar du med det? För det att jag en enda gång ...»

»Seså, gör dig inte till. Jag vet mycket väl att du känner till bakvägen på Slätticke-krogen. Du ser att jag är väl underrättad.»

Den andre ryckte till så häftigt, att Richard lugnande måste lägga sin hand på hans arm.

»När blef du min förmyndare?»

»Jag är inte din förmyndare, men jag är läkare.»

»Medikofilare!»

»Det gör ingenting till saken, när jag bara förstår hvad jag säger. Låt bli det der. Jag skulle inte talat om det i qväll, men jag reser redan i morgon, så att vi komma inte att träffas.»

»Bekymra dig inte.»

»Men du gör som jag sagt?»

Richard såg honom skarpt i ögonen, som veko åt sidan.

»Det gör alldeles det samma», sade Axel i förändrad ton.

»Hvilket gör det samma?»

»Allt.»

»Hvad är det för dumheter!»

Nu klingade kyrkoherden i sitt glas, och samtalet afbröts.

Då skålen druckits var Axel försvunnen. Richard sökte honom förgäfves i alla rummen.

Sedan han väntat en half timmas tid, började han ånyo sina efterforskningar. Slutligen fann han honom nere i kapprummet, der han satt ensam vid en lampa och skref i sin annotationsbok.

»Men, menniska, hvarför sitter du här?»

»Tror du inte att jag har bättre sällskap här än deruppe i sorlet? Tror du jag ville byta med någon af er?» Han kastade sig tillbaka emot stolsryggen och betraktade vännen med ett inspireradt leende. Glasögonen glänste mot lampan.

»Du är en ohjelplig fantast. Hvad är det nu du har för dig igen?» Det låg en viss förtviflan i Richards ton.

»Se sjelf!» Axel kastade boken på bordet bland en hop schalar.

Hans vän tog den med mulen min.

»Det fins menniskor, som äro skapade till att lefva kort och rikt», sade Axel med en kastning på hufvudet.

»Rikt?» upprepade den andre, »säg hellre vanvettigt. Det kommer sanningen närmare.»

»Vi ska inte tvista om namnet.»

»Såå – du skrifver vers?»

»Det ha bättre än jag gjort.»

»Och gjort bättre än du – förmodligen.»

»Derom får framtiden döma.»

Richard svarade ej, utan vände sig om, som om han velat vädja till någon.

Så såg han i boken.

»Nej, du får inte läsa!» ropade Axel plötsligt, for upp och ryckte den ifrån honom.

Deras ögon möttes en sekund, men intet ord vexlades. Så gick Richard.

När han var borta slog poeten upp sin bok igen och läste halfhögt hvad han med många öfverkorsningar skrifvit:

»Får jag ej hata? Du fega slägte,
du kalla fromhet, din lära spar
Dig ödets stormar ej omildt väckte
och deras makt du ej pröfvat har.
Du tror dig varm, när din is kan tina
och smälta trögt några tårar ned;
glödheta qval hafva torkat mina,
och du ej anar, hvad tyst jag led!

Du arma dåre, som tror och hoppas,
när solen tittar ur molnen fram,
kanske din lycka ej hinner knoppas
förr'n ödet bryter dess späda stam.
Jag trott – som du – och är nu förskjuten,
jag vågat hoppas, och hopplös är ...
Min ungdom, härjad, min bana, bruten,
blott skörd af törne och tistlar bär.

Ej himlens englar min kosa leda,
af mörka andar jag jagar fram:
ett redlöst skepp, som af vågor vreda
i djupet slungas från skumhöljd kam.
En fyrbåks sken nyss mitt öga mötte
– vid denna åsyn blef faran lek –
jag narrad var och på blindskär stötte:
den klara stjernan var blott ett svek.

Så vill jag hata den hand, som tände
det sken som vilsnat min skumma stig!

Så vill jag trotsa den makt, som sände
den här af själsqval, som gripit mig!
Hvad gör det mig om jag lifvet mister
när blott *en* önskan jag ännu när, –
att återse, innan hjertat brister,
den falska stjernan. – Hon är mig kär!»

Hans pulsar slogo och det brann i hans hufvud. Ja, äran skulle komma – ändå, ty Sverige hade fått en ny Lidner; han kände det nu.

* * *

På annandagen skulle det först vara familjefrukost i prestgården, sedan supé med dans hos de nygifta.

På morgonen, då Selma vaknade, blef hon liggande en lång stund och bara tänkte.

Vintermorgonen kastade sin gråbleka dager genom gardinen, tung – lik en blick som ej mäktar lyfta ögonlocken. Hon såg bort åt bruddrägten, som hängde öfver en stol nära fönstret. Slöjan låg der afdankad och skrynklig, kronan hade varit fuktig och lemnat fula grönaktiga fläckar efter sig. Nerevid hängde endast trasor, damgrå och smutsiga efter golf och trappor.

Den var så lik hennes egen stämning.

Det var samma känsla som vid patronens ord, att annonsera efter hustru; endast med den skilnad, att den nu var mera bestämd, – icke blott aning, utan äfven tanke.

Rummet kändes kallt, och hon önskade att det funnits en brasa. Det skulle lifvat upp en smula.

Han hade sagt henne, att sådana äro menniskorna, – alla, alla. Och hon sjelf då? Det kom en känning af vämjelse i hennes sinne. I hela verlden fans ju ingenting af hvad hon drömt om – ingenting! Lögn, lögn, alltihop! – barnsagor, som man narrades att tro på och tvingades att glömma.

Det var ett skri af smärta, som qväfdes innan det blef födt.

Men om äktenskapet i sig sjelf är sådant, hvarför uppenbarar man det ej? Är det ett frimureri, som binder tungan? Eller förlamas den af skammen? Och hvad vill det då säga med ett lyckligt äktenskap? Ty någonting sådant *måste* ju finnas, det trodde hon ännu. Hvad är det som gör det ena lyckligt, och det andra ... Åh!

Ett tåg af frågor kom svängande i sträck, och alla skriade om svar, rofgiriga som svultna gamar. Men hvar finna svar för dem alla? Först nu, då hon egde rätt att tänka, först nu kunde hon se hur många de voro.

Och hvarför hade hon ej egt denna rätt förr än nu?

Derför att först nu var hon gift.

Gift? Hvad var det då?

Hade hon blifvit så mycket äldre, så mycket förståndigare i dag än i går? Eller var äktenskapet ett sakrament, som ... Oh – hon vände sig otåligt på hufvudkudden – det är ju bara katolikerna, som säga *det!* Men i alla fall ... i går och i dag,... hvarför skulle hennes tankar vara bundna i går och fria i dag? Nej, hon kunde icke få den frågan ur sitt hufvud! Det var omöjligt att få ro.

Hon satte sig upp i sängen och strök håret från ansigtet med båda händerna. Det var icke flätadt, utan hängde vildt som en lejonman; lockigt ännu, men trassligt och hoptofvadt i sin yppiga rikedom.

Hon såg sig omkring efter en klocka, men det fans ingen i rummet. Så kastade hon en blick till den andra sängen. En flyktig blick, men en som det icke stod henne fritt att slita loss när hon ville.

Var det vid denne man hon vigdes i går? Hon tyckte att hon aldrig sett honom förr.

Selma stirrade på detta främmande ansigte, och hennes kropp skälfde; tänderna hackade emot hvarandra.

I går hade hon nästan tyckt att han såg bra ut. Hans väldiga figur passade i svart, och den ståtliga hållningen framhöll drägtens prägel af högtid. Hans uppträdande kunde ibland ega en anstrykning af förnämhet, och till detta hade i går kommit ett sådant uttryck af lycka, att det gaf hela hans ansigte ett skimmer af ungdom och

intelligens.

Men nu såg det kolossalt ut, detta hufvud, der det hvilade på den broderade kudden med koketta spetsar omkring. Och Selma fann denna Herkules-hals förfärande. Hon stirrade på dess starka senor, svälda ådror och fnarriga hud. Och så detta stora ansigte, som låg der så själlöst och groft, utan annat tecken till lif än andedrägten, hvilken för hvarje tag bubblade ut de tjocka läpparne, hvars röda färg gick öfver i violett.

– Älska?... älska i nöd och lust. O Gud ...

Först genom ett aflägset slammer med dörrar väcktes hon åter till medvetande om att det var hennes annandagsbröllop, att det skulle vara främmande och bråk också i dag, och att hon måste uthärda allas blickar, liksom i går.

Stegen närmade sig. Pigan kom för att elda. Skulle hon få se honom så?

Selma sträckte sig bort och skakade honom i armen.

»Hvad står på?» sade han vresigt och slog upp ögonen.

I det samma kom pigan in.

Då vaknade han riktigt, och när han såg Selma, lifvades hans drag.

»God morgon, hustru», sade han muntert och räckte fram sin stora hand.

Hon besvarade handslaget och log – för pigans skull. Med denna handling invigde hon första dagen af sitt äktenskapliga lif. Och så klädde hon sig i sin nya eleganta morgondrägt, färdig att uppträda i sin värdighet som ung fru.

Allt så otadligt korrekt.

Frukosten var animerad och bruden munter.

Den ende som tycktes vara vid dåligt humör var Richard. Efter måltidens slut skulle han resa. Det var honom »omöjligt» att dröja längre, och kyrkoherden hade icke lust att envisas.

Hans afsked var brådskande och kallt.

»Adjö, Selma», sade han, »lycka till.»

Icke en skymt af hjertlighet. Ingenting.

Selma gick bort till ett af fönstren, för att se medan han steg på vagnen. Det bände i hennes panna och klämde om strupen. Den som fått gråta ... gråta ... åh – så hejdlöst!...

Hon lutade pannan mot fönsterposten. Ingen kunde se hennes ansigte. Men Richard vände sig icke om, – sysslade blott med resfilten. Inte en enda blick! Tvär hade han varit, men aldrig så; det var afsigtlig ovänlighet.

Så rullade vagnen bort. Han lyfte på hatten utan att se upp.

En arm lade sig kring Selmas skuldror. Det var farbrodern. Hon såg upp i hans ansigte. Var det möjligt! – stred också han emot tårar? Hon slog sina armar om hans hals och kysste honom. Begäret att trösta kom henne att glömma sin egen sorg. Och så strök hon uppmuntrande med handen öfver hans mörka slätkammade hår, just som hon brukade göra med sin far, när han var ledsen.

Det var en skymt af grämelse som dervid smög sig i kyrkoherdens välbeherskade ansigte. Måhända behöfde han i denna stund hennes vänlighet bättre än någon.

Men svagheten varade blott ett ögonblick.

Det dröjde ej länge förrän vagnarne körde fram. Man skulle i sällskap bege sig till de nygiftas hem, hvilket låg tre mils väg derifrån, kyrkoherden hade rangerat det så, att slägtingarne skulle följa dem dit, och så resa tillbaka på qvällen. Han ville icke att något afsked skulle komma i fråga förr än allt var förbi. Det kunde hända att Selma blef mycket upprörd – hon var så oberäknelig – och det önskade han inga onödiga vittnen till.

Då man stannade framför trappan till den stora tvåvåningsbyggnaden, sprang patronen ur vagnen och hjelpte Selma ned.

»Välkommen till ditt eget hem», sade han och kysste henne.

Hon tyckte att det klack till vid dessa ord. Allt var så nytt och så främmande. Sjelfva stegen ljödo så underligt mot golfvets blankslipade stenflisor. Det fans intet i hela detta stora hus som var hennes eget. Det var hans – hans alltihop! Hon kände sig som en snyltgäst, och när pigan neg, tog henne i hand och sade: »god dag, fru», då skämdes hon ordentligt. Hvad rättighet hade hon här?

»Gå in, barn», sade fru Berg, som nu också hunnit stiga af.

»Faster först», svarade Selma och trädde åt sidan.

»Jaså, ska du redan börja att vara värdinna», svarade fastern sursött. Hon tog det för högfärd.

Selma rodnade och fick tårar i ögonen. Så kom fadern.

»Gud välsigne din ut- och din ingång», sade han med sin veka välljudande stämma.

Hon tog honom om halsen med kamratlik otvungenhet och såg leende i hans ansigte, der stämningar och uttryck vexlade så snabbt som i ett barns.

Nu var hon glad igen. *Han* riktigt strålade ju vid all denna härlighet, och han hade inte sett mer än det yttre ännu. Hvad han skulle bli öfverraskad!

Hon drog honom in i tamburen, der de pelsade af sig.

Alla surrade och stimmade. Luften var råkall, och det var så godt att komma in i värmen.

Så dracks det kaffe. Och så skulle allting visas och skärskådas. Hvart man kom höjdes rop af beundran. Allt var så nytt, så komfortabelt och så vackert.

Patronen förde Selma genom kök och uthus, och allt tjenstfolket presenterades för den nya matmodern, som kände sig fasligt generad af deras nyfikna blickar, hvilka tycktes upprepa hennes eget påstående, att »det är bra fjantigt att vara sexton år». Men hon ansträngde sig till det yttersta för att bibehålla sin värdighet.

Hushållerskan var en äldre menniska, som såg snäll ut och var nykommen i tjensten. Selma blef bekant med henne genast, och nu tyckte hon att hon åtminstone hade någon, som hon kunde hålla sig till i sitt nya hem.

Då det blef tid att kläda sig, måste patronen sjelf påminna Selma om det. Hon gick omkring i rummen, hållande fadern om armen och glädjande sig åt hans förtjusning.

Ibland skrattade hon högt åt hans naivetet, då det var någon ny uppfinning, som han icke kunde begripa hvad den skulle vara till.

»Ja nu får jag gå och klä mig», sade hon och drog sin hand från hans arm, »men nu är du så god och knyter din halsduk riktigt gentilt, och kommer inte och ser ut som en slarfver.» Hon knäppte sina händer tillhopa kring hans nacke, lade hufvudet på sned och tittade på honom med sin skälmaktigaste min, som försökte att vara en smula sträng. »Tro inte att *jag* kan ha tid att hjelpa dig i dag», tillade hon. Det var slutklämmen. Så såg hon på honom igen. Han var allt bra rar, hennes pappa! – hvit i hufvudet som en dufva, fast föga öfver fyrtiotalet.

Han bara småskrattade. Och så purrade hon om i hans hår ett tag, innan hon sprang derifrån. Silkeslent var det och vågigt; det hade alltid varit hennes förtjusning att regera med det håret.

Hvad hon höll af detta gamla barn! Ännu vid dörren kastade hon en slängkyss åt honom.

Inne i sängkammaren stod hennes koffert, och hon fick brådt om att packa ur den. Det var allt bra roligt ändå! Hon skakade ut sina kjolar efter hand som hon tog upp dem. Och klädningen ... den var allt stilig. Kunde man tänka sig en vackrare färg än detta matta blå, så mjukt att det rigtigt gjorde godt i ögonen, och så dessa trådar af silfver, som skimrade igenom!

Och så lustigt det kändes när fötterna trampade så mjukt på mattorna och liksom sjönko ner i dem! Om hon bara kunde få för sig att det var hennes ... hennes eget! Men det kunde hon inte. Att de här mattorna voro lika mycket hennes, som nöthårsmattorna derhemma i prestgården voro fasters. Der hemma? Det hade aldrig förr fallit henne in att det ligger någonting så godt och varmt i sjelfva ordet, något som gör att man vill säga det mer än en gång och liksom hvila på det, lägga örat riktigt till och lyssna, som efter klangen af en välkänd ton.

Men hvad var der på Richard? Om han bara varit här i qväll! Hon skulle väl ändå kunnat muntra upp honom till slut.

Han brukade säga att hon aldrig såg så »mensklig» ut som i blått. *Brukade* säga? – Hon skrattade till. Ja han hade då inte sagt det mer än en gång, och det var den der dagen ... ja, tänk så länge s'en!... det var minsann den der sommaren, då han var och helsade på hos henne och pappa. Det var straxt efter han blifvit student. Han var allt bra mycket trefligare då än på senare tiden.

Och under alla dessa funderingar styrde hon och stälde med sin toilett. När hon fått sina ljusblå skor på, och den långa underkjolen, svassade hon fram och tillbaka på golfvet och såg öfver sin nakna axel ned på det garnerade släpet. Det var fasligt hvad hon var fin!

Så kom mannen. Hon skrek till och slängde peignoiren öfver sig. Och så skrattade han åt henne och sade att det behöfdes inte. Och så blef hon röd i ansigtet och skyndade sig att få klädningen på och komma ut i salongen. Der var spegeln bättre, sade hon.

En stund derefter började gästerna komma. Det blef ett ideligt presenterande, ty Selma kände icke många. Men alla voro så vänliga, att hon strax kände sig bekant med dem.

I synnerhet tyckte hon om en äldre fru, som – klädd i en tjock sidenklädning – kom seglande in i rummet med en arbetstaska på armen. Hon hade en sådan godmodig liten dubbelhaka, och ögonen sågo på en gång vänliga och skalkaktiga ut.

Patronen visade henne stor respekt, och Selma neg djupt.

»Åh det är syndigt, det är ju bara ett barn», sade hon skrattande och strök Selma öfver kinden, »när mina flickor äro vid den åldern, få de gå med hårpisk och skolväska.»

Selma kände stor lust att kasta sig om hennes hals för detta förståndiga yttrande, men måste nöja sig med att se smickrad ut. Nu var hon ju fru.

Det faller af sig sjelf att Selma var festens medelpunkt. Att man under andra omständigheter skulle kallat henne en ful skoltös, gjorde ingenting till saken. För unga frun fjäsades det.

Hon dansade så att hon kunnat störta, blodet for henne åt hufvudet, och hjertat bultade. Musiken, ljusen, artigheterna – allt bidrog till att göra henne så hufvudyr som möjligt.

Patronen dansade också. Han såg riktigt bra ut, äfven i dag.

Selma stod och såg på honom medan hon hvilade. Hvad han förde förträffligt! Hur var det möjligt för denna volym att föra sig med sådan lätthet?

Plötsligt spratt hon till. Hon kom att tänka på något. Hvad var det för en saga hennes gamla barnpiga brukade berätta?

Kung Lindorm var den ståtligaste herre, mäktig och rik. Vid bröllopet tog han det löfte, att drottningen aldrig måtte gå in i hans kammare medan han sof, ty då skulle det ske dem båda en stor olycka. Han var henne mycket kär, och långt svårare ting skulle hon lofvat, om han så begärt. Lyckligt lefde de med hvarandra, så länge drottningen höll sitt löfte.

Men en gång vardt nyfikenheten henne öfvermäktig. Vid midnatt tog hon ett ljus och smög sig till konungens sofkammare. Der såg hon honom ligga på sängen, sammanringlad, – ett fjälligt vidunder – och vid hans åsyn greps hon af en så häftig förskräckelse, att fötterna med nöd ville bära henne derifrån.

Nu var hennes nyfikenhet stillad.

Men aldrig kunde hon glömma den synen, och hvar gång kung Lindorm tryckte henne i sina armar, tyckte hon att han åter vardt till det fjälliga vidundret, så glidande kall, att hon vred och våndade sig under hans famntag.

Så var deras kärlek död, och hur de än sörjde, kunde den aldrig väckas till lif.

Selma ryste, som om en nattvind strukit genom rummet. Men hon tyckte att hon kunde älskat kung Lindorm ännu mer – för det löfte han tagit.

Det blef tid till uppbrott. Gästerna sade godnatt och rummen blefvo tomma.

Patronen och Selma stodo bredvid hvarandra under den långa defileringen. Patronen var en smula upprymd.

»Vet du hvad den tosingen Bergstrand sade till mig i går, när han bad god natt?» frågade han.

»Nej.»

Patronen böjde sig ned och hviskade något i hennes öra; brast så i ett våldsamt skratt.

Selma blef blossande röd och bet sig i läppen. I går skulle hon icke ens ha förstått.

Nu var der ingen qvar mer än hennes far samt farbrodern och fastern. Selma gick fram till dem.

»Nu är det vår tur att säga farväl», började kyrkoherden i sin mest afmätta ton. Han afskydde scener och

hoppades att genom sitt lugn kunna hålla Selmas rörelse tillbaka.

Till tårar syntes intet tecken, men hon föreföll upphetsad, grep honom häftigt i armen och hviskade:

»Jag vill hellre resa hem med er. Ah ... farbror!»

Hans ansigte blef ett åskmoln, och han drog henne bort till ett af fönstren, medan patronen borta i rummet kringklappade sin nyvunna väninna, fru Berg, som han hedrade med titeln »svärmamma».

»Ett vill jag bara lägga dig på minnet», sade kyrkoherden i en snabb och lågmäld hviskning, »och det är, att, hvad som än kommer att ske, och hur du än sjelf må uppfylla din ställning ja, om du också genom oförstånd skulle göra den outhärdlig, så fins det efter denna dag *intet* hem för dig annat än din mans hus. Kom ihåg det. Jag talar både å egna och din fars vägnar».

Selma tyckte att någonting stelnade inom henne vid den isande kylan i hans ord. Och på samma gång var det upprörande som ett blodigt straff. Hela hennes själ skriade i hämdbegär.

Hvad skulle hon icke velat ge, för att i denna stund ega ett enda litet ord, som kunde borra sig in i hans själ och suga sig fast der, med sin egghvassa, hårfina spiral!

Och att ha blottat sig så!... Att han nu alltid skulle veta hvad hon känt i detta ögonblick ... alltid ha ett öfvertag i medvetandet om hur svag hon varit!

Hon hade hållit ögonen sänkta medan han talade. Nu slog hon upp dem, – långsamt, med ett segergladt hån. Och hon lade sina händer på hans axlar, sakta – med en afmätt rörelse, lik en af hans egna. I detta ögonblick kunde man ej misstaga sig om frändskapen.

»Jag har många gånger undrat hur pass du höll af mig», sade hon, »nu vet jag det. Tack för du gick i snaran.»

Hon skrattade så att tänderna glänste fram. Det var den fräckaste osanning, som ännu vågat sig öfver hennes läppar, och hon sade den utan så mycket som en blinkning.

Endast näsvingarne skälfde, men det var i vrede.

»Kuggad – farbror – fångad! Åh, det hade jag aldrig trott.»

Hon såg icke ond ut, skrattade blott med en klang af metall. Och hon gick ifrån honom med den känsla ungräfven måste erfara första gången han fört en stöfvare på falskt spår.

Patronen stod ännu i fonden af rummet. Hon slog släpet åt sidan och lutade sig mot hans axel med mjuk inställsamhet.

»Har jag fällt en tår på min bröllopsdag; frestar det på att lemna alla; är du nöjd med mig?» utropade hon och höjde sin hand. I åtbörden låg något af en bacchants exaltation.

»Jag tillber dig», hviskade han tillbaka.

Från en karyatid, som – framspringande ur väggen – uppbar tre tulpanformade lampor, föll ljusskenet ned öfver denna underliga grupp.

Silfvertrådarne i det blekblå klädningstyget skimrade, och med sin briljanta hy, sina feberglänsande ögon, var Selma nästan vacker: intensiteten af det genom sinnesrörelser uppdrifna själslifvet genomglödgade för ett ögonblick hela hennes varelse, så att den tycktes gå ut öfver sina gränser, höja sig öfver sig sjelf. Men

denna minutlånga skönhet var en exotisk blomma, som slog ut på konst och ögonblickligen sjönk tillhopa, lemnande sin frukt att mogna.

Det naiva barnet var försvunnet, ärligheten borta, och i dess plats stodo sjelfuppehållelsedrift och förställning; – nu var qvinnan färdig.

Lärjungen hade gått förbi sin mästare.

————

VI.

Mer än två år hade förflutit. Det var vår.

Icke så att träden stodo gröna, men så att skott och hjertblad togo växt, och så att alla knoppar svälde.

Selma satt ensam vid sin mans skrifbord och summerade upp en sida i en räkenskapsbok. Hon hade en redig stil, ett godt räknehufvud och sinne för affärer. Derigenom hade hon småningom lyft sig upp till rangen af handsekreterare, och det hände som oftast att mannen låg på soffan och dikterade, medan hon satt vid bordet och skref. Det var så beqvämt, och så tycktes det göra henne ett nöje.

Det var detta som gaf deras lif en anstrykning af gemensamhet.

Detta äktenskap räknades för ett af de lyckligaste. Icke blott af deras umgängesvänner, utan – hvad mera är – af deras tjenstefolk, som aldrig hörde ett ondt ord vexlas. Hon var vänlig emot honom, så mycket hennes stela sätt kunde medgifva, och han afgudade henne.

Deras rikedom tillväxte ständigt. Den skulle gjort det utan att de behöft röra en finger.

Patronen var mycket borta. Det var en uppsjö af affärer, som aldrig sinade ut: sammanträden, revisioner, landtbruksmöten, jernvägsöfverläggningar och bolagsstämmor i det oändliga. Han hade alltid haft anlag för att bli en goddagspilt, och nu kunde han följa sin böjelse. Ladufogden var en pålitlig karl, som aldrig lät någon försummelse komma sig till last, om husbonden var hemma eller borta. Och nu var det så, att patron Kristerson ansågs lika oumbärlig i en komité som vid en festmiddag.

Första tiden efter sitt giftermål hade Selma kastat sig i ortens sällskapslif med våldsam ifver. Hennes toiletter voro extravaganta, hennes sätt uppsluppet. Hon var alltid tillhopa med unga flickor, skämtade och skrattade, som de, samt var i dansen outtröttligare än någon.

Å ena sidan var patronen stolt öfver sin unga hustru, som i sällskap riktigt koketterade med sin tillgifvenhet för honom, men å andra sidan misstrodde han henne. Han visste ej sjelf hvarför, ty hon syntes icke särdeles intresserad af herrsällskap. Men så fort hon talade med en ung man, erfor han en pinsam oro, och skrattade hon, då tyckte han att det skar genom märg och ben, ty hemma skrattade hon sällan. Och så var det dansen ... den dansen! Det pinade honom att se henne dansa med andra. Sjelf tog han så många nummer på hennes program, som det var möjligt utan att göra sig löjlig, ja ibland öfverskred han denna gräns så mycket, att sittande fruar och fröknar började småfnittra i vrårna. Selma kände det i luften och blygdes. Patronen märkte ingenting: han hade icke ögon och öron för annat än henne. Hon erbjöd sig att alldeles låta bli dans, men det motsatte han sig bestämdt. – Gubevars, det skulle ju se ut som om han vore en tyrann! Nej, hon skulle dansa och roa sig. Hon var ung.

På en bal vardt det till en stor scen, hvilken omtalades på hela orten, – ett outtömligt glädje- och samtalsämne för »sittande rätten». Patronen hade lagt märke till att Selma under aftonens lopp dansat två danser med en ung löjtnant, som i patrons ögon såg oförskämdt bra ut. Strax innan balens slut närmade sig

löjtnanten ånyo; det var synbarligen hans polka. Men just som han bugade sig, störtade patronen fram, lade armen om sin hustrus lif och framflämtade ett ursinnigt:

»Jag dansar sjelf med min hustru.»

Det var ohjelpligt komiskt.

Löjtnanten fann sig förnärmad, patronen blef rå och Selma blygdes öfver sin man.

För henne kändes det obeskrifligt nedsättande, att han för främlingar blottat sin svaghet, men värst af allt var den kränkningen, att nödgas dela hans svartsjuka med en främmande karl, som var henne fullkomligt likgiltig, och för hvilken hon sjelf var ett intet. Det var så vidrigt att höra denne balkavaljer stå och byta ord om och för henne, att det i hennes tycke blef till en skamfläck, som aldrig kunde utplånas. Ja hon fick en oöfvervinnerlig motvilja för sjelfva den stackars löjtnanten, som förde hennes sak så ridderligt att hon önskade få se honom sjunka genom golfvet.

Från den dagen var hon som en annan.

Redan för sjelfbeherrskad att låta sin harm mot mannen bryta ut i ord, lät hon ej ens temperaturen i sitt sätt undergå någon tvärare förändring, men patronen kunde ej undgå att märka hur den sjönk, långsamt och utan bot. Det gjorde honom förtviflad. Han insåg att han begått en dumhet, och han brann af begär att godtgöra.

Ett regn af guld och presenter föll öfver Selma, men hon tog emot allt så vårdslöst likgiltigt, som om hon varit uppfödd med en skattkammare att ösa ur. Hon tackade honom alltid vänligt, men också med ett lugn, som om hon i tjugu år brukat se honom för sina fötter.

Han eggades deraf.

Det tycktes honom att han aldrig kom längre än till frieriet med denna qvinna, som aldrig blef en grad varmare än hon var, och som föreföll dess mer frånvarande, ju häftigare han slöt henne till sig.

Hon kunde varit femtio år lika väl som sjutton.

Hennes håg för nöjen var försvunnen, och då hon för artighets skull måste vara på bjudningar, höll hon sig alltid till fruarna. Med sin uppmärksammaste min kunde hon timme efter timme sitta och höra på vidlyftiga beskrifningar om de alldagligaste småkrämpor, klagomål öfver slarfviga pigor och förtroenden af små sqvallerhistorier. »Märkvärdigt utvecklade» barn hörde till det bästa. Men för den, som hvarken har krämpor eller barn, kan allt det der bli enformigt i längden. Selma tyckte så – trots sin intresserade min – och hon drog sig ifrån samqvämen så mycket hon kunde. Man märkte det, blef stött och bjöd henne sällan.

Hon var glad åt det, så slapp hon att sitta der så »passande» och rak i förmaket, höra dansmusiken komma böljande, stötvis, och känna hur det ryckte i fötterna af lust att vara med, under det hon yttrade hvarje ord så lugnt och sakta, af fruktan att förråda hur hjertat bultade i afund.

Då var det bättre att sitta hemma.

Det gjorde hon också. Patronen fick resa ensam. I början krusade han och beklagade att hon skulle vara utan sällskap så länge, men småningom blef det en vana. För henne var det solskensstunder. Hon kände sig så förunderligt fri och glad hvar gång vagnen rullade bort. Ibland kunde hon skrika och sjunga i de stora tomma rummen, bara för glädjen att lyssna till sin egen omusikaliska röst och njuta af att nu fanns det ingen, ingen så när, att den kunde höras, – att hon var ensam, alldeles ensam! Ja, hon kunde dansa omkring på mattorna, häfva sig på armarne i de höga dörrposterna och finna på tusen upptåg som det vildaste barn. Och så skrattade hon högt åt sig sjelf. Det var så jubeltokigt ... Åh!... Och som hon kunde längta ibland

innan han reste!

Han hade sin verld och hon hade sin. Hvad kunde de två ha att säga hvarandra!

Småningom blef detta lif så invandt, att det gick som ett justeradt ur. Månad lades till månad utan förändring.

Två ting hade patronen skänkt sin hustru, för hvilka hon blifvit riktigt glad. Det ena var en ridhäst, det andra en ridbana. Sedan hon fått dessa, blefvo de gymnastiska påhitten sällsynta, och det var med glupande intresse hon kastade sig öfver sin nya sport. Patronen lät henne till och med fara in till staden för att taga ridlektioner af en gammal gift ryttmästare, som han kände.

Selma egde en exempellös ihärdighet, och snart var hennes mönstergilla ridt patronens stolthet. Han gaf henne en unghäst, som hon sjelf fick rida in, och hon slukade hvarje in- och utländskt arbete i hästdressyr, som hon kunde komma öfver.

Sådant var hennes lif, och nu var hon nitton år.

Då hon skrifvit sista siffran, lade hon boken ihop. Hon stödde hakan i händerna och såg ut i trädgården. I hela huset hördes icke ett ljud. Hon satt stilla och tänkte.

Ojemnheterna i hennes lynne hade satt sig. Hon var lugnare nu än förr. Men hvad detta lif var enformigt! Hon tänkte framåt, – en lång rad af år. Kanske hon kunde nå till sextio, sjuttio; hon var så stark.

Hon vämjdes vid att tänka sig alla dessa år. Det var en känsla af både öfvermättnad och tomhet. Hvad lifvet är fattigt och flackt och eländigt! Så helt annat än man föreställer sig så länge man är ung.

Ung? Var hon det då icke längre?

Hon höjde på ögonbrynen och antog en resignerad uppsyn.

Om det blott ville hända något! Det gjorde det samma hvad, – om det så vore en olycka! Hvad som helst, bara inte detta qvalmiga lugn.

Hon reste sig för att gå ned i stallet.

I det samma kom en af pigorna in och lemnade henne ett telegram. Hon trodde att det var till mannen. Det rörde väl någon affär. Men det var till henne sjelf. Hon vek upp det med ytterlig förvåning.

»Din far insjuknad i lunginflammation. Önskar se dig. Kom genast.

Richard.»

Det var det hela. Men det gick rundt i hennes hufvud.

Om han skulle dö!

Hon hade blifvit dödsblek.

»Budet vill ha qvitto», sade pigan.

Selma skref det som i en dröm. Och så blef hon ensam. Pigan kastade en lång nyfiken blick på henne innan hon gick.

Men i det förtumlade hufvudet fanns endast en tanke: Han skulle dö. Hon hade önskat sig en olycka, och nu

skulle den komma. Gud – han, som straffar när man icke tror – han hade hört hennes bön och lät den gå i fullbordan. Det var hans hämd.

Så vaknade hon upp ur sin bedöfning. Hon måste ju resa. Det var hög tid, om hon skulle hinna till tåget.

Ett ögonblick stod hon stilla och tryckte sina sammanknäppta händer mot ansigtet. Derefter skyndade hon ned för att ge befallning om vagnen. På fem minuter packade hon sin koffert, och så återstod blott att skrifva till mannen. Hon underrättade honom i största korthet om orsaken till resan samt lade telegrammet inuti brefvet.

Så var allt klart, och det bar åstad.

Från faderns hem och till stationen var ej längre väg, än att man kunde gå den på tjugo minuter. Men aldrig hade hon gått den så fort, och aldrig hade den synts henne så lång.

När hon kom fram, rusade hon upp för den ruckliga trätrappan och in i köket. Der stod den gamla pigan i spiseln och laborerade med något. Selma ville fråga henne, men var så upprörd och andfådd, att hon ej kunde få fram ett ord.

Den gamla Mätta blef riktigt förskräckt.

»Jösses, fru, det är inte så farligt», sade hon och ref köksförklädet ifrån sig, »lugna sig fru lilla, det är inte så farligt.» Och hon strök henne tröstande på axeln.

Selma bröt ut i en snyftning.

»Nej, nej», protesterade Mätta och började förvrida sitt gamla ansigte, »gråt inte, kära fru. Jag ska springa in och säga till kandidaten.»

»Nej, jag vill gå sjelf.»

Selma gick genom raden af förfallna rum, hvars dörrar slamrade slappt och förtorkadt. Fadern bodde i andra ändan af huset, der han hade sin särskilda ingång, men Selma hade icke vågat gå den vägen när hon kom, ty hon hade en vidskeplig föreställning om, att hon kunde få se honom liggande död.

I den stora salen, som låg utanför hans rum, stod Richard ensam framför ugnen, der det flammade en brasa.

»Åh Richard, Richard», sade Selma i det hon icke ens tänkte på att räcka honom handen, »tror du att han dör?»

»Nej, det tror jag inte, men man kan aldrig vara säker.»

Selma skakade i hela kroppen och tryckte näsduken mot ansigtet.

»Seså, tag nu af dig», sade kusinen och gick fram för att hjelpa henne af med kappan, som han hängde undan.

Hon kastade handskar och hatt på en stol och skyndade mot dörren.

»Nej, värm dig först ett tag, vädret är rått», sade kusinen.

»Jag kan inte vänta.»

Han stälde sig för dörren.

»Du får inte gå in förr än du är lugn», sade han vresigt. Det fans ingenting som han afskydde värre än tårar.

Hon svarade ej, men sökte komma förbi.

»När du blir lugn», upprepade han och sköt henne undan.

»Jag *skall* se honom!» utbrast hon häftigt och ville tränga sig fram.

Då blef han ond.

»När du *hör*, att du inte får!» utfor han i en hväsande halfhviskning, tog henne om armen och kastade henne tillbaka så våldsamt, att hon skulle ha fallit, om hon varit mindre vig. Men nu gaf hon svigt som en vidja och följde med stöten. När han tog handen till sig, stod hon lika rank och rak.

Hon såg på honom, lugnare med ens. Hans ansigte var sammandraget i oresonlig vrede, och hettan hade stigit honom i pannan, hvars ådror svälde. Då ljusnade hennes uttryck, och hon log med ett dämpadt löje, som om hon återsett en gammal vän, men ej ville gifva sig tillkänna. Så vände hon sig om helt sakta, allt jemt med detta leende – gick bort till soffan och dröjde ett ögonblick i bortvänd ställning, medan hon tryckte näsduken mot sitt ansigte. Men der fans icke längre några tårar. Det var endast en glädje hon ville dölja.

Hon njöt af hans brutalitet.

Det var som om den gifvit tillbaka hvad hon förlorat: de bortrunna åren, det forna jaget, – allt!

Hon – den i hemmet allherskande – den utträkade, blaserade, hon, som med en smekning kunde köpa allt hvad pengar förmå skänka, och om af omgifningen åtlyddes för kost och lön, hon stod nu och njöt af att bli åthutad som en hund; så stor är makten af det som är nytt. Men det var icke blott det nya, det var någonting ännu mer: det var också det gamla. Det var minnena, hågkomsten, – det, som hon saknat så bittert – det var ungdomen, lifvet friheten: – allt detta, som hon sålt för pengar, allt detta som icke ledes och beräknas, utan kommer af sig sjelft. Det var friskheten af att känna en annans vilja mot sin egen, icke med tvånget att böja sig, utan med friheten att brottas. Hon var hvarken den rika frun, som skulle åtlydas, derför att hon betalte, eller den unga qvinnan, som fick fordra, derför att hon kunde bevilja. Hon var helt enkelt kusinen, som måste underkasta sig eller strida för sin rätt – alldeles som förr i verlden.

Hon kunde jublat högt, – och ändå låg fadern sjuk derinne! Men hon kände sig trygg nu: Richard var ju der. Hennes egen gamle tvärvigg! Hon kunde gråtit i glädje. Det fans icke rum för någon annan känsla.

Han stod och såg på henne.

Hon stödde sig med venstra handen på soffans karm, så att kroppen fick en lutning och axeln höjde sig. Ryggen var lätt tillbakasvängd, hvarigenom midjans vekhet föll än mer i ögonen, och den mörkbruna, tätt åtslutande polonäsen framhöll med sitt tjocka ylle höfternas fasta form. Det fans i denna figur en liniernas renhet, som måste ådraga sig uppmärksamhet.

Den unge läkaren beundrade också, men endast som fackman. Han tänkte på hur sund och stark denna qvinnogestalt måste vara. Och han jemförde den, utan att göra sig reda derför, med andra sådana, som han sett, lefvande och döda, – hvilka alla i hans föreställning flöto samman till en enda blodfattig, försnörd typ.

»Du har alldeles rätt», sade hon lugnt i det hon vände sig om, »jag skall inte gå in till pappa förr än du sjelf ger mig lof.»

Den var alldeles frivillig, denna underkastelse; det syntes tydligt att den gjorde henne ett nöje.

Hans ansigte klarnade plötsligt, han kom och satte sig hos henne i soffan.

»Du skall strax få gå in», sade han i annan ton, »jag skall bara bereda farbror på att du är kommen.»

Hon nickade blott, till tecken att det kunde så vara.

»Jag tyckte det var min skyldighet att underrätta dig, fast det inte ser så farligt ut», sade han, »och dessutom skall farbror känna sig lugnare när du är här, bara *det* är så godt som medicin.»

»Det är klart att du skulle underrätta mig», svarade hon. De voro alldeles i sin gamla ton.

Och nu först hade de tid att betrakta hvarandra, medan de kallpratade.

Richard liknade sin far, men hvarje drag var mera utprägladt, och det som hos fadern legat doldt under prestens varsamhet, trädde här i öppen dag. Det fans något i hela hans utseende, som antydde oppositionsmannen.

Att han var ful, derom kunde icke finnas mer än en tanke. Detta ansigte kunde icke ens kallas tillvinnande, men det gaf intrycket af en personlighet. När man sett det, glömde man det ej.

Pannan var bred; håret mörkt och kortklippt, krusigt och rakt uppstående. Ögonen sutto djupt och för nära tillhopa, hvarigenom blicken fick en viss skärpa; näsan var tunn och djerf; munnen stor, med smala, hoptryckta läppar. Då han ej talade, skyldes den af det korta helskägget, som – mjukt och krusigt – täckte halfva ansigtet. Det var ett vackert skägg, och det klädde honom.

»Selma, du, jag skall säga dig något», sade han, rätt som det var.

»Hvad då?»

Han sträfvade att se liknöjd ut, men det ville icke lyckas; han log ändå, gladt som ett solsken. Hans buttra fysionomi hade en märkvärdig förmåga att klarna upp ända till oigenkännelighet.

»Jag är förlofvad», sade han med en anstrykning af förlägenhet, men på samma gång skarpt betraktande henne, som för att se hvad min hon skulle göra.

»Nej, är du det – Dick – är du det», utbrast hon i glad förvåning, »är det någon som jag känner?»

»Nej. Men här är hennes porträtt.» Han tog fram ett fotografikort ur sin plånbok och räckte henne det.

Hon betraktade det länge under tystnad.

»Hvarför blef du så glad för det?» sade han och ville ta kortet igen.

»Nej, jag vill se mer på det», sade hon och sköt undan hans hand med armbågen.

»Nå, hvarför blef du så glad?»

»Jo, om du är förlofvad, så får du väl vänja dig af med att vara en sådan krubbebitare.»

Han rodnade häftigt.

»Har jag varit en krubbebitare mot *dig?*» sade han.

»Ja, alltid», svarade hon med stort sinneslugn, »men din fästmö bör kunna få folk af dig, hon er verkligen söt ut. Tack!»

Hon lemnade porträttet tillbaka.

»En vacker blondin», sade han och såg jemförande på Selmas ofriserade lugg.

Hon gjorde en kastning med hufvudet för att få den ur ögonen. Det var en vana, som hon bibehållit från sin flicktid. Han gaf akt derpå och måste qväfva ett leende.

»Hvad heter hon?» sporde Selma.

»Elvira Kruse.»

»Hon är väl helt ung?»

»Lika gammal med dig.»

»Hon ser yngre ut på porträttet.»

»I verkligheten också, men det kommer af att hon är så liten och klen.»

»Har du varit länge bekant med henne?»

»Ungefär lika länge som vi varit förlofvade.»

»Blef du då förtjust i henne strax?»

»Ögonblickligen», svarade han med stolthet.

»Hur gick det till?»

Han skrattade.

»Jo, det gick så till, att jag var marskalk på ett bröllop. Hon var tärna, och urvalet skedde genom lotteri, som det gör vid så många tillfällen här i lifvet. Hon föll på min lott. Der har du historien.»

»Fy!»

»Nå, är inte det bra, så får jag väl försöka att berätta den på ett annat sätt», sade han med ett leende. »Jag kom med mina olyckskamrater in i ett rum, der tärnorna stodo på rad och väntade. Jag såg ett burrigt gult hår, ljust som ditt, men inte så stridt och rakt, utan lent som silke och vågigt ända ned i pannan, ända ned i ögonen, och det klack till i mig när jag såg det, och under den gula fågelreden såg jag det näpnaste lilla ansigte, med en mun så kysstäck och mjuk ... Nå, är du nöjd nu?»

Hon satt och såg ned i sitt knä, der hon lade den ena handen öfver den andra och drog den undan igen, liksom när man drar handskar.

»Ja, men jag tycker inte om att du kan tala om det så der. Äktenskapet är en allvarlig sak.»

»Men inte fullt så allvarlig som att gå och hänga sig. – Den vägen ska vi alla vandra, sa’ käringen, högg nacken af tuppen.»

Hon svarade ingenting och såg icke upp.

»Vill du gå in till farbror nu?» frågade han.

»Ja.»

»Jag skall gå in och se om honom först», sade han, reste sig och gick.

Då Selma blef ensam lutade hon sig tillbaka i den stela soffan och såg sig omkring i detta gamla rum, der allt var henne så välbekant. Troligtvis hade det varit vackert en gång. Den stora ugnen hade en bred fris, tydligen afsedd för prydnader, och dessa landskapstapeter, som nu, förderfvade af fukt, hängde i stora flängor, hade på på sin tid varit dyrbara. Allt det der var från företrädarens tid.

Nu fans der nästan inga möbler, och de få, som funnos, hörde icke tillhopa. Rummet hade icke begagnats så långt Selma kunde minnas tillbaka. Hon satt och möblerade om det i tankarna, medan hon väntade på kusinen.

Så kom han, och de gingo genom den lilla förstuga, som skilde sjukrummet från salen.

Fadern låg i stark feber och hade svårighet med andhemtningen, men han såg icke så dålig ut, som hon förestält sig. Hon stod vid sängen och strök smekande hans gråa, mjuka hår.

Kandidaten satt borta vid skrifbordet och såg ut på gården; han ville icke störa deras första möte.

»Selma», sade han slutligen.

Hon gick fram till honom. Det var några anvisningar angående medicinen, som han hade att gifva.

Hon tog plats i faderns skrifstol, som hon sjelf broderat, och de samtalade med låg röst.

»Vi ha stält i ordning gästrummet åt dig», sade Richard, »ty jag kunde nog veta att du skulle komma.»

»Tack. Hur fick du veta att pappa var sjuk?»

»Mätta skickade bud med smör-mannen, så for jag genast hit ut och såg hur det var, ty gubben kunde inte göra någon ordentlig reda. Med middagståget for jag in till Lund igen, för att tala med professorn och få medicin, och sen hit ut igen.»

»Hvad det var snällt af dig! Men du stannar väl här tillsvidare? Det vore så tryggt.»

»Ja, det gör jag, derför tog jag också böcker med. Förra natten satt jag i den der länstolen med kläderna på, men i natt kan du ta vakten.»

Hon nickade.

»Det var första gången jag tjenstgjorde som vakhustru», sade han leende, »jag tyckte det var synd om gamla Mätta; hon hade inte sofvit en blund hela förra natten. Men nu förstår jag också hvarför vakerskorna äro så tokiga efter kaffe. När Mätta vid femtiden kom med sin bricka, tyckte jag att hon var en riktig änglauppenbarelse.»

Selma skrattade tyst.

»Så ville jag ha salen uppeldad, så att man kunde sitta der, för att vara till hands», fortfor han. »Men du kan tro att det var ett elände med kakelugnen. Jag måste sjelf till att mura på den – du skulle bara sett mig! – men nu är den utmärkt.»

Selma tyckte också att hon såg honom; hon kände så väl till denna envisa ifver, och hon måste le åt hans nya talang.

»Hvad det är roligt att ändtligen få träffa dig!» sade hon.

Han svarade ingenting, men det såg ut som om hon tyckte det samma.

»Hvar skall du ligga?» sade hon.

»I matrummet.»

»Ja, det blir förträffligt, så kunna vi äta i salen.»

»Riktigt.»

De höllo på att skratta igen: det var så lustigt med dessa anordningar.

Trots den oroande anledningen till besöket, blef det för Selma en härlig tid. Hon var i sitt jemnaste, bästa lynne, och som faderns sjukdom ej tog någon svårare vändning, fans det ingen orsak till bekymmer.

Hela tjenstepersonalen utgjordes af gamla Mätta, som ensam regerade i kök och visthus, och det var så tyst i det stora huset, att man kunde höra råttorna gnaga der på ljusa dagen. För Selma låg det någonting tilldragande i denna ödsliga förfallenhet. Hon kände samma förtjusning, som rikemans barn erfar vid att komma från sina dyrbara leksaker in i en gammal skräpbod, der det gäller att sjelf göra upptäckter och draga fram allt ur glömska och dam. Det tycktes ligga en bekymmerslös ro öfver sjelfva spindelväfvarne i hörnen och tapetslamsorna på väggarne.

»Är det inte ett kärt gammalt ugglebo?» kunde hon säga till kusinen. Och han gaf henne rätt. Det fans någonting »bohémien» i det hela, som slog an på dem båda, emedan det var så olikt det regelrätta vanliga. De kände sig liksom från verlden, och tiden tycktes stå stilla. Båda gladdes åt att den gamla förtroligheten kommit tillbaka, blott icke så grumlad af tvister som förr.

Hvarannan dag skref Selma till sin man, och lika ofta fick hon bref, – svärmiska kärleksbref med långa citat af Wilhelmina och Tegnér. Men en ting nämnde Selma aldrig, och det var kusinen.

Så länge den sjuke var som sämst, skiftades hon och han att vaka, och den som inte hade vakten brukade komma med morgonkaffet till den andre. Det dracks alltid i salen, vid den nytända brasan, och gaf anledning till mycket skämt och skratt, ty Richard skulle vara så »huslig» och »vigtig», och alltid blef det något på tok; eller åtminstone ville Selma påstå det, och så blef det små halfskrattade dispyter, logiska bevis från hans sida och små framkastade paradoxer från hennes. Serveringen var allt annat än fin: groft bondporslin, tennskedar och en liten blankskurad kaffekittel, som gick under det förtroliga namnet »Petter». Men kaffet var godt och rykande varmt, brasan susade doft, och allting var nymorgnadt och friskt. Det var ett förträffligt kamratskap, och Selma kallade det att lefva på ungkarlsmanér, men Richard skrattade och sade: »Jo, pytt ock! Det kan du inbilla dig.»

Då han icke läste, hjelptes de den första tiden åt att möblera salen med allt dugligt, som fans att tillgå i de andra rummen. Det var deras stora nöje; de profvade och ändrade beständigt och måste skratta åt sin barnslighet, men det var icke mindre roligt för det. Till slut kommo de öfverens om, att nu hade de salen riktigt »genomstilig». Sanningen var åtminstone, att de trifdes der, och att den nu syntes bebodd.

Kandidaten skref ofta till sin fästmö.

En qväll, då Selma kom in från sjukrummet, visade han henne tre fullskrifna ark.

»Se så långt», sade han och skrattade, »nu har jag ritat af både uggleboet och dig med.»

»Bevara mig väl, hvad kan du hitta på att skrifva, som kan bli till sådana plakat?»

»Vill du läsa?»

»Inte skulle du vilja det?»

»Jo visst. Hvarför inte?»

»Sådana bref trodde jag aldrig att man visade», svarade Selma en smula skyggt. Hans erbjudande sårade henne, både för fästmöns skull och hans egen.

»Naturligtvis ska du och Elvira bli vänner, derför kan du gerna läsa brefvet, och så sjelf skrifva en helsning. Jag har redan nämnt att du kommer att göra det. Du är redan presenterad i brefvet. Seså.»

Han satt i skrifbordet, borta i ett hörn, der lampan stod tänd. Alla gardiner voro nedfälda, der var så varmt och hemtrefligt i det stora skumma rummet med sina gammaldags bugtiga möbler, och det enda ljus, som fans der, föll samladt öfver hans mörka ansigte, öfver det svarta, stubbiga håret och hans breda axlar.

Han bredde ut brefvet framför sig och såg på henne, hon gick fram, men tycktes tveka ännu.

»Jag ger mig tusan på, att du så gerna vill läsa, som du vill ha mat, ty fruntimmer ä' alltid nyfikna, men ändå ska' de vara så förbaskadt sippa, att ...»

Han reste sig upp och slog sin brefportfölj i bordet, så att det gaf till en klatsch.

Selma bara skrattade åt hans utbrott.

»Ja, så var det härom dagen», fortfor han i hejdlös hetta, »när du händelsevis kom att slå upp det der arbetet i anatomi. Bevara mig Gud! – unga frun både rodnade och bleknade och slog boken ihop i förskräckelse. Jag såg det nog, fast jag teg. Och du skulle varit tillfreds att förargas öfver att jag läste den. En läkare! – Det kunde varit att skratta sig förderfvad åt, om jag inte varit så ilsken, att jag kunnat flyga i stycken. Var det ett sätt att åbäka sig, bara för ett vetenskapligt arbete! Det är för resten saker, som hvarje fruntimmer borde ha reda på. Om det hade varit en annan än *du*, skulle jag aldrig sagt ett ord. Men nu är det ... usch, det är så man kan bli sjuk! Ska' *du* nu också göra dig till? Det är alldeles som Elvira.»

Han hejdade sig.

»Så du kan ta till vägs för ingenting», anmärkte hon mycket trankilt.

»För ingenting?» upprepade han harmfullt och räckte fram sina händer med en gest så häftig, att axlarne skötos upp. »Hade det varit en dålig roman, något osedligt snusk, så skulle jag aldrig talat om det, men ett rent vetenskapligt arbete ...»

Selma skrattade blott, klingande friskt. Hon var så van vid allt det der, sen forna dagar, att det nästan gjorde henne ett nöje.

»Ja, hur skall menskligheten kunna förbättras», fortfor han utan förändring, »när qvinnorna envisas att puppa in sig, så att man inte ens får tala med dem som med menniskor. Det allra enklaste är opassande. De formligen illfänas att bli betraktade som idioter.»

Selma stod och såg på honom med ett lugnt litet leende. Hon väntade bara att stormen skulle lägga sig. Så länge den stod på, lönade det sig ändå icke att säga ett ord, det visste hon.

»Ja, du skrattar», sade han mera stillsamt, »men det är verkligen allvarligt. Hur beror ej det uppväxande slägtet af er, qvinnor? Och der reformer behöfvas i både ett och ett annat, der kunde ni vara de bästa

bundsförvandter åt oss. Men – gubevars – så fort det inte rör sig kring salongsämnen, så är det att hålla för öronen och låtsa sig ingenting veta. Man får hvarken lära er att sköta er kropp eller edra barn, ty båda delarna anses som någonting högst opassande att nämna ens. Ja, står du inte der och blir röd i ansigtet, bara för att jag nämner barn! – och du är gift ändå. Åh, det är så man kan ...»

Han gjorde en förtviflad åtbörd, som om han velat slå ifrån sig något.

»Men Richard då, hvad väsnas du för! Har jag någonsin nekat att höra hvad du haft att säga mig?»

»Nekat? Nekat?» upprepade han. »Jo, man kunde bara försöka! Står du inte der och vrider dig som en ål, bara det är fråga om att läsa ett bref från mig till min fästmö. Precis som der skulle stå något, som kunde genera hennes nåd, eller som jag inte sjelf skulle kunna veta, hvad jag är skyldig Elvira eller ej.»

»Du borde skäms», utbrast hon käckt, »skall du nu göra mig förebråelser för det jag af grannlagenhet gjorde invändningar.»

»Men jag vill inte ha din grannlagenhet! Det fins ju ingenting i verlden som jag afskyr värre än just det.»

»Usch, ett så’nt brushufvud! Jag borde rakt gå ifrån dig, men nu har jag lust att läsa brefvet.»

»För att göra mig en tjenst, för att göra mig glad – kan tänka! Hå, det är så likt dig. Nej, jag tackar; jag tar inte emot sådana der – allmosor.»

Han log ett vresigt löje, som drog upp den ena mungipan.

»Men Richard!» Tonfallet var så afväpnande, det riktigt bad, och leendet drog öfver i vemod.

Han svarade ingenting, satte sig blott på sin förra plats under trumpen tystnad.

»Nå?» sade hon.

»Der ligger det», – han pekade på brefvet, »men nu kan det för resten vara detsamma.»

Hon sade ingenting mer, men lade sin ena arm på bordet och den andra på hans axel, medan hon böjde sig ned för att läsa. Han var butter ännu, men hon låtsade sig ej gifva akt derpå. Hennes arm hvilade stadigt och hårdt mot hans axel, – intresselöst, som hon skulle stödt den mot ett dödt ting. Han lade märke till det, och det gladde honom. Denna fasta tyngd hade lika litet af bryderi som af välbehag. För henne kunde han så gerna vara ett stycke trä, och han satt och fann det löjligt, att han kunde se någonting angenämt just i *det.*

Han skulle haft lust att säga, att han kände det, som om hon vore hans syster – nu, men det skulle varit en faddhet, derför teg han.

Selma pekade på öfverskriften i brefvet. »Kära Elvira», stod der.

»Skrifver du alltid så?» sade hon.

»Alltid. Hvarför frågar du om det?»

»Bara af nyfikenhet», svarade hon men blef röd. Hon tyckte att det lät så enkelt och så vackert. Och så det, att han alltid skref det samma! Derför att det var just detta, som var sant ... Patronen brukade variera sina öfverskrifter i det oändliga: »älskade dyra», eller »dyrkade maka» eller »rara min älskling». Det var ingenting att få tag i, ingenting verkligt. Och så tecknade han alltid under: »din älskade Pål». Det var både löjligt och förargligt. Hade hon någonsin sagt att hon älskade honom! Det der var ett ord, som hon aldrig begagnade. Jo, det var sant, i vigselformuläret stod det. Men då hade hon upprepat det själlöst som en

papegoja.

Hon slog om brefvet för att jemföra. »Din Richard», stod der. Ingenting mer.

Han skrattade, ty nu var han alldeles god igen, och de läste båda, hufvud vid hufvud. Det var tydligt att brefvet roade henne.

»Aldrig visste jag, att du är en så förträfflig stilist», sade hon, då hon vände ett blad.

»Jag får väl göra min flit, jag skall ju bli författare», svarade han.

»Du!» Hon gaf honom en liten knuff med armen.

»Ja, i mitt fack – förstås. Sedan jag slutat med lasarettstjenstgöringen och allt det der, och så gjort min utländska resa, skall jag ta ihop med populära föreläsningar. Det är hvarjehanda, som jag vill försöka att intressera allmänheten för.»

»Ah! Det var roligt, så skall jag läsa hvad du skrifver. Tror du att jag kan förstå det?»

»Naturligtvis.»

Hon log och såg mycket belåten ut; så fortsatte hon att läsa. Hela brefvet handlade om det gamla huset, om henne sjelf, som han beskref mycket lifligt, och om deras lif derute. Det fans en kraft i hans stil, som slog an på henne. Men icke ett ord om kärlek eller ditåt.

»Hum», sade hon med ett litet löje, då hon slutat och åter rätade upp sig.

»Föll det inte i smaken?» Han såg upp på henne en smula skälmaktigt, liksom han gissat hennes tanke.

»Jo, det var utmärkt trefligt. Men skrifver du alltid så der?»

»Hur?»

»Så der» – hon letade efter ord – »så der förståndigt.»

De skrattade; derför att det var så svårt att uttrycka, hvad hon menade, men så lätt att förstå det.

»Ja», sade han.

»Talar du så när ni träffas också?»

Det blänkte till i hans djupliggande ögon, då han såg upp.

»Tror du att jag är så spak?» sade han med ett leende, som tvang henne att rodna. »Nej du, jag kan också ett annat språk. Men hvad skulle det tjena till att komma med det i bref! Nej, ett bref är ett bref, och en kyss är en kyss. Jag låter allting gälla för hvad det är.»

Hans ord träffade henne som en dof smärta, för hvilken hon icke kunde göra sig reda.

Det uppstod en paus. Selma bläddrade frånvarande bland några papper på bordet.

»Richard. Du håller väl riktigt af din fästmö?» sade hon mycket lågt och utan att se på honom.

»Hvad menar du med det?»

»Jag menar bara, att det är riktigt syndigt att ...» Hon tvärstannade.

»Hvilket är syndigt?»

»Att gifta sig med en stackars flicka, och sedan låta henne fara vind för våg, utan att bry sig om henne.» Hon talade hastigt och skyggt.

Han satt och lade ihop sitt bref. Det fans något i hennes dämpade ton, som grep honom med ens, som klämde och pressade honom, – formlöst och obetvingligt, som bergsbons hemlängtan, då minnet vaknar. Han skulle icke för hela verlden kunnat se upp just nu.

»Jag håller mycket af Elvira», sade han, »jag skulle inte vilja mista henne för allt hvad jag vet. Selma, jag är så kär, att jag är alldeles vild ibland. Jag är svartsjuk också. Kan du tänka dig *det?*»

Han talade helt lågt. Det var något af en bekännelses blygsel, men också något af protesten i en klagan.

»Jag kan tro det», svarade Selma.

Det uppstod en stunds tystnad. Han vek ännu på sitt bref och Selma tycktes uppmärksamt betrakta ett gammalt kuvert.

»Om något äktenskap *kan* bli lyckligt, så skall vårt bli det», sade han hastigt, i förändrad ton, »hon är så outvecklad ännu, så vek och barnslig, jag skall kunna uppfostra henne alldeles som jag vill. Hon måste ju då lära att förstå mig och det skall bli en verklig gemensamhet.»

Selma sade ingenting, hon stod och strök med sitt finger längs skrifbordets kant, försänkt i tankar.

»Men det är märkvärdigt att tänka sig, att hon är lika gammal som du», tillade han.

»Nitton år är ingen ålder», svarade Selma med ett leende, som gömde ett litet vemod.

»Nej, det är sant, men man tänker sig alltid att du skulle vara äldre.»

VII.

Selmas far blef bättre för hvar dag, och patronen började i sina bref tala om att hemta henne.

Det var en dimmig vårdag, ljum och gråtmild, så att stora tårar hängde i takskäggen och allt stod svept i ett fuktigt flor. Selma satt inne hos fadern, som nu var så bra, att han kunde ligga och läsa sin tidning. Han var alldeles nyrakad, och det tunna håret låg kammadt och fint kring hans välformade hufvud. Selma hade låtit arbetet falla ned i knät och lutade hufvudet mot stolens höga karm. Hon såg trött ut och slöt ögonen.

»Nu har barnet vakat för mycket öfver mig», sade fadern med sin tunna smekande stämma, försvagad af sjukdomen.

»Tro aldrig det», svarade hon leende och såg upp, »men jag är en sådan indiannatur, som inte tål att sitta stilla; jag måste ha frisk luft och rörelse. Bry dig inte om det, farsgubbe min, när du blir frisk skall jag ta min skada igen.»

Han kastade en lång bekymrad blick på henne och återtog sin tidning.

Selma slöt åter ögonen. Hon satt och tänkte på gamla tider och på farbroderns handlingssätt. Läpparnes linie blef rak och hård, den inklämda munnen kom hakan att se ännu skarpare ut, ögonbrynen sammandrogo sig smärtsamt och det kom någonting hoptryckt i hela ansigtet.

Nu förstod hon hans bevekelsegrunder. Efter sin egen natur hade han bildat sig ett ideal af lycka, det var det han velat förverkliga åt henne. Men om det legat en gång till så mycken välmening till grund, skulle hon ändå aldrig förlåta honom. Aldrig! Det var icke nog med skadan han gjort: han hade också farit med svek. Hon drog sig till minnes en viss scen, då hon i hans rum bedt att få läsa ett bref från sin far, och han nekat. Hvad hon var dum, som trott på hans ord! Hon hade varit enfaldig alltigenom. Det kom sig af hennes ärlighet. Var det dumt att vara ärlig? Kanske. Det var ändå svårt att tro det rätta vara dumt. Och lögn ... det måste vara orätt. – Men sluten hade hon blifvit. Aldrig var hon öppen, aldrig ens mot sin far. Hon kunde det icke längre, icke ens mot honom. Det var bara en idyll, en liten vacker barndomsidyll, som hon höll af. Ingenting mer. – Egentligen hade hon alltid varit sluten, när det rört hennes tankar. Hon undrade om farbror visste att hon ... ja, hon ville icke säga att hon hatade honom, ty ordet föreföll så öfverspändt, men det var i alla fall ett groll, som aldrig kunde utplånas.

Han skulle handlat precis på samma sätt, om hon varit hans dotter. Än se'n? Var hon skyldig att hålla af honom för det!

Men det var ju fruktlöst att grubbla öfver sig sjelf, fruktlösast att sörja öfver det förflutna.

Hon öppnade ögonen och såg sig omkring i rummet. Hon måste le. Det tycktes henne som om den ena möbeln stod och svor mot den andra, de mörka färgerna knotade och de bjerta skreko. Åh, det var lustigt! Och allt det der kunde pappa trifvas med! Han ville icke mista en enda smul, och ständigt hade det kommit nya elementer till. Så satt hon och mönstrade.

Den gamla perlfärgade sängen, som han för intet pris ville afstå ifrån, kunde icke förliks med den moderna korgstolen vid skrifbordet, den högryggade länsstolens brunbetsning tog sig farfaraktig ut mot den broderade sängmattan med dess glada färger. Men allt talade det om henne sjelf från hennes första kantiga ritförsök, i ramar som förskrefvo sig från vindar och skräprum, till hennes stora fotografi med skulpterad infattning. På dörrposten hängde hennes kasserade skridskor, öfver sängen sågs en urdyna, som hon sytt i pensionen, och i ett hörn stod den gamla träpall, som hon brukade sitta på som barn.

Hvad det är skönt att lefva! Hon log och tillslöt ögonen, men rullade hufvudet fram och tillbaka mot stolsryggen, ty det värkte.

Sparfvarne höllo ett fasligt väsen derute i rishögen på gården. Annars var allting tyst. Bandhunden sprang ut ur sin tunna, lät kedjan med ett ramlande ljud släpa öfver dess kant och skakade sig deruppe på tunnan, så att länkarne började skramla. Allt det hörde hon. Och hon tyckte att hon njöt deraf. Det gjorde ingenting att hufvudet värkte.

Så kom Richard.

Hon kände hans steg och behöfde icke se upp för att veta att det var han.

»Hvad! Jag tror frun låtsar sig vara sjuk?» sade han muntert.

»Ja, kan du tänka dig! jag har fått ondt i hufvudet», svarade hon gladt.

»Det tror jag! Dethär duger inte för *dig*, du går ju aldrig ut.»

»Ja, jag vet. Det är det jag inte tål. Men jag skall lägga mig en stund, så går det öfver», sade hon och reste sig.

»Du kan luta dig på salssoffan en stund», svarade han; och de följdes åt dit ut.

»Jag skall gå efter en filt åt dig», sade Richard.

»Tack.»

Han kom strax igen, lade ett örngått tillrätta åt henne och höll filten tillreds.

Hon lade sig.

»Vill du sofva, så skall jag gå, annars sitter jag hos dig och pratar», sade han och bredde ut filten öfver henne.

»Nej sitt hos mig, jag kan visst inte sofva. – Åh, hvad det känns skönt!» tillade hon och tryckte pannan mot den kalla örngåttskudden.

Han flyttade fram en stol och satte sig vid hennes hufvudgärd.

»Du, Richard», sade hon efter en stund, »jag tänker på en sak: du har bestämdt sett min mor.»

»Ja, det har jag, men jag mins henne knappt; jag var ju bara fem år när du föddes.»

»Jag skulle bra gerna velat veta något om henne. Pappa har jag aldrig kunnat fråga; då gråter han strax.»

»Vet du jag mins ingenting utaf henne mer än ett stort ljust hår och ett par mycket stora händer, som höllo mig fast när hon tog mig på knät.»

Hon såg på honom, som om hon väntat att få se något märkvärdigt. Han märkte det, och det kom ett godmodigt leende i hans ögon, men han sade ingenting.

»När jag nu går omkring här och rör vid alla gamla möbler och ting», återtog hon, »så blir jag så nyfiken. Jag tycker att jag skulle vilja fråga alla dessa skåp och lådor om något, och jag letar igenom allt hvad jag kommer åt, alldeles som en förveten unge. Det skulle jag aldrig få, om pappa såg det; han skulle bli alldeles sjuk.»

»Nå?» sade han leende.

»Jo, – det har jag ingen glädje af. Allt mammas ser så främmande ut, det är som om också det hade varit dödt och begrafvet i många år. Och jag känner det så tomt, – alldeles som jag ingen mor haft.»

»Ja, vet du hvad, de som ingen mor ha, de föreställa sig alltid, att det skulle vara en sådan härlighet med det, men det är det inte alls. Det är bara inlärd – hm – romantik».

»Tror du det?» sade hon dröjande.

»Ja, det är jag säker på, i många fall. Det är inte på långt när så mycket med det så kallade blodsbandet, som man påstår. Det är så mycket annat, som är starkare. Hvad är det till exempel mellan mamma och mig mer än det, att mamma har skämt bort mig, så att jag fått mera besvär med min egen uppfostran, än jag annars behöfde haft. Inte kan jag tala med henne om hvad som intresserar mig sjelf? Hon skulle inte förstå mig.»

Selma såg fundersam ut.

»Hur kall pappa än är, känner jag mig mera dragen till honom», fortfor han, »mamma har haft mycken liten del i min andliga utveckling.»

»Det kan hända att det är så för pojkar», medgaf hon, »men inte för flickor.»

»Inte går du och inbillar dig att du sörjer din mor, som du aldrig sett? Jag trodde dig om bättre.»

Det lyste upp ett litet löje i hans gråa ögon, och hon blef blossande röd, ty hon visste att han afskydde allt hvad drömmar och inbillningar hette.

»Jag menar inte så», sade hon med någon förlägenhet, »jag menar att en ung flicka, som inte haft någon qvinlig ... ja, det vill säga, någon mor, hon blir inte lik andra flickor. Jag var inte lik andra.»

»Hur så?»

»Jag var så ... så ...»

Hon låg och slog med en flik af filten i sin ena hand utan att se upp.

»Seså, är du nu sipp igen!» sade han.

»Nä, men jag kan inte hitta på det rätta. Ser du, såhär blyg och bakvänd är jag visst, derför att jag ingen mor haft.»

Han brast i skratt.

»Nej nu är du verkligen för naiv!» »Ja det vet jag att jag är, det har jag alltid varit. Det var det som var olyckan.»

Han blef plötsligt allvarsam.

»Ja, *det* kan du ha rätt i», sade han, men det kunde möjligen varit det samma om din mor lefvat. I pensionen hade du väl ändå lärt dig åtskilligt?»

»Jag? Nej.»

»Jo, af kamraterna. Det brukar så vara.»

»Åh, inte i *den* pensionen, sade Selma lifligt.

»Du skulle bara sett fru Stål! Jag har ofta tänkt på henne nu, sedan jag blef äldre. Hon var skild från mannen och hade pension för att sjelf kunna uppfostra sin dotter. Hon tog aldrig emot flickor som voro äldre än nio år, se'n fingo de stanna der så länge föräldrarne ville. Och hon hade ett sätt att skrämma ens tankar tillbaka! Hon satte en skräck i oss för allt som kunde rubriceras som opassande, så att vi inte ens två och två vågade oss fram med ett ord, som fru Stål skulle fördömt. Stygg var hon inte, men vi höllo heller inte af henne. Det var någonting besynnerligt kallt och onaturligt i hela hennes sätt, till och med emot dottren. Man tyckte alltid att man kunde se hennes stora bruna ögon, äfven då hon icke var närvarande. Jag har aldrig sett ögon så skarpa; man kände sig rent af som en glasruta, och jag vet, att om jag någon gång tänkte något ... något oskyldigt skräp, – kärlek och sådant der, som flickor annars tänka på, så kunde jag rodna upp öfver öronen, om jag också var mol ensam, ja, till och med om det var mörkt som i en säck.»

Han dröjde en stund med svaret, hade lagt ena benet öfver sitt knä och satt nu och höll i det, uppmärksamt betraktande sin stöfvel, som om det funnits något anmärkningsvärdt vid den.

»Det var förunderligt», sade han slutligen och satte ned foten, »det hade jag aldrig trott.»

»Nej, nu tycker jag sjelf att det är otroligt. Och så skall du komma ihåg, att fru Stål bodde ute i en bondby; vi fingo ej gå längre än i trädgården och träffade aldrig någon. Det var ett fullständigt klosterlif. Hvad vill du då att man skall känna om verlden och menniskonaturen?»

»Hum. Pappa ansåg den pensionen så förträfflig. Derför skulle du dit.»

»Det var den också, i många afseenden. Jag menar bara, att man icke blef lik andra menniskor.»

»Så var der kanske ingen skada med det, på sätt och vis», sade han dröjande, »men det är i alla fall inte så jag anser barn böra uppfostras. Hvad jag mest afskyr, det är det, att fruntimmer anse sig böra låtsa okunnighet om allt, – den der ömkliga komedien, som hvarje mor anser sig skyldig att lära sin dotter, det der, att slå ned ögonen och rodna för allting, eller – hvad som är sjufaldt värre – att rodna, fnittra och vända sig bort, i den händelse någon fäller ett enda ord om saker som ... som alldeles inte äro att fnittra åt. Jag blir så ursinnig, att jag skulle kunna slå dem.»

Selma kunde ej återhålla ett leende.

»Ja, tycker du inte det? – kan man inte tala sansadt och allvarligt med hvarandra, äfven om den ene skulle vara en karl och den andra ett fruntimmer?»

»Jo visst.»

»Det har jag sagt Elvira så många gånger, men det är bestämdt modren, som petat det i henne. När vi ändå en gång skola gifta oss, tycker jag att jag kunde tala med henne som med en riktigt bra kamrat. Det är ju det hon lofvat att vara för hela lifvet, hvad är det då för en komedi, att jag skall sitta och tala med henne på ett sätt, som om vi alltid vore borta på supé? Det är så många verkligt allvarliga saker, som jag skulle vilja utbyta en tanke med henne om, men det går inte. Och på så vis kan man vara tillsamman dag ut och dag in, utan att lära känna hvarandra för det. Jag skall vara ett slags uppvaktande kavaljer, det är allt. Kan *det* vara klokt?»

Selma teg. Hon tycktes ej vilja inlåta sig på spörsmålet. Han hade väntat att hon skulle gå in på hvad han sagt, och nu kände han sig missnöjd, besviken.

»Du, hvad säger farbror om partiet?» sade hon plötsligt.

»Han säger ingenting; han vet att det icke skulle göra någon verkan. Det jag vill, det vill jag.»

»Men du har naturligtvis reda på hvad han tycker?»

»Ja, – att jag borde gift mig med en rik flicka i stället.»

»Är Elvira fattig?»

»Hon har åtminstone ingen vidare förmögenhet. Modern har en pension eller lifränta, så att de ha det bra. Men Elvira är en firad flicka, och det kostar pengar. Jag tänker det går jemt ihop.»

»Nå, det var då rätt, att du inte tänkte på pengar», sade Selma trohjertadt.

Richard skrattade.

»Det tycker jag med, men icke förty, är jag temligen skeptisk gent emot den så kallade kärleken.»

Han lade en förvrängd ton på ordet, som gjorde det till en karrikatyr.

»Du!? Som sjelf ...» Selma såg förskräckt ut.

»Ja. Jag är kär, ja», sade han torrt, »men det har jag varit förr, och det har gått öfver.»

»Ja, men du har väl inte varit det som nu?»

»Hå, jo. Endast naivare än nu; men också motspänstigare än nu; jag uppreste mig emot det, och ändå ...»

Hon låg och betraktade honom med stort intresse, man kunde nästan säga deltagande, men då han tystnade gjorde hon ingen fråga.

»Jag var kär i *dig»*, sade han tvärt, utan att se på henne.

»Åh, så du pratar!» utbrast hon förargad; hon hade synnerligen väntat sig någonting helt annat.

»Ja ja, seså, tag det nu inte som någon kärleksförklaring», sade han vresigt, »det är ju öfver för länge se'n, och man kan väl tala om det i allsköns lugn. Kan man inte det?»

»Jo bevars.»

»Visste du det inte?»

»Hur skulle jag det!»

»Nej, – jag tänkte bara ...»

Han tvärstannade, och först efter en stund fortfor han, i uttryckslös saccaderad ton.

»Det var om påsken. När jag kom hem från Lund. Du vet? Vi hade inte träffats sedan om sommaren. Du kom till oss först efter jul. Jag tyckte du var så förändrad.»

»Jag var ful som stryk.»

»Det var du. Jag begriper inte sjelf hur det kom sig. Jo – det begriper jag. Men det är ofattligt att det kunde räcka så länge. På sommaren, hela tiden jag var hemma ... Jag var förargad sjelf för det.»

»Det fick jag tro på.»

»Hum. Tror du inte att jag till och med på den tiden var skeptisk? – fast jag inte var mer än tjuguett år.»

»Jo, det tror jag alldeles.»

»Men det halp inte. Ser du, romantiken hänger i en. Man har insupit den från barndomen.

Man kan resonnera bort den, och den kommer igen för hundrade gången. Ännu har jag några trasor qvar af den. De hänga vid som synden. Tror du inte att just det, att jag sitter och talar med dig, är en släng af romantik?»

»Men på det viset blef ju allting ...»

»Ja, det är det också, – det mesta. Man har blifvit alldeles bortkollrad. Allting skall kallas för annat än hvad det är, och förgyllas, och omskapas.– Allting blir upp- och nedvändt.»

»Nu ser du i svart igen», sade hon sakta.

»Ser jag i svart! Nej, det gör jag inte. Om du bara vill försöka att följa med min tankegång, så skall du få se att jag har rätt. Men det vill du naturligtvis inte.»

»Seså, doktor, var nu förståndig», sade hon leende och lade sin hand på hans arm. »Brusa inte upp, utan var bara lugn; jag skall höra på allt hvad du har att säga.»

Han teg ett ögonblick, synbart sträfvande att efterkomma hennes uppmaning.

»Annars brukar jag vara lugn, nu», sade han. »Jag vet inte hur det kan komma sig, att jag alltid skall bli het när jag talar med dig. Det är väl det, att du ser ut ... ja, det är något så kallt och så ... det är som om du aldrig i evighet kunde förgå dig, aldrig bli hetsig, eller så. Du är – ja, jag vet inte hvad! – det är liksom om man talade till en grindstolpe, och man anstränger sig till det yttersta för att få fram en smula lif; man arbetar, man retar upp sig så småningom. Det är omöjligt annat: du låter en hålla på.»

Hon log igen.

»Och om det nu funnes lif i grindstolpen, hvad vore det då du ville säga?»

»Ja, och så är det just *det*», vidhöll han envist, »att du är så lugn och kall, så olik alla andra fruntimmer; man tycker att med dig skulle man kunna tala om allt, och att det kunde vara så intressant att få höra din tanke om en massa ting, men så ...»

»Ja, hvad så?»

»Jo, när man så börjar tala, så är det någonting som säger: 'kom mig inte för när' – och som är så irriterande, derför att det är så öfverflödigt.»

»Men Richard, hur kan du bli ond för rakt ingen ting? Det har inte fallit mig in en tanke på, att jag behöfde hålla dig på afstånd.»

»Nej, det kan väl hända att det inte är med afsigt, men det är så ändå, och det pinar mig. Jag skulle icke tänka på om du vore en pojke eller hvad för något som helst, om det inte vore för din egen ton. Som just nu. Det kommer någonting i sjelfva tonen, någonting skyggt, tillbakadraget. Du talar lågt, stelt, liksom du skulle hålla hela samtalet nere vid fryspunkten, – nej, det är inte det! – men det är någonting som inte är naturligt. Du har en stark altröst, som talar raskt och tydligt, men då blir det någonting dimmigt, beslöjadt; det der, som jag inte kan fördra'. Det är någonting liksom: 'akta dig, du talar med en qvinna'. Och så är det i blicken också. Du, som annars ser folk så rakt i ansigtet, du ser ned, eller åt sidan ... det skall vara så lugnt och likgiltigt. – Åh, men det är så fruntimmersaktigt! Hvad skall det vara bra för? I mina ögon är du en menniska, rätt och slätt, och inte ett dugg annat; hvad skall så det der tjena till?»

»Men Richard. Just det, att du är så fasligt häftig och misstrogen, gör att man känner sig skygg.»

Han for upp på golfvet och gick ett slag, innan han svarade.

Hon höll på sin panna med ena handen; det värkte så.

»Ja, nu är det värre», sade han nervöst, »och nu är det min skull.»

Hon skrattade.

»Seså, sätt dig nu bara.»

»Vill du ha ett ättikomslag?»

»Nej, det vill jag inte. Men jag vill en gång för alla ha ett slut på det här bråket.»

Han kom och kastade sig på stolen.

»Seså Dick», sade hon och tog hans ena hand – en stor mager hand, der ådrorna lågo högt öfver den fasta benbyggnaden, »nu vet jag hvarför du varit så förändrad emot mig denna långa tid, men nu skola vi vara

vänner, som vi förr varit? Du kan inte tro hvad din ovänlighet gjort mig ondt. Jag har ju aldrig haft någon annan än dig och pappa.»

Han drog handen till sig utan att svara.

»Ja, det är godt och väl», sade han omsider, »men så skall det vara en sådan grannlagenhet i allt, och det är det jag inte kan tåla. Det är bara humbug. Hvarför skulle jag nu till exempel inte kunna tala om, att jag varit kär i dig, utan att du genast skulle få den der märkvärdiga tonen? Nu är det ju förbi, och så måtte man väl kunna tala om det.»

»Ja generar det inte dig sjelf, så inte generar det mig», sade hon med någon hetta.

Han skrattade till, på sitt tvära sarkastiska sätt.

»Och hvad tror du till exempel att jag var så förtjust i? Dig sjelf? – själen, kan tänka! Nej, i skinnet var det, derför att det syntes så lent att stryka öfver som ett silkesammet, svalt i färgen och varmt ändå, frestande glanslöst som en skalad bananas. I själen? – jo vackert! Nej, i håret var det, derför att det inte var likt någon annans; inte rödgult, gullgult eller sådant, utan – ja, jag vet inte hur, men så konstlöst, så oförfalskadt, så – ja, så att ingen mer än jag kunde finna det vackert, tyckte jag. Och just deri låg det: ingen mer än jag! Hvem skulle också kunna hitta på det? – en fläta, som dängde på ryggen, och en lugg, som hängde i en stripa ned i ansigtet och fick kastas ur ögonen med en knyck. Det kunde aldrig kallas vackert, men det var naturligt som pelsen på ett djur – och jag var kär.»

»Richard!»

»Ja, – och i figuren, derför att den var så rank och käck, så kall ännu och så böjlig; ingen hade sett den fyllig, men det syntes så tydligt, att den skulle bli det, och så var du så smal, att det såg ut som behöfde man bara slå armen om dig riktigt hårdt, så skulle du vikas midt utaf som ett pappersblad.»

»Men Richard!» Hon satte sig häftigt upp på soffan, som om hon tänkte att gå derifrån.

»Seså», sade han godmodigt, »det var som du var på *den* tiden, och *så* får jag aldrig se dig mer. Som du nu är, bryr jag mig inte om dig. Nu är du alldeles lik ett annat fruntimmer. Men då fans det något hos dig, som kunde göra en rakt tokig. Nu är det förbi. Seså, lägg dig nu bara.»

»Usch hvad du är odräglig», sade hon med en suck, drog fötterna upp under filten och lade sig på soffan igen.

»Jag ville bara säga, att sådan är kärleken. Kom nu och säg vackra saker om den! Fernissa. Skrapa på den, och du skall få se hvad den är.»

Han tog fram en cigarr och tände den mycket lugnt.

»Ja, mig rör det inte», sade Selma en smula hett, »ty *jag* har Gud ske lof aldrig varit kär. Men jag förstår dig ändå, och jag tycker det är otäckt – för Elviras skull.»

»På Axel Möller kunde man just se hvad det blir till med den der romantiken», fortsatte han ostördt och tog cigarren mellan fingrarne, »hade han varit som en menniska, så kunde man helt enkelt sagt: du dricker, du är ett svin, låt bli det der'. Men nu trodde han sig vara ett misskändt snille, en skald, en konstnär. Nu fans det hvarken reda eller hållning med honom: – allting skulle han förgylla. Latade han sig, så slog han upp ett smäktande ögonkast och sade *'dolce far niente'*; söp han, så lyfte han sitt glas som en teaterhjelte och sade *'glömma'*; sade man honom rent ut, att han var en odåga, så fick man det besked att man inte *'förstod'*

honom. Han var färdig att reta gallfeber på mig. Och ändå kunde han varit en präktig pojke, om han inte varit förkollrad af romaner och fåfänga. Tror du inte att han fann någonting sublimt i att dö af fylle?»

»Men Richard, det gjorde han inte. Han dog ju i lunginflammation.»

»Ja, det gjorde han, men det hade han aldrig gjort, om han inte varit så i grund förstörd.»

»Ah? – Jag tycker det var nog att Jöns Ols' Marie ville ha honom.»

»Hvarför det? Man kan väl inte förneka att han såg ovanligt bra ut? Han hade på sista tiden slagit sig på ett lättsinnigt lif, men det är många fruntimmer, som allra lättast bli förtjusta i sådana der karlar, som liksom skryta med sina odygder. Det der ansåg han höra till sitt skaldskap, och det tog sin början samtidigt med det. Och i alla fall var han ju ett ljus i jemförelse med Jöns Ols' Marie, hvad bildning beträffar.»

Selma svarade ej.

»Du vet väl att gubben är död?» återtog Richard.

»Nej det har jag inte hört.»

»Jo. Och vet du hvart sonens teckningar togo vägen?»

»Nej.»

»Såldes på auktionen efter den gamle. Mor Möller lät alltihop gå under klubban; det var ingenting att gömma på, tyckte hon. Bönderna köpte dem korgvis, och nu sitta de förmodligen som kistbref på deras väggar. Jag visste ingenting om det förr än efteråt, annars hade jag naturligtvis ropat in det.»

Selma trummade hårdt mot soffans träkarm.

»Jag har alltid afskytt mor Möller», sade hon kärft.

Så slogo de in på nya ämnen. Det blef fråga om lifvet i Lund, om Richards kamrater, om lärarne vid akademien, ja om allt som rann dem i sinnet. Och med långsamma fjät smög skymningen öfver dem. Den var liksom en gammal vän, som gerna får höra hvad man säger. Och ingen tänkte på att tända lampan.

De talade gladt och förtroligt, och emellanåt drog Richard långa bloss af sin cigarr, så att elden andades upp och glödde.

Selma låg och betraktade honom med en angenäm känsla af trygghet. Då och då vände hon kudden, för att få dess kalla sida mot sitt värkande hufvud.

Hans anletsdrag skymtade ur dunklet med mjuka, sammandrifna konturer. Tänderna lyste så hvita hvar gång han log, och ibland kunde ögonen glänsa till. Det var det enda hon kunde se.

Han var munter ända till uppsluppenhet, ty hände det någon gång att hans tystlåtenhet tinade upp, så förbyttes den till en gladlynt språksamhet, som tog sig lopp så ohejdadt som den lustigaste vårbäck. Då var det ingen som gick fri. Det gick ut öfver allt och öfver alla, med en omedelbar, grofkornig humor, hvars verkan blef oemotståndlig. Selma skrattade högt.

I det samma öppnades dörren till de andra rummen, och patronen steg in.

Selma kände honom genast. Hon for upp och kastade filten på soffan.

»Är *du* här!» sade hon, »välkommen.»

Patronen, som kom utifrån, kunde icke se tydligt. Han gick fram emot henne, men studsade när han fick se Richard. Och Selma, – som aldrig blygdes att kyssa sin far, om också hela verlden såg derpå – hon tyckte att skammen ville trycka henne ned till jorden, då hon räckte två kalla, liknöjda läppar åt sin man. Ovilkorligen runno Richards ord henne i minnet: »tror du inte jag kan ett annat språk?» – Hur måste han hånle i sitt sinne öfver denna parodi!.... måste jemföra henne med Elvira .... som var *hans* derför att .... derför att ...

Patronen bugade sig stelt för den unge mannen, men tog honom icke i hand.

»Känner du inte igen Richard?» frågade Selma i tvungen ton.

»Jo, naturligtvis», – i patronens röst ljöd återhållen harm, »det här skumrasket är just lagom för att känna igen hvarandra.»

Det skulle vara en sarkasm.

Selma gick bort till skrifbordet och tände lampan. Hon var hvarken ledsen eller rädd, fast hon såg att patronen var ursinnig, men det låg en tyngd öfver hennes sinne vid tanken på att nu skulle det gamla lifvet börja igen.

Det inträdde en tryckt tystnad. Richard och patronen voro lika två hundar, som med styfva ben och uppresta ryggborst strutta omkring hvarandra under sneda blickar. Selma kunde skrattat, om hon icke tänkt på hemresan.

Hon förde sin man in till konvalescenten; Richard stannade der ute.

»Det var fasligt så familjärt, att ligga der i skumrasket och låta konversera sig af en sådan – flax. *Då* kunde du minsann skratta! Han måtte allt vara bra intressant», sade patronen i den lilla förstugan.

»Du glömmer att vi äro uppvuxna barn ihop», svarade hon skarpt och öppnade dörren till sin fars rum.

»Ja det kan ju alltid vara – en täckmantel», mumlade han.

Selma svarade ej.

Efter en stund kom Richard och lemnade henne ett litet bref från Elvira, hvilket legat inuti hans. Men han aflägsnade sig strax.

»Såå, herrskapet håller sig med gemensam korrespondens också», sade patronen, som sett att brefvet var öppet.

»Det är ett par rader från Richards fästmö. Men efter du är så intresserad af det, så kan du läsa det först; jag har inte alls brådtom», svarade Selma med ett leende af vrede och räckte honom brefvet.

»Nej gubevars, det var inte min mening», sade patronen urskuldande och sköt hennes hand tillbaka, »läs du ditt bref. Det var inte alls min mening. – Jaså han är förlofvad?»

Selma teg och läste sin biljett.

Patronen gick fram och tillbaka på golfvet med fundersam min. Ibland kastade han en skygg blick på Selma, som satt och såg ond ut.

Då och då sökte han indraga henne i det samtal han förde med fadern; men hon svarade kort, med en viss

kylig artighet, som var den högsta grad af fientlighet, till hvilken hon någonsin lät det komma.

Patronen formligen våndades, icke blott af hennes onåd, utan ock i känslan af att ha begått en orättvisa: den unge mannen var ju förlofvad!

»Men du, är det nyttigt att vi stanna inne hos svärfar så länge? Ska’ vi inte gå in en stund?» sade patronen slutligen, efter en längre tystnad.

Han tyckte mycket om att säga »svärfar», det var liksom om det gjort honom sjelf några år yngre.

»Jo, låt oss gå in», svarade Selma liknöjdt, »jag tänker att Mätta har qvällsmaten färdig.»

De gingo således in i salen. Richard satt der vid skrifbordet och läste. Patronen gick direkte fram till honom.

»Jag hör af min hustru, att kandidaten är förlofvad», sade han i sin mest gentlemanlika ton, medan den unge läkaren betraktade hans välvilliga ansigte med den största förvåning, »jag kan icke nog varmt uttala mina lyckönskningar till detta steg, ty ett tidigt tycke är den största lycka för en ung man; det bevarar honom från frestelserna. Jag verkligen lyckönskar. Fins det någon utsigt ... jag menar i en icke allt för långt aflägsen framtid ... hum ... När tänker kandidaten gifta sig?»

»Så fort det fins en möjlighet, – den allra ringaste möjlighet», svarade Richard tvärt. Detta oväntade intresse för hans hjerteangelägenheter förargade honom efter den förra ovänligheten. Dessutom tyckte han att det var en sak, som alldeles icke angick patronen.

»Ja, ingen lång förlofning», bekräftade denne, »det är bara en sjudande ebb och flod. Jag verkligen högaktar kandidaten för dessa sunda åsigter.»

Richard tänkte vid sig sjelf att han icke yttrat några åsigter alls, men han brydde sig ej om att säga något. Han hade alltid hyst en viss ovilja emot patron Kristerson.

Supéen blef vida drägligare, än Selma efter första sammanträffandet vågat hoppas. Patronen lät sig ej stötas tillbaka af Richards reserverade rätt, utan var idel solljus, och på hans uppmärksamhet mot Selma fans det ingen måtta. Ibland måste hon till och med skratta deråt.

»Ja, respekt för det täcka könet», deklamerade patronen med pathos, »det är qvinnan som regerar verlden.»

Vid afresan den följande dagen, kunde han för ingen del tillåta att Selma gick till stationen, fastän hon högt förklarade, att hon föredrog detta.

Nej, åka skulle hon! – och patronen var sjelf inne hos arrendatorn för att beställa skjuts. Han öfvervakade hästarnes förspänning, bestyrde om ressakerna och allting. I förbifarten kunde han ändå hinna att konversera en smula med Richard, hvilken han slutligen lyckades göra nyfiken.

»Selma», sade denne, då hon vid ett tillfälle gick igenom salen, »hvad i all verlden sade du åt din man i går qväll, som så kunde stämma honom till min favör? När han kom ville han ju inte ens helsa ordentligt. Jag trodde dig verkligen inte om att vara så slug.»

»Ack du, det var alldeles omedvetet», svarade Selma med ett återhållet löje, »jag kom bara att säga honom, att du är förlofvad.»

Han såg ett ögonblick frågande på henne.

Men så förstod han meningen, skrattade torrt och vände sig om till sin bok.

En stund derefter stodo de båda inne hos fadern, som nu första gången satt påklädd i sin stora farfarsstol, helt modstulen öfver att dottern skulle fara ifrån honom.

Richard och Selma stodo framme vid fönstret. Hon såg frisk och präktig ut i sin åtsittande vårkostym och käcka jägarhatt.

Genom fönstret kunde man se patronen syssla ute vid vagnen.

»Pål har gifvit mig lof att bygga om stathuset, det sämsta af dem – förstås» – sade hon brådskande i det hon drog hatten säkrare på och stack en nål igenom, »men nu skulle jag så gerna vilja fråga dig till råds om ett och annat, så att jag kunde få det riktigt helsosamt och bra; deras välsignade ungar äro alldeles förgångna af utslagssjukdomar och elände. Pål säger att det ha sådana barn alltid, men jag kan inte förlika mig med det. Hvar gång jag kommer dit ...»

»Ja, hvad skall du der?» sade han vresigt, men det ryckte under skägget som af ett kifaktigt leende.

»När de äro *sjuka* så!... Hon såg på honom med ett förebrående ögonkast och rodnade häftigt.

»Herre Gud, hvad du nu var dig lik sen gamla tider!» utbrast han skrattande, »den minen kände jag så väl igen. Nå, gå nu på. Jag ville bara höra hvad du skulle säga.»

»Asch, jag har tänkt att tala med dig om det hela tiden, men liksom varit rädd.»

»Rädd? För mig! Hvarför det?»

»Att du skulle skratta åt mig.»

Hon drog och drog i sin handske, fast den redan satt oklanderligt.

»Skratta? Det hör ju till mitt eget fack, hvarför skulle jag då skratta!»

»Ja-a», sade hon långdraget, »men jag är visst mycket dum; jag förstår rakt ingenting.»

»Det är ju derför du behöfver mig.»

Det såg ut som om hon kände sig lättare till sinnes vid detta svar.

»Ja, jag tycker att när man har god tillgång på pengar, så ... Ja, det var en hel massa saker jag hade att säga dig, men nu hinner jag inte.»

»Nå, så skrif då.»

Hon såg på honom med glad öfverraskning.

»Skulle du vilja?»

»Naturligtvis.»

»Åh tack, åh tack!» utropade hon i öfverströmmande glädje.

Han log blott.

»Ja, du kan inte tro ... åh, du kan inte tro, hur tiden hänger en tungt vid händerna ibland.»

»Nå men din gamla passion för målning, – är den alldeles slut?»

»Ja. När jag inte kunde få lära mig något, eller egna mig helt och hållet åt det, så var det inte lönt. Men tomt är det.»

»Ämnar du aldrig ta det igen?»

»Aldrig.»

Hon kastade en blick ut på gården och såg, att nu var allting färdigt.

»Adjö med dig, farsgubben min», sade hon, gick fram till ländstolen och strök med handen öfver faderns hår, som hon sjelf kammat så slätt och vackert. Så böjde hon sig ned och strök kinden emot det. »Nu skall du skynda dig att bli bra, och sen skall du komma och helsa på mig, länge, länge.»

Han sade ingenting, bara tryckte hennes hand.

»Inte får du vara ledsen!» hon böjde sig ned och såg honom så muntert i ögonen, att han klarnade upp, »du ska' komma och se hur jag tagit mig i ridning. Adjö med dig, du lilla oförståndiga pappa.»

Hon purrade om i hans hår till afsked, och då såg han helt belåten ut.

»Adjö Dick», sade hon och vände sig mot kusinen, som leende stått och sett på de två, »jag kan inte säga hur roligt det är att ha fått se dig igen, gamle gosse. Och så kommer du snart med Elvira?»

De skakade kraftigt hand, och så sprang hon ut till vagnen.

VIII.

Selma red i skridt, och hofslagen genljödo taktsäkert under parkens gulnande hvalf. Morgonen var kall, och endast den långa ridten hade skänkt hennes kinder deras varma färg.

»Svarta prinsen» nickade sjelfbelåtet med sitt vackra hufvud och lät emellanåt höra en frustning, i det han böjde på halsen och spärrade ut sina näsborrar, så att en immig andedrägt hvirflade fram derur.

Selma var tjugutre år, men såg nästan äldre ut. Hållningen hade blifvit fastare, blicken lugn, och det låg någonting medvetet i sjelfva hennes sätt att sitta till häst.

Då hon red ut på den öppna trädgårdsgång, som bildade uppkörseln till boningshuset, kom gruppen med ens i full belysning; rodnaden på hennes kinder glödde och hästens hud glänste mot solen. Strandmalet rasslade under hofvarne och hon kastade en blick upp åt fönstren för att se om någon gaf akt på att hon kom. I ett af dem syntes ett blondt qvinnohufvud och en hvit peignoir. Selma log gladt dit upp och helsade med ridspöt.

Stallknekten, som red efter, närmade sig för att taga emot tyglarne.

Hon hoppade af utan hjelp, såg pröfvande på hästen om han blifvit mycket svett och strök honom smekande på halsen under den långa manen. Han vände sig om för att nosa på hennes klädning och gned derpå sitt hufvud mot hennes skuldra, så att der stannade stora hvita skumflingor.

»Ack du sjelfsvåldiga krabat!» sade hon skrattande och torkade af klädningen med sin näsduk. Derpå kastade hon tygeln åt det monstrum af fulhet, som tjenstgjorde som stallknekt, och gick in i huset, medan »Svarta prinsen» stod qvar och såg efter henne med stora melankoliska ögon. Han tyckte väl att hon dröjde för länge derinne, ty han lyfte sin ena hof till en skrapning, som endast skedde i luften. Prins var en grannlaga natur.

»Nej har man sett! Är du verkligen otålig, du hjertans toker?» ropade hon ned till honom, der hon kom på trappan med en stor skifva grofbröd i handen.

Prins sänkte nosen och lät höra ett huttrande ljud, som skulle antyda en den kärvänligaste lilla gnäggning.

»Åh, du är ett mönster för en häst!» utbrast hon med stolthet och sprang ned för att mata honom. Handskarne hade hon tagit af för att inte få dem nedblötade, ty hon visste af erfarenhet att Prins hade alldeles ingen försyn när det gälde bröd. Så stod hon der barhufvad i solskenet och betraktade med förtjusta blickar sin favorit, som belåtet mumsade på sina brödbitar och snodde omkring med sin nos i hennes händer på det mest ogenerade sätt. Hon måste stå långt ifrån och sträcka sig fram emot honom, ty han visade en ofantlig lust att gnida sig emot hennes klädning.

»Nu fins det inte mer», sade hon gladt och höll upp sina våta händer emot honom för att visa att det var sant. Han suckade med en resignerad min, och så drog hon hans hufvud till sig för att kyssa honom på en fin, ren liten fläck vid sidan af nosen.

»Seså», sade hon afgörande, torkade sina händer och gick upp till gästrummen, medan Prins leddes till stallet.

»Nå Elvira, är du inte färdig ännu?» ropade hon utanför dörren.

»Richard är gången ut för mer en timme sedan, så att du kan gerna komma in», svarades det innanför.

Selma öppnade dörren och steg in. Det var en elegant liten dublett, för närvarande bebodd af doktor Berg och hans unga fru, hvilka en längre tid varit gäster hos patron Kristersons.

Doktorinnan satt framför spegeln och kammade sig. Hon var liten och blond, såg bra ut och hade någon benägenhet för korpulens.

»Hur kan du låta bli att öppna fönster, när det är så vackert väder?» sade Selma i det hon stängde dörren efter sig och nickade god morgon.

»Hu, det är ju så kallt», svarade doktorinnan med en liten rysning.

»Stug-gris! – Hvar har du gjort af din man?»

»Ute på långpromenad. Han blef förargad i går qväll för det du sade att du inte ville ha honom med på din ridtur i dag, och när han är ond för något, kan han trafva hela och halfva mil i stöten.»

»Kan han vara ond i dag för det jag sade i går?» yttrade Selma i en likgiltig ton.

»Åh, du tror inte så långsint han är.»

»Det var han aldrig förr; jag kunde reta honom hvarenda dag, och ändå var han lika god den nästa.»

Selma kastade sig i soffan och betraktade med välbehag de ljusa hårvågor, som böljade för kammen derborta vid spegeln.

»Vet du hvad! – det är grufligt roligt att se på fruntimmer – nota bene: vackra fruntimmer», utbrast hon muntert i det hon slog med ridspöet mot spetsen af sin sko.

»Så du pratar; du är ju sjelf ett fruntimmer!»

Selma skrattade till.

»Ja visst är jag det, men hos mig fins ingenting af det der mjuka – det der som gör att man tycker sig kunna linda er om fingret.»

»Jag tycker du borde ha blifvit karl; det skulle passat dig så bra», sade Elvira i det hon virade upp håret och böjde sig fram emot spegeln.

»Ja, behagligare skulle det varit, men det är väl det bästa som sker. Jag kan nog gå an som fruntimmer med: alla skola inte vara som stöpta i samma form. Men, se hit ett tag!»

Selma gick hastigt bort och lade sin arm om den unga fruns skuldror i det hon böjde sig fram och såg henne in i ansigtet.

»Ja var det inte det jag tyckte! Nu har du gråtit igen. Hvad är det då?»

»Åh, bry dig inte om det.»

Selma gick ett slag genom rummet.

»Det duger inte att tiga alltid; sjung ut!» sade hon och stannade vid sidan af toilettbordet, så att hon kunde se den unga fruns ansigte.

»Åh, det är alldeles ingenting ... det är bara Richard ...»

»Hvad är det med honom?»

»Det har du nog märkt.» Elvira ordnade sina toilettsaker, synbarligen utan att tänka på hvad hon gjorde.

»Hvad skulle jag ha märkt?»

»Att han inte bryr sig om mig.» Hon böjde ned hufvudet och talade mycket lågt.

Selma stod och betraktade henne med ett besynnerligt uttryck i sina ögon, något af på en gång intresse och motvilja. Täckheten förfelade icke sin verkan på hennes skönhetssinne, men all klemighet ingaf henne afsmak.

»Vill du inte berätta det för mig?» sade hon och såg ned på knappen af sitt ridspö.

Elvira kastade en hastig blick på henne. Det fans i det fullkomligt beherskade men sträfva sättet någonting som i början stötte tillbaka och i längden vann. I den svarta riddrägten, som satt stramt åt både lif och armar, såg hon längre ut än vanligt. Håret var kammadt högt i nacken, men låg ned öfver pannan i en tjock ljusbrun lugg, så att endast en smal rand syntes öfver de något mörkare ögonbrynen. Egentligen var hon ful, med denna platta näsa, hvars spets gick ut i en liten snibb, med den breda låga pannan och den fina skarpa hakan, hvilken gaf ansigtet form af en triangel. Men de kloka, djupt liggande ögonen försonade allt; det var en präktig typ.

»Fast jag inte är äldre än du, har jag varit gift längre, och det ger erfarenhet», sade Selma, öfvervinnande sin motvilja att tala i ämnet, »kanhända kunde jag vara dig nyttig med ett eller annat råd.»

»Du är så snäll och rar», sade Elvira, undvikande henne med en af dessa fraser, som fruntimmer alltid ha till hands emot hvarandra.

»Rar! Hvar kan du få något sådant ifrån?»

Selma såg nästan ond ut.

»Du är så snäll mot alla här på gården; gumman Boel har sqvallrat på dig.»

»Gumman Boel tar inte så noga för hvad hon pratar.»

»Du är god mot alla fattiga.»

»God! kallar du det god? En egoist är jag. Det är bara behofvet att känna mig nyttig för folk, som drifver mig; det är vigtighetsmakeri, ingenting annat. Var lugn för att jag inte ger bort annat än det jag sjelf inte behöfver eller inte vill ha. Är det att vara god?»

Hon hade talat med en viss hetta, framkallad af begäret att öfvertyga. Det fans på bottnen af denna rättframma karaktär en skygghet, som kom hennes inre att krympa tillhopa för hvarje vidrörande. Kanhända var det högmod.

»Nu gör du dig till», sade doktorinnan; hon tog det afgjordt för anspråkslöshet.

»Ah, – man kan bli sjuk af att höra det! Jag ger dem mat och pengar ungefär som man kastar köttben åt hundar; jag vämjes vid sjelfva deras snikna begär, och vore det inte derför, att jag sjelf behöfver sola mig i deras korta tacksamhet, kunde jag lika gerna skicka bort dem med en spark. Jag vet inte hvem som är uslast, de eller jag.»

Under dessa ord gömde sig en ödslig smärta, men deraf märkte doktorinnan ingenting; hon kände sig endast tillbakastött af yttrandets råhet. Att det fins menniskor så fanatiskt sanningsälskande, att de beljuga sig sjelfve, derom hade hon ingen aning.

Selma kastade sig på soffan igen och strök med handen öfver sin panna i det hon lutade sig tillbaka med en min af trötthet.

»Jag kan inte lefva utan vänlighet», sade hon, »derför köper jag den ... det är hela affären. För penningar får man allt, allt!»

»Inte allt; inte kärlek», svarade Elvira känslosamt.

Selma bara skrattade smått, men svarade ingenting. Det var någonting af förakt som spelade kring hennes mun. Hon såg icke upp.

»Det är ändå besynnerligt att se hur anlagen kunna vara nedlagda hos en från begynnelsen», sade hon efter en stund, medan Elvira gick omkring i rummet, »jag mins att då jag var hos farbror och faster i verlden – i Richards hem, du vet – så brukade jag alltid gömma de kakor jag fick till kaffet, under förevändning att jag ville ha dem till »natta-mat», som vi brukade säga i skolan. Så gömde jag dag för dag under hela veckan. Faster skrattade åt min barnslighet, men lät mig ha mina kakor. Kan du gissa hvad jag gjorde med dem?»

»Nej.»

»Jo du, jag hade funnit ett riktigt näste till gammalt hus någonstädes ut åt fäladen. Der bodde ett gammalt folk med en hel kull ungar omkring sig. De hade allaredan släppt ut en eller två kullar förut, ty både han och hon hade varit gifta en gång förr, – men maken till ungar har jag då aldrig sett. Smutsiga och ... ah, du kan göra dig ett begrepp derom! Nå, de der små odjuren skulle naturligtvis ha mina kakor. – Föräldrarne voro nästan aldrig hemma; afkomman fick sköta sig sjelf liksom grodyngel. Men du kan tro att der blef en förtjusning hvar gång jag kom!... Jag försökte ibland att berätta dem sagor, men det förstodo de sig inte på, jag tror också att jag försökte lära dem en smula geografi, men det gick inte bättre. Och jag – som sjelf var alldeles tokig i kakor – jag kunde sitta och se dem sluka fasters präktiga kaffebröd och sjelf slicka mig om munnen». Hon skrattade så att tårarne kommo henne i ögonen. – »Och det fast de troligtvis inte kunde känna

någon synnerlig skilnad på det och den mjölblandning, som vår bybagare hedrade med benämningen hvetebröd! Till på köpet inbillade jag mig att jag gjorde de der ungarne en tjenst med det. Jag njöt naturligtvis. Ja, vet du, till råga på allt umgicks jag också med den tanken att jag skulle kamma dem. Men den kom lyckligtvis aldrig till utförande. Jo, jo!»

Hon var synbarligen ytterst belåten med sin drastiska framställning.

»Usch hvad du har för en vana att håna allt!»

»Bara att se det från den lustiga sidan; den tragiska ligger nu en gång inte för mig.»

»Det afundas jag dig. När allt kommer omkring är det bestämdt det som gör dig så tilldragande.»

»Tilldragande? Tio mot ett att du lärt det ordet i en roman!»

»Fy hvad du är stygg.»

»Jag har ju aldrig påstått annat; det är ju du sjelf som velat öfverbevisa mig om motsatsen.»

Selma skrattade, och Elvira vände sig bort för att dölja hur hon fick tårar i ögonen.

»Elvira!»

»Ja, du tror liksom Richard att man kan skämta bort allting så fort det rör mig.»

»Det rörde ju inte dig, utan mig. Dessutom var det ju du sjelf som inte ville tala om hvad du var ledsen för, och så tyckte jag det var bäst att tala om annat.»

Elvira satte sig vid toilettbordet och stödde hufvudet i händerna.

»Richard är sig inte lik, som han var det första året; det är himmelsvid skilnad. Du kan inte tro hvad vi voro lyckliga! Han bröt med alla sina kamrater, och vi voro inte åtskils en enda dag. Men sedan lillen kom, blef det helt annat. Jag har ibland trott att det var honom han inte tyckte om. Derför lät jag den lille engeln stanna hos mamma, medan vi reste dit. Jag tänkte att det då skulle bli bättre. Men när talar han väl till mig? Han är vänlig och snäll – det förstås – men vi ha aldrig något att säga hvarandra, när vi äro på tu man hand.»

»Men barn lilla, inte kan han prata jemt, heller.»

»Men när vi voro nygifta hade han tusen ting att tala om, och under förlofningstiden ...»

»Ja det tror jag! Det ha de ju alltid – idel dumheter, som man skulle bli rent sjuk af i längden. Inte ville du att han skulle fortsätta med det?»

»Det kan väl vara. Men när jag nu söker läsa i hans ögon hvad han vill, när jag i allt – från det minsta till det största – bara rättar mig efter honom! När jag vid allt hvad jag tar mig till bara tänker på hvad han skall tycka!»

»Det är just det som är felet. Du gör för mycket af honom, och det tröttar. Om du bara hade en skymt af sjelfständighet ...»

»Ja, der ha vi det! Men det är ju en orimlighet. Man skall väl tycka bäst om den som i allt vill göra en till viljes.»

»Jag vet inte det; jag tror att hvar och en menniska skapades till att vara en person för sig. Söker man att göra sig blott till ett aftryck, så hämnar det sig sjelf: man blir ingenting.»

»Det är just sjelfständigheten han tycker om hos dig, det vet jag.»

»Med oss två är det en helt annan sak, vi stå ju icke i närmare förhållande till hvarandra. Men vi ha så många gemensamma intressen, gamla minnen också ... och dessutom ... nå ja, det der är saker som jag inte förstår.»

»Hvad?»

»Jo jag tror att en man aldrig i längden bryr sig om någon annan än den som kan hålla honom på afstånd. Det är ett egenkärt slägte. De tro nog ändå att vi äro förälskade i dem.»

Hon log med ett litet ironiskt leende.

»Men *det* kan ju aldrig en hustru», utbrast Elvira nästan förskräckt i det hon vände sig om.

Selma halflåg på soffan; hon såg på sin gäst med en lång spejande blick, icke utan en skymt af gäckeri.

»Det är det han vet», sade hon sakta, ännu med det der leendet.

»Hvad menar du?»

»Jag menar att det vore väl en smal sak att göra en karl kär på nytt, – om det är det du menar. Vi känna dem inte förr än vi bli gifta, men då måste vi också lära oss det. Jag tror, att *jag* gör det nu.»

»Jag erkänner att jag inte förstår Richard», sade Elvira kallt, i det hon värmde griffeln vid ljuset för att krusa sin lugg. Det låg någonting i Selmas ton, som hon icke tyckte om.

»Nå så studera honom, det är hög tid. Lär dig att förstå honom – jag menar hans sträfvan och alla intressen – du skall se hvad du sjelf skall tycka det är roligt, och hvad du skall lära mycket af att försöka följa med. Men framför allt, sök att vara en smula kall ... bara en liten smula, som man kan vara när man håller riktigt af någon.»

Hon lade hufvudet på sned och lekte med spetsen af sitt ridspö på mattan. Det hade kommit någonting dämpadt öfver henne, på en gång vekt och skälmskt, kanske också ett grand sorgset.

»Kall?» upprepade Elvira med den yttersta förvåning.

»Ja, kall.» – Selma talade ovanligt lågt och såg icke upp, det der oförklarliga leendet smög ännu kring hennes fina, tunna läppar. – »Kärleken är som champagne, – vet du inte hur den smakar när den fått ligga på is?»

»Men Selma då!» Det kom ett förebrående uttryck i tonen.

Selma sprang upp med ett muntert litet skratt, gick fram till Elvira och lade sina händer på hennes axlar. Den förra sträfheten var försvunnen.

»Nu är jag din biktfar», sade hon smekande, »svara mig ärligt, biktebarnet mitt. Du gråter ibland och ber din man hålla af dig som förr?»

»Ja.»

»Sällan?»

Selma hade flyttat sina händer till stolens ryggstöd, och biktbarnet ritade inbillade figurer på toilettbordet,

med ett pekfinger, som såg mycket täckt ut. Men hon teg.

»Det sker då ofta?» fortfor den obeveklige biktfadern och vände örat till för att rätt kunna uppfånga svaret.

Biktebarnet såg upp, spörjande, som för att se sig för om man verkligen kunde våga sig fram med sanningen. Den minen såg så lustig ut att biktfadren trots sina ansträngningar brast i skratt.

»Heliga oskuld! Och det tror du dig kunna fånga en karl med? Nå, nå, du är sjelf förälskad i honom, och det är godt för *dig.* Å ena sidan försvårar det saken, men å den andra gör det den så oändligen lätt.» – Hon satte sitt ansigte i jemnhöjd med Elviras och betraktade henne i spegeln. – »Om nu det der ansigtet såg hurtigt och gladt ut, skulle det vara riktigt förtjusande, men när det lipar – fy!»

Elvira såg också i spegeln.

När Selma log så der, så att de jemna, hvita tänderna glänste fram, kunde man icke se någonting friskare. Det var omöjligt att längre finna henne ful – till och med för en qvinna.

Den lilla frun böjde sig tillbaka och slog sina armar om biktfaderns hals, men denne lösgjorde sig skrattande: icke alla biktfäder önska bli smekta.

Selma stod en stund tyst. Det föreföll henne som om hon höll nycklarne till hans karaktär i sin hand, och allt hvad hon letat fram med hela uppfattningens skarpblick – allt det som hon älskat högst, derför att det varit som hennes ensamt, allt det som hon velat dölja som sin oskattbaraste egendom – det skulle hon nu lägga i en annans händer. Allt, allt! ty det fick ej finnas någon söndring.

»Elvira», sade hon; rösten ljöd så allvarlig och orden kommo helt sakta, »ibland finner du honom retlig och nervös. Det förargar dig. Men har du aldrig tänkt dig att det kan vara en stund af svaghet, då allt syns honom fruktlöst och mörkt? Har du aldrig tänkt dig att det är då han behöfver dig bäst?... icke dina ord eller din tröst, endast ro, och så känslan af att du förstår honom. Han måste känna att du aldrig kan förlora modet, derför att du tror honom om godt, äfven om han sjelf skulle tvifla».

Elvira stödde hufvudet i händerna och teg. Det flög någonting likt sjelfförebråelse genom hennes sinne – en aning, som sade henne, att hon ännu ej älskade så fullt som hon kunde. Hon nickade långsamt för sig sjelf.

»Och nu är det öfverenskommet», sade Selma raskt, i det hon undertryckte den smärta, som följde med sjelfva hoppet att hennes sträfvande kunde lyckas, »inga tårar, inga scener mer, och så lemnar du ibland å sido ditt välsignade persiska broderi. Det fins väl något annat i verlden, som också kan vara värdt en qvinnas uppmärksamhet. Har du intet intresse för vår egen tid och allt som rör sig i dess sträfvan? Barn, du skall väl lära dig att förstå din egen son en gång! Hur skall du det, om du håller dig främmande för allt och endast fördjupar dig i din zefirgarnskorg?»

Hon teg ett ögonblick.

»Elvira, det måtte vara en stor lycka att ha en son», sade hon plötsligt.

»Du!» sade Elvira hastigt och vände sig om, »tänker *du* någonsin på sådant? Skulle du verkligen önska, att du hade ett barn?»

»*Jag!* Nej, Gud bevare mig! Det var inte så jag menade. Det var bara sagdt så der i allmänhet. Du t. ex. håller ju så mycket af Richard, jag tycker, att för dig skulle det vara så förunderligt att tänka, det hans personlighet skall liksom gå i arf, att allt hvad du värderat hos honom skall växa upp på nytt, att det skall komma fram drag efter drag. Jag bara tänker mig hvilken glädje det måtte vara för hvarje ny likhet du

upptäcker. Det fins ju till och med fel, som man lär sig att tycka om, och jag föreställer mig, att om du också agar honom för ett sådant, kan du ändå inte låta bli att glädjas smått öfver att också det är likt.» – Hon stod och såg ut i trädgården med ett eget inåtvändt uttryck i blicken.

Elvira hade blifvit eftertänksam.

Selma, har du aldrig ... har du aldrig tyckt om någon?»

Selma vaknade upp vid frågan.

»Jag! Hur kan du komma på en sådan tanke?»

Båda tego en stund, medan Elvira såg sig i spegeln och stänkte en smula puder i luggen, så att den icke skulle bli rak.

»Jag tror att du kunnat bli en förträfflig hustru», sade hon slutligen.

»Hå, det beror på», svarade Selma likgiltigt, »hade jag blifvit gift med en man som varit ärelysten, skulle jag troligtvis blifvit honom en god hjelp – jag skulle eggat honom, arbetat för honom, men nu» – hon gjorde en åtbörd som om hon tappat något ur händerna – »nu är jag fullkomligt värdelös».

»Åh, säg inte det.»

»Nå, det är sant, jag håller tjenstepersonalen i tukt och ser till att urverket går jemt, men det kunde en annan göra lika så bra som jag. Du sade för en stund sen, att jag borde blifvit en karl. Men, ser du, det fins ett begär hos mig att liksom gå upp i en annans existens, hvilket bevisar, att jag verkligen varit ämnad till qvinna. Det der känner aldrig en man.»

»Stackars Selma!»

»Men är du tokig! Hvarför beklagar du mig?»

»Du har ju aldrig känt hvad det vill säga att vara lycklig.»

Selma skrattade.

»Så säga alla unga fruar. De tro, att det inte fins någon annan lycka i verlden än deras egen, och – med all respekt – om den har jag mina egna tankar. Jag afundas alldeles inte. Vore det inte derför, att jag är så eländigt feg, att jag inte kan se någon vara ledsen, skulle jag aldrig blandat mig i lilla fruns affärer.»

»Jag tror att du verkligen vill mig väl.» Elvira räckte henne sin hand, som hon tog helt flyktigt.

»Jag skulle naturligtvis gerna vilja se er lyckliga», sade hon torrt, »och helst se, att I haden mig att tacka för det på ett eller annat sätt. Det är alldeles som när jag gaf de der ungarne mina pepparkakor.» – Hon skrattade bittert och sjelfförsmädande. – »Låt mig derför välja böcker åt dig och leda dina studier; jag känner Richards smak så väl. Du kan, om du sätter den sidan till, bli som en annan menniska medan han är ute på sin utomlandstur. Men visa honom aldrig mina bref, och låt honom aldrig våga sig till att bryta dem; med sådant måste man sätta sig i respekt. Och låt du honom fritt flyga ur boet, dess gladare är han, när han kommer igen.»

»Du kan ha rätt.»

»Tror väl det! Du kan inte tänka hur gerna jag sjelf skulle vilja försöka min kur på någon», sade hon skämtande, »men jag behöfver den tyvärr inte».

»Det är grufligt ändå hvad jag kommit att hålla af dig på denhär tiden», utbrast Elvira.

»Vet du inte att det fins ett slags egoism, om har dragningskraft?» var det muntra svaret; »min är just af det slaget: det behöfs bara en riktigt hvardaglig samvaro för någon tid, så är det klippt. Folk *måste* hålla af mig, om jag vill. Det gällor för alla utom en; mot honom är jag maktlös, ty ... nå ja ... Inte ett ord mer. Du blir ju aldrig klädd på det här viset.»

»Ja, det var sant, jag skulle be att få slippa frukosten i dag, ty jag åt så mycket till kaffet, att jag inte är hungrig, och jag måste skrifva till mamma nu, annars hinner jag inte få brefvet med posten, och då blir mamma orolig.»

»Som du vill.»

Selma nickade och lemnade rummet. Först tänkte hon att byta om drägt, men så ändrade hon sig: det var så obehagligt att gå in i den ouppbäddade sängkammaren, der mannen ännu låg och sof. Hon ville vänta. I stället tog hon vägen till det lilla kabinettet innanför salongen. Der var det alltid så tyst och ensligt, och der hade man utsigt åt parken. Hon stälde sig vid ett af fönstren och försjönk i tankar.

Klockan var half nio. Hvar blef Richard af? Månne han blifvit ond på allvar? Hon kunde icke tro det. Han borde ha förstått hennes motiv. Han måtte väl veta ...

Hon lutade pannan mot fönsterposten och lade upp sitt ena knä, som om hon suttit i en sadel.

Hvilket egendomligt lynne han hade! Hos studenten hade det ännu legat mest som antydningar, och – sjelf ett barn – hade hon väl ej förstått dem riktigt. Hos den unge läkaren och vetenskapsmannen framträdde det i bestämdare former, och nu var hon sjelf en utvecklad qvinna.

Det fans någonting i sjelfva grundtonen af hans karaktär, som ovilkorligen måste finna en resonansbotten i hennes egen. Först denna friska viljekraft, som slog öfver i hänsynslös egoism så snart det gälde att uppnå ett mål; så denna sega uthållighet, som aldrig släppte detta mål ur sigte; och slutligen denna ärelystnad, som jemt sporrade honom framåt och aldrig lemnade honom någon ro. Men hon visste också att det fans stunder, då den öfverspända sjelftilliten kunde svika, och då han kände sig så modlös, att sjelfva arbetskraften domnade dervid. Djupt nere på bottnen af detta obändiga sinne rörde sig en underström, som han blygdes öfver och sökte dölja under cynism eller hårdhet. Måhända var det denna underström som drog henne till honom.

Selma gled ned från sin plats och stälde sig åter i fönstret. Han måste ju komma snart. Hvad det skulle bli dödande tomt när de reste! Hon lade armarne i kors och blickade dystert framför sig. Hvilken tillvaro!

Från det lilla kabinettet, der hon stod, kunde man se hela våningen med dess rika draperier och mjuka mattor, – mattor, som täckte hela golfvet och i evigt samma mönster smögo sig ur rum i rum, hela raden utefter. Det var ett elegant litet hörnrum, dekoreradt i ljusgrått med små brokiga buketter, – allting mjukt, stoppadt, beqvämt.

Den mörka qvinnogestalten bröt silhuettlikt af mot denna glada omgifning, och rummets luxuösa komfort framhöll ännu mer dess prydnadslösa enkelhet.

Selma var så försänkt i grubbel, att doktorn kunde komma ända in i salongen utan att hon märkte det. Han förde draperiet åt sidan och gick tyst fram till henne. Först då han lade sin hand på hennes axel vände hon sig om, lugnt och utan en sprittning: denna hästmenniska visste ej hvad det ville säga att vara nervös.

»Hvad står du och grundar på?» frågade han och stälde sig bredvid henne.

»På allt möjligt. På dig och mig och gamla tider.»

»Är inte din man uppstigen ännu?»

»Nej. Han kom inte hem från den der jernvägsinvigningen förr än klockan tre, derför behöfver han sofva ut.»

»Hvad hade det då skadat honom, om jag fått rida ut med dig?»

Frågan kom helt tvärt och en smula retsamt.

»Naturligtvis inte det ringaste. Jag sade heller inte nej för hans skull, utan för min egen.»

»Att du inte *ville* ha mig med, tackar! Det är åtminstone att svara rakt på sak. Jag trodde i går, att du hade något annat skäl ... jag fann det visserligen något fegt, men ...»

Han menade icke hvad han sade, men han inbillade sig nästan att han gjorde det. Begäret att sondera var till hälften omedvetet.

»Åh, Richard, nu är du verkligen dum», utbrast Selma med något af sin gamla ton, i det hon lade handen på hans arm för mera eftertrycks skull, »att jag gerna ville ha dig med, det bör du kunna begripa. Tänk dig bara hur förtjusande det skulle vara att ha dig vid sidan att prata med, och så att låta det gå så der i sakta skridt. Jag föreställer mig det ibland så lifligt, att jag nästan tycker du är med, och att vi tala om en massa saker.»

Han såg på henne, uppklarnande, och hon drog hastigt sin hand tillbaka.

»Ja, du förstår, att jag tycker det måtte gå så lätt att prata under den der vaggningen, som man får på hästryggen, och vid det der klapprandet af hofvar, som låter så trefligt. Ah, hvad det är skönt! Man känner värmen af hästens kropp ända ned i fötterna och rundt omkring sig den friska, kalla luften ... Usch, hvad du måste finna mig barnslig!»

Hon kastade ridspöet bort på ett bord och knäppte samman händerna, i det hon sträckte på sina armar med ett lätt sjelfsvåld. Figuren var så vacker och dessa armar på en gång fina och kraftfulla.

»Men då förstår jag inte ...»

»Åh jo, det gör du nog. Kristerson bryr sig inte om att vara svartsjuk på dig, nu sedan du är gift. Det är endast ungherrar han afskyr. Han menar, att de äro glupande ulfvar, som bara gå och lura på hvem de uppsluka månde. – Det har kommit mig att undra hurdan han sjelf var innan han blef gift. – Nej, det är fruarna jag är rädd för. De kunde hitta på ... Jo, du, det kunde de. Jag hör hur det låter om andra, och då vet jag hvad som väntar mig sjelf. När en ung fru inte kan visa sig pin förtjust i sin man, så gå hennes vänninnor alltid och vänta hvem hon skall bli kär i. Ty att man måste bli det en gång, det anse de oundgängligt.»

»Det gör jag också.»

»Dumheter!»

»Men det är ju så naturligt», sade han och kastade sig i en stol borta vid bordet. »Antingen har man varit kär, eller också är man det, och om så inte är fallet ... ja då måste man bli det. Ty det fins ingen menniska, som icke är det någon gång.»

»Asch, det är ju äckligt», utbrast hon med en grimas.

Han skrattade, en liten smula cyniskt, men icke obehagligt. Detta skratt visade munnens bredd, men också

dess smala röda läppar och friska tänder. Richard Berg såg aldrig så bra ut som då han log, men han gjorde det sällan.

»Är du alltid så der försigtig?» frågade han och betraktade henne med nyfikenhet. Dessa två förbehållsamma varelser hade vant sig vid att kunna tala med hvarandra om allting. På en öppen fråga följde alltid ett ärligt svar.

»Samma försigtighet alltid och i allt.»

»Men är det icke ett förskräckligt tvång?»

»Naturligtvis. Men jag har föresatt mig att de inte skola ha den ringaste anledning. Du behöfver bara se på min ridknekt, jag har tänkt på honom också. Har du inte gifvit akt på honom?»

Det spelade ett nästan omärkligt leende kring hennes läppar.

»Jo. Ögon som en ko, näsa som en knytnäfve, och en mun, som går från ena örat till det andra, och som dertill drages på sned upp mot ena kinden. Det är onekligen en vacker typ.»

Hon skrattade åt beskrifningen, som hon fann träffande.

»Jag skulle inte kunna finna en till på sju mils omkrets», sade hon belåtet, »och sjelf har jag dresserat både Prins och honom. Prins är onekligen den intelligentaste af de två, men det oaktadt är jag stolt öfver Jöns.»

»Det bevisar smak.»

»Jag riktigt njuter af hans fulhet, hvar gång jag möter någon på mina ridturer. Den förlänar mig en sådan respektabilitet, åtminstone i mina egna ögon. Och så är han *gift.*»

Hennes leende var en sådan inkarnation af elak slughet, att hon sjelf blygdes deröfver och icke vågade se upp.

»Nå ja, vis à vis honom tror jag, att du kan känna dig trygg. Men, vet du hvad, jag tycker, att med ett sådant lif skulle du finna det rätt trist här ute.»

»Har du funnit det så?»

»Jag – åh!» Han sade ingenting mer, men det hördes så tydligt hvad han menade. Hon kände en jublande glädje dervid.

Det uppstod en kort paus.

»Vet du, jag tycker ofantligt mycket om Elvira», sade hon plötsligt och omotiveradt, »om jag varit karl, skulle jag kunnat bli förälskad i henne.»

»Ja, hon är täck, men en smula, nå ja, hur skall jag säga?... en smula naiv, – alldeles utan sjelfkritik. Det fins hos henne någonting omedvetet, som i den första ungdomen är obeskrifligt fängslande, men som sedan ... nå ja. Också hos dig fans någonting sådant strax du var vuxen, fast på så helt olika sätt. Jag kan se dig när jag vill, med dina snusförnuftiga miner och slängande fasoner. Det var den lustigaste sammansättning man kunde se ... och så retsam du kunde vara!... så rent af orimlig. Det var aldrig att tänka på, att du skulle ge efter, om du än hade aldrig så orätt.»

»Inte skulle jag gifvit efter för *dig?*» Det var en skymt af det gamla gäckeriet.

»Om jag hade rätt?» – Han såg på henne med tillfredsställelse. – »Men när allt kommer omkring, var det kanske just det jag tyckte om. Mammas svaghet för sin gosse hade utbildat mig till ett slags hustyrann bak pappas rygg; det var så nytt att stöta på en opposition.»

De tego båda. Selma lekte tankspridt med spetsen af sin sko under klädningsfållen, och doktorn hade låtit hufvudet sjunka ned mot bröstet, i det ett skarpt streck bildade sig mellan hans ögonbryn.

»Pappa visste inte hvilken dålig tjenst han gjorde sin son, när han sammankopplade dig och Kristerson», sade han tvärt.

»Du menar att du och jag?...» – Selma vände sig mot fönstret som för att se ut i parken. – »Vet du, det hade aldrig dugt.»

»Hvarför inte det?» Frågan kom skarpt.

Selma stod och såg ut med liknöjd min.

»Just det, att du då haft rättighet öfver mig, skulle förderfvat alltihop», sade hon lugnt. »Du är en despot, men det du alltid tyckt om hos mig har varit att jag vågat ställa mig upp mot dig. Hade jag varit i dina händer och måst böja mig, skulle också det varit förbi.»

»Såå, du tror endast på det fria äktenskapet?» sade han dröjande och bet på sina naglar.

»Nej», sade hon hastigt, »icke i den bemärkelse man tager ordet. Jag kan icke betrakta äktenskapet annorlunda än som till sin grund oupplösligt. Det skall vara en förening af fria sjelfständiga individer och åsyfta deras inbördes samarbete och utveckling, icke för en tid blott, utan för hela lifvet. Alla uppställa icke så höga fordringar, och de flesta måste nöja sig med så oändligt mycket mindre; qvinnan blir endast ett temligen öfverflödigt supplement till mannen, ett supplement, som i allmänhet icke heller är någonting i och för sig sjelf. Den ene har som personlighet icke behof af den andre; man går hvar sin väg, arbetar på hvar sitt område, utan att bekymra sig om hvarandras sträfvan för annat än resultatet. Barnen och ekonomien, se der de enda verkliga banden; vigseln och allt det der är ju endast någonting rent yttre, ett offentligt erkännande åt det som borde finnas, men som vanligtvis saknas ... Ja, du skrattar naturligtvis åt mig, men hvad gör det! Det är så roligt att ha någon att tala med.»

Hon vände sig om och såg på honom. Han satt nedlutad, med armbågarne på sina knän och blicken fäst på mattan.

»Fortsätt», sade han, »det är intressant att en gång höra en qvinna fördomsfritt yttra sig om detta. De äro i allmänhet så rädda för att röra vid sådana saker, som för att taga i ett glödgadt jern. Hvad var det mer du ville säga?»

Hon gick bort och satte sig på en stol ett stycke ifrån honom.

»Jo du. Nu fins det en och annan qvinlig individ, allt för kraftigt tilltagen för att kunna utgöra ett dylikt supplement åt *hvilken man som helst*, hvilket deremot de allra flesta kunna. Ja det anses ju på vissa håll rent af att det *bör* så vara. Man talar visst om tycke, och allt det der ... men hvad är det att bygga på? Ett tycke kan komma och gå, ofta är det endast ... ja, det är inte lönt att tala derom. Nå, sådana sjelfständiga qvinnor borde aldrig gifta sig, åtminstone icke under sakernas nuvarande ställning. Jag är just en af dem, och om farbror haft menniskokännedom tillräckligt, skulle han ha sagt; gift dig aldrig. Jag skulle kanske ha lydt honom.»

»Det skulle du inte.»

Hon såg på honom med en snabb sidoblick, men besvarade ej direkt hans inkast.

»Äfven om en af dessa individer bands tillhopa med en karaktär sådan, att båda skulle kunna komplettera hvarandra», fortfor hon med ett torrt, beherskadt allvar, som om det var någonting hon ville hålla ifrån sig, »äfven då skulle det måhända icke bli hvad äktenskapet borde vara. Det skulle alltid låda för mycket vid honom af det allmänna föreställningssättet. Han skulle aldrig glömma att det lagligen är han som har makten. Jag menar nu den makt, som icke grundar sig på öfvertygelse och ett frivilligt erkännande af hans öfverlägsenhet. – Om hon blindt hängåfve sig, skulle han tröttna, och om hon uppreste sig, skulle han pocka på sin rätt. Det blefve således endast att välja mellan hemlig leda eller öppen fiendskap.»

Han såg på henne.

»Selma, *är* du verkligen så kall som du låtsar? Känner du aldrig denna törst efter lycka, som ...»

Hon reste sig häftigt och gick åter fram till fönstret.

»Man kan bli sjuk af att höra på nygift folk», utbrast hon med hetta, »de inbilla sig, att ingen menniska i verlden erfarit någon lycka mer än de, och ändå ...»

»Hvad?»

Hon svarade icke.

Han reste sig och gick fram till henne.

»Ändå?» sade han med ett smekande tonfall, »jag kunde ha lust att göra dig en fråga.»

»Nej, man skall aldrig göra några frågor», svarade hon halfhögt, utan att se upp.

De stodo en stund tysta.

»Vår Herre var en gång vid ovanligt godt lynne», började hon med ett gåtfullt litet leende, »och han ville gifva menniskorna en gåfva, som de kunde glädjas åt. Han utströdde några frön och lät dem följa med vinden ned på jorden. Och på hvarje ställe, der ett sådant frö föll, växte det upp en vacker blomma. Menniskorna ville gifva den ett namn, och de kallade den lycka. De förståndiga bland dem gladdes åt gåfvan och nändes ej ens röra de skära bladen, af fruktan att skada dem. Men hvart de gingo i verlden kringsväfvades de af doften. Det fans emellertid också dumma menniskor, och dessa hackade blomman ibland sin kål och förtärde den, för att ta' riktig nytta deraf. Och till på köpet anklagade de vår Herre, derför att kålen smakade illa. – Der har du min uppfattning af lyckan.»

»Ah, platonism!»

Han vände sig på klacken med ett föraktfullt skratt.

Hon tryckte sin panna mot fönsterposten med en min af nedslagenhet, men svarade ej.

»Nå, men om man nu står ända till halsen i ett osedligt förhållande, ett sådant som står under kyrkans speciella hägn?»

Han kastade en lång blick på henne öfver sin axel, men hon stod bortvänd, så att han endast kunde se en skymt af hennes ena kind: den blef röd som blod, och han ångrade redan hvad han sagt.

»Då biter man tänderna tillhopa och ser verlden fräckt i ögonen», sade hon hårdt, »men har man en gnista heder qvar, så glömmer man icke ett ögonblick, att man förverkat all rätt till, – ja ända till *tanken* på ett

verkligt äktenskap.»

Repliken skar, och han kunde ha bitit sig sjelf i harm öfver att ha framkallat den.

»Har du läst utkastet till mitt nya arbete?» sade han, i hast famlande efter ett nytt samtalsämne.

»Ja. Jag har till och med tagit mig dristigheten att göra några anmärkningar.» Hon vände sig om, och hennes ansigte hade återtagit sitt vanliga uttryck. – »Mig förefaller det en smula för vetenskapligt att vara rätt populärt; du förutsätter för mycket hos dina läsare.»

»Tror du det? Hvar har du manuskriptet?»

»Nere hos mig; jag skall gå efter det.»

»Kan jag få gå med? Jag är en smula nyfiken på din studerkammare. Ah, det är sant ... det vågar du inte utan förkläde.»

Det fans något i hans ton, som stötte henne.

»För min egen del är ett förkläde alldeles öfverflödigt; jag är förkläde nog för mig sjelf», svarade hon mulet, »men vill du inte gå och äta frukost först?»

»Nej tack. Det är med mig som med Lord Byron», svarade han leende, »jag vill inte vara slaf under*någon* slags aptit. Kom nu då.»

Selma lyfte i sin långa kjol och gick framför honom ned i första våningen. Vid sidan af trappgången vek hon af, tog en nyckel från en liten hylla, öppnade och bad honom stiga in.

»Nå?» sade hon triumferande, när hon stängt dörren efter dem. Hon kände sig verkligen stolt.

Näst »svarta prinsen» var detta det käraste hon egde.

Han såg sig omkring.

»Tänk dig, att det här var endast ett slags handkammare eller skräprum, när jag kom hit», sade hon med en viss ömhet, »och jag har så småningom gjort det till hvad det är. Hit går ingen mer än jag, och jag håller det sjelf i ordning.»

Det var ett stort rum, med två par fönster, endast en dörr och mycket tjocka väggar. Möblerna voro af mörk opolerad ek, med beklädnad af dunkelgrönt schagg. Allt, från de ogenomträngliga fönsterdraperierna till de mjuka mattorna, tycktes borga för tystnad och ro. Det var ett rum, som kunde väcka afund hos en bokmal.

Midt på golfvet stod ett stort bord, öfverfyldt af böcker och portföljer, kring detsamma sågos tre eller fyra högkarmade stolar i temligen vårdslös ordning. Väggarne upptogos af bokskåp och hyllor, som prydnadssaker funnos endast ett par statyetter i brons och några raskt utförda teckningar, alla framställande häst- eller hundhufvuden. Från taket hängde en tung bronslampa, som nog ofta fick tjenstgöra, ty till och med nu, i klaraste förmiddagsbelysning, föreföll rummet skumt och dystert.

»Nå?» upprepade Selma, då kusinen icke sade någonting.

»Tänk, att du aldrig förr visat mig detta!»

»Det har ju stått obegagnadt den här tiden, och dessutom ... Jag går sällan hit utan då jag vill vara ensam. Jag är rädd för att vänja menniskor hit; här är så trefligt, att om de bara finge smak på det, fruktar jag att de

aldrig ville bli härifrån.» Hon såg skälmaktigt på honom.

»Kommer inte din man hit?»

»Aldrig. Han finner det för tyst och dystert här.»

Doktorn gick fram till bordet och bläddrade omkring der.

»Du tycks ta studierna på fullt allvar», sade han och tittade i en af böckerna.

Hon skrattade.

»Ja. Den tid jag inte behöfver för att hålla hushållsmaskineriet i skick, kan ju ej bättre användas. Jag har inga barn att uppfostra; jag får nöja mig med att uppfostra mig sjelf.»

»Jag skulle önska, att också de som ha barn ville tänka på det sättet.»

»Ja – à propos – du borde egna dig lite mer åt Elvira; väcka hennes intressen en smula, så att det kunde bli en känsla af gemensamhet mellan er. Om du inte bryr dig om det för din egen eller hennes del, så får du göra det för din lille gosses skull.» – Vid de sista orden kom det ett mjukt tonfall i hennes röst, något af en smekning, som när man stryker med sin hand öfver ett silkeslent litet hufvud. »Du skall komma ihåg, att det alltid blir modern, som kommer att gifva honom den första ledningen, och att om hon i oförstånd pjollrar bort honom, skall det kanske hänga efter i hela hans lifstid. Du får inte förbise vigten af hennes inflytande, ty du kommer aldrig att egna dig så mycket åt honom som hon. En man har nog af sin egen sträfvan och kan icke gå upp i en annans. Men vi böra alla komma ihåg, att det är på våra grundvalar de kommande generationerna ha att bygga, – att våra barn det är menniskoslägtets närmaste framtid. Om vi bara lefde för det ögonblick som är, skulle vi inte vara bättre än djur.»

Han såg på henne med en lång blick.

»Moralpredikant», sade han lågt, med ett skälmskt litet löje i sina ögon.

Hon rodnade smått, som man gör när man känner sig genomskådad.

Så fann han sitt manuskript på bordet, öppnade det och började läsa de anmärkningar hon med blyerts tecknat i marginalen. Hon stod tätt bredvid, med händerna hvilande på bordet och uppmärksamt följande med hvad han läste. »Sannerligen – det är riktigt bra gjordt!» utropade han med ens, – om jag kunde förstå hur ...»

Han hejdade sig, slagen af en tanke. Hvad var det som drifvit henne till allt detta? Hvad var det som gjorde, att hon alltid förstod honom?... att hela hennes själsriktning ...... Han såg omkring i rummet, som tycktes gömma hela hennes utvecklingshistoria, och så på henne igen. Hon kände det allt, kände det i sjelfva hans sätt att se på henne, derför höll hon blicken envist sänkt mot bordet.

Han tyckte i detta ögonblick, att ingen skönhet i verlden kunde mäta sig med detta ungdomligt karaktäristiska ansigte, – denna tjocka, gulbruna lugg, vårdslöst struken åt sidan, denna hy, som från sin skarpt begränsade rodnad gick öfver i kallaste hvitt, med en nästan omärklig lutning åt gult, likt matt-arbetadt elfenben.

Skulle han då aldrig se denna antagna köld tina upp?... Han *måste* se ett annat uttryck i dessa grå ögon, han visste ju nu, att det kunde finnas.

»Selma», sade han, sakta, beslöjadt, medan den varma strömmen i hans sinne steg allt högre och högre och

gaf en djupare glans åt hans ögon.

Och så lade sig hans hand öfver hennes, mjukt och med en nästan omärklig tryckning. Hon gjorde icke en rörelse, lyfte icke ögonen från bordet, men det var som om den skälfvande värmen från denna hand genomströmmat hela hennes varelse. Rodnaden steg allt högre och högre, och bröstet häfde sig i djupare andetag.

Vid tjugutre år flyter blodet icke så lugnt genom ådrorna, och der var den, – frestelsen att lyfta sina ögon mot hans, att låta eftertanken drunkna i hans blick, och att en enda gång kasta sig till hans bröst och tillstå, att hon icke var så kall, att äfven hon kände makten af denna laglösa, jublande lidelse!

Men plötsligt ryckte hon undan sin hand och strök tillbaka ett steg, så att den långa klädningen vred sig som ett enda fast draperi kring de fina höfterna.

Hela hennes inre kom i uppror vid föreställningen, att han kunde sjunka ned till något, som i hennes ögon skulle ställa honom i nivå med den man, hvars ömhetsbetygelser gjort hvarje vidrörande förhatligt. Allt var profaneradt, icke ens denna handtryckning kunde hon emottaga utan att den blef någonting orent. Det var icke längre personen hon såg, det var detta, som är gemensamt för alla, och som för henne aldrig visat sig utan i naken råhet Hon kände afsky.

»Åh – jag känner er!» utropade hon med hänsynslös brutalitet, »couche là, hund! – det är det enda som duger.» Hon slog i tomma luften med sin knutna hand, som kunde hon med denna enda åtbörd sträckt honom till marken.

Det låg ett så obändigt hat i hennes utrop, att han stod slagen af häpnad. Hvad hade han då gjort?

»Det är *ni* som vilja kallas de starka», fortfor hon i flämtande hast, »och ni ega icke den ringaste makt öfver eder sjelfva! När var det en skam för er att ge vika för en frestelse, och när föll icke skymfen öfver oss? Gå! Jag vill icke se dig.»

Hon kastade sig på en stol och gömde ansigtet i sina händer.

Utan att svara gick han ett slag genom rummet – detta mörka rum, der brysselmattorna förtogo hvarje ljud af hans steg.

Han förstod henne. Kanske hade hon rätt.

Så stannade han framför henne. Han hade blifvit blek.

»Selma», sade han, och hon såg upp, kallt och skarpt.

»Vågar du inte hellre nu?» Han räckte fram sin stora magra hand, men såg icke på henne. Icke ens med blicken ville han binda hennes vilja. Om hon kunde tro honom, så skulle hon göra det utan att det behöfdes ord eller förklaringar.

Hon reste sig upp, och så möttes deras blickar, lugnt spörjande.

»Jo, jag vågar», svarade hon utan en vibrering i rösten, och dervid lade hon sin hand i hans. Han tryckte den så hårdt, att det gjorde ondt, men utan värma, – endast med styrkan af ett fast beslut.

»Selma», sade han allvarligt, »nu vet jag hvad du är värd, och jag är nästan glad att du icke blef min hustru: detta är oändligt mycket mer. Du skall ha heder af mig.»

Han lösgaf hennes hand, vände sig om och gick.

Men hon stod qvar och såg mot dörren, ännu då han stängt den.

»Egoism, egoism», ljöd det hånande inom henne, »du visste, att *det* hade varit att förlora honom.»

IX.

Omedelbart efter afresan från patron Kristersons ämnade Richard Berg anträda sin utländska resa. Elvira skulle följa honom till Köpenhamn och derifrån återvända hem till sin mor och deras lille son.

Det var dagen efter uppträdet i studerkammaren och redan tidigt var Selma uppe för att ställa om afskedsfrukosten. Hon kände en pinande oro och hade nästan icke sofvit under natten.

I den långa gallerilika matsalen, med sina fyra par fönster, stod hon alldeles ensam. Bordet var dukadt. Det blänkte af silfver och blanka glas, och hon satte årets sista astrar i borduppsatsens blomsterhållare.

Oron dref henne till en feberaktig verksamhet. Hon ville slå bort sina tankar. Men nu var allt i ordning, derför sysslade hon med blommorna.

»Astrar, bären stolt er krona!

här ha mina rosor stått», ljöd det för hennes öron som en aflägsen oartikulerad melodi. Hon skakade på hufvudet för att bli den qvitt. Herre Gud, skulle hon nu bli sentimental med! Och hon afskydde poesi.

Astrarne voro vackra i alla fall. Hon ordnade dem så att färgerna passade ihop, och buketten blef riktigt praktfull.

»Sista lärkan afsked qvittrar ...»

Åh, det var att förtvifla öfver. Hvad hade hon med den gamla smörjan att göra! Hon slog med handen som efter en surrande myggsvärm. Så gick hon ett par steg tillbaka, för att se hur bordet tog sig ut. De mångfärgade blommorna gåfvo det en prägel af fest. – Afskedsfest! Hon slog händerna för öronen, ty det sjöng som en tanklös, enformig rytm:

»Mina vackra, kalla minnen, härmen rosorna på nytt!»

Hvilken faddhet! Nej, det *måste* bli ett slut på det här! Hon rodnade som vid en förolämpning, och utan att betänka sig sträckte hon ut sin hand och samlade ihop alla blomsterkronorna i ett enda grepp, kramande dem tillhopa i blindt raseri. Det var som om hon behöft taga hämd på något, och hon njöt af att känna hur de daggiga bladen sjönko samman i hennes knutna hand.

Hon drog buketten ur vasen, som om det varit en fiendes afhuggna hufvud hon hållit tag i, och med sammanbitna tänder öppnade hon fönstret och kastade den söndersmulad och förstörd ut för vinden.

Blommor ... tillgjordhet ... fraser! Bort med det! – Kan det vara så svårt att hålla sig nykter?

Hon stängde fönstret igen och kände sig lugnare. Men det låg en tyngd öfver hennes sinne. Hon kunde icke vara stilla och icke heller gå derifrån. En aning sade henne, att Richard skulle komma och söka henne der. Det kunde aldrig falla henne in att undvika honom. Hvarför skulle hon det? Nu visste de ju båda ... Hvad? En tanke, för hvilken det icke fans ett ord nog fint och skärt ... någonting tyst och hemlighetsfullt, någonting stort och rikt ...

Hon strök med båda händerna öfver sina kinder, som kändes kalla, gick derefter fram till buffeten och såg sig i spegeln. Hvad hon var blek! Hon gned sig så att ansigtet lågade, men blodet sjönk straxt tillbaka som qvicksilfret i en termometer; och sjelfva händerna syntes hvitare än annars. Så började hon gå fram och tillbaka på de långa smala golftiljorna. Hon trodde att det skulle kunna ge färg. Hvad skulle Richard tänka? Finna henne svag och dåraktig ..... åh!

I det samma hörde hon hans steg derute, han kom brådskande in, och när han stängde dörren tog han upp sitt ur. Selma såg bort åt pendylen, – tre qvart igen. Hjertat flög henne upp i halsgropen, och hon kände hur det kylde i ansigtet. Nu skulle de skiljas – skiljas!

»Elvira packar ännu», sade han i det han gick fram och räckte henne sin hand, »jag ville säga dig farväl först.»

Det lät som om han velat tillägga något, men han tystnade, lösgaf hennes hand och gick bort till fönstret.

Hon kände det som om andedrägten skulle tagas ifrån henne.

»Jag tänkte, att vi kunde ha något att säga hvarandra», återtog han med främmande, entonig röst och utan att vända sig om. Hans ena hand trummade nervöst på ett litet bord, som stod vid fönstret.

Selma gick fram till honom.

»Richard», sade hon mildt. Hon kände ett sådant behof att säga något, men visste ej hvad. Hon såg hur upprörd han var.

Då vände han sig om och de sågo hvarandra i ansigtet, – två bleka ansigten utan spår af vekhet, med samma uttryck af förbittrad strid mot sinnesrörelsen, af våldsamt kufvad smärta i dragen. De voro så olika till utseendet, han så mörk och hon så ljus, men det fans för ett ögonblick en påfallande likhet. Den försvann dock strax, ty Selma blef lugn med ens.

Det pinade henne att se, hur också han led. Hon fick ej tid att tänka på sin egen sorg, ty nu kände hon endast hans.

»Richard, det skall gå öfver», sade hon sakta, i det hon lade sin hand på hans, som hvilade på bordet, »det är bara nu det käns så; när du kommer ut i nya förhållanden, skall du glömma det strax.»

Han såg på henne med ett uttryck af grämelse.

Att tänka sig hur det skulle kännas för *henne*, och så skulle hon stå der och trösta honom! Hvilken usling han var!

Det var liksom om hon gissat hans tanke.

»Och du skall ha tack för allt hvad du lärt mig under dessa år, för hvart bref du skrifvit och för hvartenda vänligt ord», sade hon och tryckte med sina kalla fingrar hans stora hand, som brände så het och lemnade sig så viljelöst i hennes.

»Ångrar du inte? Ville du inte ha det ogjordt, – ha tillbaka hela denna tid, men stryka ut mig derur?» sade han lika tonlöst och med samma förplågade uttryck i sitt ansigte.

Hon tänkte efter ett ögonblick för att kunna svara ärligt, ty icke ens för att gifva honom någon tröst ville hon bedraga. Skulle hon önska att kunna ge tillbaka dessa år af lycka och utveckling, derför att hon nu måste gälda dem så dyrt?

»Nej, aldrig», sade hon med ett leende, som var så blekt och så trohjertadt, att det skar honom in i själen. Hennes försök att se glad ut blef honom endast en ny tortyr. Han kunde icke se på henne.

»Detta är hämden derför, att jag alltid förnekade det», bröt han ut, »jag ville påstå att det var öfver, – till och med för mig sjelf. Men det var det inte. Det var bara af högfärd jag inbillade mig det. Hvarför ... *hvarför* tog jag dig inte ifrån honom!»

Utbrottet kom med en obändig våldsamhet, och han kramade hennes hand så hårdt, som om han varit en patient under kirurgens knif.

»Gå ut på verandan,– eller drick vatten – eller hvad som helst, bara var lugn», sade hon, – »eller cognac, kanske?» Hon ville springa efter.

»Nej», sade han, »ge mig tid.»

Hon strök sakta och smekande öfver hans hand, som släppt sitt hårda tag; och det var som om han sväljt undan sin rörelse i stora klunkar.

»Jag trodde aldrig att det kunde få en sådan makt öfver en», sade han med ett djupt andetag, liksom uttröttad, »men det skall naturligtvis endast vara en tidsfråga.»

Han tog upp sin näsduk och torkade sig upprepade gånger öfver pannan.

»Musset visste det: On ne badine pas avec l'amour», sade han med ett höstlikt leende.

De stodo en stund tysta.

»Ska' vi skrifva till hvarandra?» sade han plötsligt med en af sina tvära öfvergångar. Han talade nästan i affärston.

»Nej. Du skall få höra af mig genom Elvira, hon och jag ämna skrifva flitigt.»

Han svarade ingenting. Det var hon som hade att bestämma.

»Gå nu ut i trädgården, och gå riktigt raskt», sade hon, »man ska väl inte se det här i ansigtet på oss?»

»Ja, det skall jag göra», sade han i naturligare ton och tryckte hennes båda händer, »adjö med dig, Selma. Och tack för allt, du hederliga själ. – Vi famla och söka ännu, men hvad som binder oss vid hvarandra är, att vi båda söka så ärligt, och att vi båda ha en så orubblig tro på, att det *fins* någonting värdt att söka.»

Det drog en ljusning öfver hans skarpa drag, och i ögonen syntes ett fuktigt skimmer, som han icke brydde sig om att dölja.

Och så gick han.

Då Elvira kom in, stod Selma och drog upp vinbuteljerna, lugn och rask som vanligt, – något af en frostig morgon.

Elvira var bränd och pudrad i håret. Hon såg ovanligt bra ut den dagen.

»Så festligt, så riktigt högtidligt!» utropade hon och såg åt bordet. Det låg något så ungt och vekt och varmt öfver henne, och då hon gick fram och kysste Selma, kunde denna ej låta bli att smekande stryka öfver hennes hår, som man gör med ett vackert barn. Elvira svarade genom att se upp i hennes ansigte med en så beundrande tillgifvenhet, att Selmas vanliga stelhet smälte dervid; hon tryckte den lilla frun intill sig med en

viss häftighet.

»Du är en rar liten tös», sade hon muntert.

Hennes skratt var en smula slägt med gråt, men det kunde Elvira icke se, ty hennes ansigte var gömdt mot Selmas axel.

»Gå nu och hemta din man; han är ute i trädgården. Det är hög tid att vi äta frukost, och jag skall kalla på Pål», sade Selma och gaf henne lös.

»Ja, men tycker du inte att han gerna kunde tagit mig med på sin långresa?» hviskade Elvira, men utan att se upp, ty hennes ögon fyldes af tårar, »bed honom, du, så gör han det.»

»Nej, det har han inte råd till. Och dessutom är det bäst som det är.»

Det kom en viss kyla i Selmas ton, och Elvira hängde läpp öfver att hon icke fick medhåll. Hon burrade upp sin lugg och gick ut för att söka Richard.

En half timma derefter stodo patronen och Selma på trappan och viftade efter vagnen, som rullade bort.

»Det blir tomt för dig, hustru lilla», sade patronen vänligt, då de gingo in i huset igen.

»Det blir det allt, den första tiden», svarade Selma i likgiltig ton, tog nyckeln från hyllan och gick in i sitt eget rum, medan patronen fortsatte vägen upp för trappan.

Hon hade icke varit i detta rum sedan gårdagen, då hon visade det för Richard, och på senare tiden hade hon mycket sällan brytt sig om att gå dit, ty studierna hade fått ligga nere. Hela denna sommar hade varit en enda solskensdag. Och nu hade det mörknat med ens.

Hon gick öfver de mjuka mattorna och fram till bordet. Hon ville ordna det till något slags arbete, men kunde ej röra vid dessa papper och böcker. Det kom en qväfvande tyngd öfver bröstet, och hon slet upp ett par knappar i klädningslifvet för att få luft. Det hjelpte icke.

Tårar? Nej, det fans inga tårar. – Der hade de stått på trappan, vexlat två tomma fraser. Skulle de minnas hvarandra så? – Detta banala »tack för denna gång och »lycklig resa». Åh – allt annat, men inte det! Skulle han minnas henne som en ibland ett dussin?

Hon gick ned i stallet, der Jöns stod och putsade remtyg.

»Min häst – ögonblickligen! – och du stannar hemma», sade hon med kort, hård stämma.

Och så gick hon tillbaka, lugnt, med jemna steg, fast det genom hvarje nerv ilade en sprittning af otålighet och hjertat bultade som ville det sprängas. Skulle hon hinna fram, skulle hon hinna fram?

Jöns såg efter henne med förvåning. Maken hade han då aldrig varit med om: »min häst – och *du* stannar hemma!» Och så tonen, – som om hon talat till en hund!

Men Jöns var en pligttrogen själ, och inom fem minuter ledde han Prins till trappan. Selma kom just ut, med ridspöt i handen och jockeymössan på hufvudet. Den brukade hon annars inte begagna utan på ridbanan, men i dag bar det af utåt vägen.

Jöns stod och gapade en stund, innan han kunde samla sig så mycket, att han tänkte på att återvända till stallet, der hans häst stod och gnäggade efter sin kamrat.

Selma följde ej vägen mer än ett litet stycke, derefter lät hon Prins sätta öfver en grop och så bar det åstad öfver stubbåkrar och nyplöjda fält, med en fart, som satte både henne och hästen i fara. Hon höll kurs på en skogbeväxt backe, som syntes på afstånd, och hon skydde hvarken diken eller gärdesgårdar; ty der borta gick vägen, efter att ha gjort en vidlyftig krök.

För hvarje språng blef Prins blott ifrigare; hon kände hans muskler spännas, smutsen stänkte högt upp på hennes klädning då hon red öfver en vattensjuk mark, men det bekymrade henne icke; endast framåt, framåt! Hon hörde ingenting annat än hofvarnes slag och sin egen flämtande andedrägt. Då och då klang hästskon emot en sten eller knarrade det i sadelns läder, då bukgjorden spändes.

Den häftiga rörelsen hade satt fart i blodet, och hennes kinder brunno. Bort med pjunket! Det är härligt att lefva!

I galopp bar det uppför backen, under de stora ekarne, men så kom det täta grupper af hasselbuskar, och der fick det gå i skridt. Hon skulle hinna fram i alla fall. Emellanåt måste hon böja sig ned och lossa klädningen, som hängde fast vid någon taggig gren.

Seså, nu var hon uppe, och der gick vägen.

Hon höll stilla och lyssnade. Der nere hördes vagnsbuller. De skulle icke kunna se henne förr än de kommit upp på sjelfva backen, ty hon höll just der den började slutta nedåt igen. Sanden krasade under hjulen. Det gick långsamt uppför. Hon lät hästen göra ett slag rundt och höll sedan stilla på en liten öppen plan mellan buskarne.

Djurets sidor flämtade under henne och blodet bultade i hennes pulsar. Hon sköt mössan tillbaka för att svalka sin panna; håret kändes fuktigt, då hon strök det åt sidan. Hvilken ridt! Hon klappade hästen på den löddriga halsen, så att det genljöd i backen.

Med ett hårdt tag drog hon ned sin jacka, så att den kom stramt åt lifvet, stödde handen med ridspöt mot sitt högra knä och satt sedan orörlig i sadeln. Hon kände sig så fri och glad, så rask och ung.

Svarta prinsen höjde sitt intelligenta hufvud, klippte med öronen och såg åt vägen.

Der kom vagnen.

Richard, som suttit hopsjunken i ena vagnshörnet, for plötsligt upp ur sin slappa hållning och kusken höll in hästarne.

»Nej kör!» ropade Selma. Hon log mot Elvira, helsade med ridspöt, och medan vagnen körde undan lät hon hästen vända på bakbenen, satte så med en sats öfver diket och slog in på vägen.

»Adjö!» ropade de efter hvarandra och i rask traf sträckte hon af mot hemmet, under det vagnen långsamt rullade ned för backen och försvann ur sigte.

Endast en blick hade de utbytt, – ett ömsesidigt ohörbart uppmuntringsrop, men genom att framstå så oväntadt, hade den liffulla gruppen aftecknat sig mera bjert, liksom etsat sig fast i erinringen. Så skulle Richard alltid komma att minnas henne.

Bröstet syntes högre och midjan smärtare, ty i riddrägt var hon alltid snörd. Det svarta klädet satt som gjutet kring hennes starka armar och axlarnes vackra rundning. Kinderna hade denna skarpa rodnad, som kom panna och haka att synas ännu hvitare, näsborrarne vidgades af den häftiga andhemtningen och under de linielika ögonbrynen logo hennes ljusa ögon af mod och lefnadslust. Hon var svettig och varm, hästen tofvig och våt, och på kjoln sågos gula fläckar af lerstänk. Det fans hos henne intet af sensibel prydlighet, intet af

mjukt behag, det var blott helsans robusta skönhet, hvilken endast ett för naturen öppet öga kan uppfatta.

»En präktig teaterkupp!» tänkte Selma hånfullt i det hon trafvade framåt vägen, »jag vet ju att jag sitter väl till häst. Kors – att jag inte arrangerade det vid bengalisk belysning med!»

Och i harmen öfver sig sjelf gaf hon Prins ett rapp. Ja, icke ens sitt bröd fick han den dagen, och det fastän han stod och såg efter henne med stora förebrående ögon, ända tills Jöns förlorade tålamodet och ledde honom bort.

Då Selma bytt om klädning, gick hon icke ned till sig sjelf. Det var henne omöjligt. Hon kände sig husvill, främmande, bortkommen. Allt föreföll henne med ens så ändamålslöst och tomt. Hur skulle hon kunna uthärda? Hur, hur?

Med det samma hon trädt in i huset hade hela den förra ödsligheten återkommit, endast tyngre, mera hopplös och resignerad.

Hon gick in i salongen. Hela våningen låg utdöd. Ensamheten riktigt föll öfver dessa rika gemak, som dammet faller i ett obebodt hus, – ur tomma intet, tycks det, men oaflåtligt, outtömligt, i öfvergifven tystnad.

Ah, aldrig, aldrig mer skulle lifvet komma i sina gamla hjulspår!

Hon hade sjunkit ned i en soffa och tryckte pannan mot sina sammanknäppta händer, som hvilade på kudden.

Alla hennes tankar hade i närmre eller aflägsnare grad rört sig kring honom. Det hade icke funnits tid till grubbel eller tvekan. Att närma sig honom var målet, att vinna hans bifall var belöningen. Hon hade gått med förbundna ögon och trott att det var kunskapsbegäret som vägledt henne, och lifvet hade förefallit så rikt.

Men nu var det slut. Hon skulle ta sina fattiga trasor och gå. Hon hade lefvat på en stöld, en lögn, hon – som velat vara så ärlig! Sjelfbedrägeri hade det varit. Åh!

Det kom en lång, en stönande suck.

Men så reste sig förbittringen, – harmen öfver att vara så feg, att låta nedslå sig af det minsta, hon, som egde allt hvad andra eftersträfva: pengar, frihet, makt. Var det inte fegt!

Hon satte sig häftigt upp och kastade hufvudet tillbaka mot soffans karm.

Bort med denna pjunkiga stämning, bort, bort! Det gälde bara att skaka den af sig.

Men då flammade striden upp, ty det fans något inom henne som var starkare än hon. Det skrämde och jagade, lockade och smekte, det lemnade ej rum för en tanke, det var blott detta enda. – Hon höll för sina öron, men det växte i trots; det skriade, jublade, klagade, bad; det kände alla tongångar, det gick i alla skiftningar, och det var blott detta enda: det, som hon ville frigöra sig ifrån. Hon kämpade med det och kastade det undan med makt; mångdubbelt starkare kom det igen.

Var hon då så svag, så eländigt svag, att hon ej kunde slita det ur sitt hjerta!

Med känslan af vanmakt kom också ångesten, och den grep henne med tänder och klor. Hennes sjelftillit var skakad, hon var uppgifven af kampen mot sig sjelf, och det kom en het svettilning af nästan vidskeplig ängslan.

Men hon *kunde* icke vika! Om icke blotta viljeakten var nog, så fans det väl andra medel: nya förhållanden, nya omgifningar, resor och förströelse.

Hon reste sig hastigt och gick in i mannens rum. Han låg på soffan och läste tidningar, d. v. s. han sof. Vid det buller Selma gjorde med dörren, vaknade han och skyndade att taga upp sin tidning, som sjunkit ned mot golfvet med handen som höll den.

»Pål, jag har något att be dig om», började hon utan förberedelser och satte sig på en stol bredvid soffan.

Patronen såg upp med en blandning af glädje och förskräckelse. Hvad kunde *hon* ha att be om?

Ett uttryck af vaksamhet lyste ett ögonblick upp i hennes ögon, men försvann genast. Skulle han misstänka? Ja något, – blott icke det rätta. Endast en qvinnonyck.

»Det är någonting jag så rysligt gerna vill», sade hon lågt, böjde sig ned och stödde armbågarne mot sina knän, medan hon knäppte händerna samman och från hvarandra i tanklös lek.

Hon tystnade, som om hon icke vågat fortsätta.

Patronens fantasi jagade upp sig till de otroligaste gissningar, men också han teg. Fast han var rädd för hennes förslag, längtade han att hon skulle tala igen, ty det låg något i hennes ton, som ...

»Ja, du tycker naturligtvis att det är mycket barnsligt, men jag har nu en gång fått det för mig.» Det tycktes vara en annan röst än Selmas, så mjuk var den. Patronen skulle velat draga henne till sig, smekande, jollrande, men han kände en obestämd farhåga. Det måste ju vara något så omöjligt, efter *hon* bad! Ovissheten brände och eggade. Han var så öfvertygad om, att det var något till hvilket han måste säga nej, men hvad skulle han icke velat gifva för att kunna säga ja och se henne stråla upp i hängifven tacksamhet. Hvad *kunde* det vara?

Det kom något återhållet i hans röst, då han talade; han såg ned i tidningen, och det var icke långt ifrån att Selma på allvar funnit honom tillvinnande.

»Hvad är det du önskar så mycket?» sade han.

»Jo, ser du, det har allt blifvit förskräckligt tomt efter Elvira och Richard ...»

Hon tystnade.

»Nå?»

»Jag har aldrig varit i Stockholm.»

»Är det *det* du vill?»

»Ja.»

»Ingenting annat!» Han skrattade med innerlig lättnad. »Det kan du väl få.»

»Ja, men jag vill att det skall vara nu.»

»Hur snart?»

Nu kom det värsta. Hon log, men läpparne darrade nervöst, då hon böjde sig fram och lade armen kring hans nacke.

»I morgon», hviskade hon.

Han studsade och lät tidningen falla till golfvet. »Men, mitt kära barn, du kan väl tänka att ...»

»Åh Pål, det är ingen konst alls. Jag ställer om allting, men jag kan inte vänta, jag har fått sådan ryslig längtan. Du *får* göra det.»

Hon skrattade ännu mera nervöst, försökte se uppsluppen ut och skakade honom i axlarne.

»Ja, men ...»

»Nej, inte *men*, utan *ja!*» ropade hon.

»Men du kan ju tänka ...»

»Att du inte kan säga annat än ja!» Hon storskrattade och slog båda armarne om hans hals för ett ögonblick. Så glad och uppspelt hade han icke sett henne den dag han kunde mins, tyckte han.

»Ja», sade han och såg upp i hennes ansigte med en förälskad blick.

Följande dag reste de med snälltåget.

Det var med en viss högtidlighet Selma för första gången vandrade uppför de breda trapporna till Nationalmuseum. Hon dyrkade konsten med en viss kritiklös beundran och detta föreföll henne som ett tempel.

Som skåning var hon naturligtvis väl bevandrad i Köpenhamns alla muséer, der allt föreföll så hemvandt, men här var det någonting helt nytt.

Det förvånade henne, att patronen kunde gå der så oberörd och trampa lika trankilt som vanligt med sina stora breda landtjunkarfötter, hvilka alltid satte hälen i först och med en rullning af foten lät tårna komma efter. Icke ett spår af spänstighet, endast tyngden af ett mammuthdjur.

»Ah du, se Loke och Sigyn!» utropade hon och drog honom i armen, och hon kände sig så grundligt besviken, när han stirrade på taflan så frågande själlöst; det mesta här kände hon genom fotografier, det var som att återse gamla bekanta och hon behöfde knappt katalogen. Hon drog handen till sig, ty det såg ut som om han inte ens visste hvad det var fråga om, och så gingo de in i nästa sal.

»Ah, du; se der är Wickenberg!» utropade hon, »tänk, du, det är det första jag ser af honom!»

Hon tvärtystnade och lät sina armar sjunka. Så tog hon ett par steg åt sidan och stannade. Hennes blick hade fastnat vid en tafla, som hängde högt upp under taket.

En man i svart sammet, liggande död på golfvet, ansigtet från hjessan sedt, i förkortning.

»Richard!» klack det till i hennes inre. Det var hans krökta näsa, hans raggsvarta hår, det var mer än det: – hans strida sinne, nitadt fast i grönbleka hemska drag.

Denna tafla var en sfinx, som band henne med hemlig makt.

Så slog hon upp sin handbok för att få någon förklaring. »Epilog», stod der. Taflan sjelf skulle tala.

Ja, hvarje detalj hade något att berätta. Bordduken, som den döde nästan dragit af i fallet; medaljongen der med sin kedja; rosor, som fält sina blad och strött dem omkring, – och så hans brustna klinga: det sista som

svek hans tro.

I Selmas inbillning blef det till en hel historia och taflan var blott epilog. Hon drömde sig scen efter scen och såg allt så lefvande verkligt. Det var sol och värme, och gräset stod jemt som ett sammet. Kaskaden silade högt uppifrån, bågformigt åt alla sidor, glittrade i solen och föll plaskande ned i sin lugna bassin. Mellan träden rasslade siden, och ur en berså hördes skratt ...

Hon ryckte till.

»Tycker du den är vacker?» sade patronen.

»Nej.»

Då hon icke sade mer, gick han bort till jagtnymfen, der han på egen hand föll i beundran.

I tanken följde Selma åter den historia taflan hade att berätta. Nu var det i salen, – mörkskurna panelningar och bord med silfver och slipad kristall; vin, att gnistrande lifva upp sinnet, och fagraste daggfriska rosor. Så kom tvisten ... tvisten om en qvinna. Han var den förskjutne. Derför låg han der styfnad och kall. Och alla hade de gått, fegt eller skadegladt ... lemnat honom ... flytt.

Det osköna, dystra – som i döden såg ännu dystrare ut – var det icke det hon borde älskat, denna qvinna? Var det icke just det som fordrat kärlek och sol! Den hätska harm – som stelnat i ödsliga drag – hur hade den ej kunnat slå öfver i vekhet och värme! Och denna kalla qvinna hade icke förstått att all verldens lycka vore intet mot *det* ...

Sist tyckte hon, att hon stod der sjelf, – icke sörjande i gråt, utan stum, i hopplös förtviflan öfver att lyckan ej kommit och att nu var det för sent. Och hon kunde kasta sig på mattan bland blommornas blad, vrida sina händer med knakande leder och stirra ... bara tårlöst stirra på detta ansigte.

»*Jag* tycker den är ful», sade patronen, som kommit igen.

»Jesus, ja: – den är ful», sade hon, vaknade upp med en rysning och vände sig om. Hon var dödsblek och strök med näsduken öfver sin panna.

»Hur man kan finna på att måla någonting sådant!» anmärkte patronen.

»Ja, det är besynnerligt», svarade hon tungt och gick derifrån. Men det ansigtet förföljde henne, – pockande som hennes upproriska sinne, anklagande liksom det, – ännu se’n allt var slut.

Hon dref omkring på måfå; allt hade blifvit intresselöst nu. Vid ingången till ett af sidorummen stannade hon likväl, men det var denna gång icke ett konstverk, som ådrog sig hennes uppmärksamhet, det var en bit verklighet.

Der inne huserade två artister alldeles på egen hand; Nationalmuseum var temligen folktomt den dagen. Det var en ung man och en ung flicka. Ingen af dem gaf akt på Selma, inbegripna som de voro i ett lifligt samtal.

Han höll på med att kopiera en tafla. Längre bort stod hennes staffli, men hon hade rest sig från sitt arbete och gått fram till hans. Det var synbarligen just om det de kommit i dispyt.

Han hade en gammal fläckig rock, ett fjunlikt, nyanlagdt skägg och ett sorglöst ungt ansigte.

Hon såg icke bra ut, men hade en täck figur.

Klädningen var af billigt tyg, men det fans »stil» i drägten, och den klädde. Hon talade fort och lågt med

sjungande accent, höll sin palett i ena handen och en pensel i den andra. Han satt och hörde på henne med ett leende; det var tydligt att han gjorde narr åt anmärkningarne. Men hon var för käck att låta sig bekomma. Hon skrattade med, men fortsatte att tala, ifrigt demonstrerande med skaftet af sin pensel; då hon kommit till sjelfva slutpåståendet, slog hon ett raskt tag i luften som med en taktpinne, såg vädjande på honom med en viss uppsluppenhet och återvände till sitt arbete. Han satt och såg efter henne, medan hon gick öfver golfvet, en liten smula sjelfsvåldigt och lätt vaggande i höfterna. Så tog han en trasa ur sitt färgskrin och torkade beslutsamt bort något på sin tafla.

Selma kunde skrattat helt högt åt denna lilla scen, hvilken hon betraktat i smyg, och friskheten i denna bit verklighet jagade för ett ögonblick undan den qvafva tyngd, som lagt sig öfver hennes sinne. Men när hon såg de två fördjupa sig i sina arbeten med ett allvar som om det gält lifvet eller brödbiten, då kände hon en förtärande afund och kunde icke uthärda. Längesedan jordade framtidsdrömmar reste sig och gingo spökande igen i hennes sinne.

»Låt oss gå åt dethär hållet i stället», sade hon till patronen, som pligtskyldigast stod framför en tafla och hade tråkigt.

De vände om och ströfvade åter ur rum och i rum. Men Selma fann intet intresse i taflorna; hon gick och tänkte på alla dessa, som lefvat och gått bort, lemnande efter sig en tanke, ett lifsvärf, ett spår. Sjelfva arbetarn, som lagt golfvets rutor ... Men hon? Vegetera och dö – det var hennes lif. Ingen behållning, om det blefve långt eller kort. Vegetera och dö, – lugnt och likgiltigt.

Hon tänkte på denna flicka derinne; fattig, men fri i sin sträfvan. – Och hon sjelf, – egde hon ej just hvad andra eftersträfva med sitt arbete? – pengar. ... Pengar? – hvilket fattigt ord! Pengar, men ingen sträfvan. Nej, kämpa med lifvet, slåss om brödet, det är att lefva ... Hvilka orimliga tankar!

Hon strök sig långsamt öfver pannan.

Vegetera och dö, det var ju pligten – för henne.

Hon studsade, ty hon kom att se åt sidan, och hennes blick föll på en medelstor tafla, som hängde midt på en vägg i förträfflig belysning. Det var en gammal bekant. Men hon hade ej väntat att finna den här. Hon trodde att den stannat utomlands.

Som det nu var, blef den till en störtsjö af gamla minnen. Det förflutna och det närvarande smälte tillhopa i stämningen, hon förlorade fotfästet och rycktes med.

Det var samma tafla, men dock så annorlunda mot den hårda färglösa efterbildning, som hon den gången beundrat.

Mot bakgrunden af hennes eget minne blef denna tafla af dubbel verkan; hon stannade i häpen tystnad och bara såg.

Öfver vattnet stod månsken, och långt i fjerran löste sig konturerna af en mörk ruin. Rullande böljor häfde sig sakta, sköto fram under smeksamt sorl, sjönko ned i en tungsint suck, men kommo alltid igen i långa dynande slag. Hafsgröna skuggor gledo dunkelt öfver djupen, strimmiga dagrar sträcktes i böljande vexling, och i sitt genomskinliga våghölje lågo hafvets döttrar och drömde, lyssnande till neckens spel.

Det fans en af dem, som var skönare än de alla. Med armen under sitt hufvud låg hon utsträckt på sin gungande bädd. Hennes blick var fäst på himlen, der månen skymtade ned genom ett förtunnadt moln, kastande sitt sken öfver hennes mjuka drag. Drömmande som en qvinnas och oskyldig som ett barns, tycktes denna blick vara en enda lång, undrande fråga.

Ur Selmas erinring klang det som en bortglömd ton ... man känner igen den, röres, bevekes;... så aflägsen, men så klingande ren! O Gud, den gången var hon ett barn. Och nu, nu ...!

Utan en ryckning i dragen runno tårarne ned, och med hvarje droppe löstes något af det bundna, förkrympta. Allt det, som legat i jorden som dödt, skall ju en gång spira upp under vind och sol, växa i hårdt väder och blidt, kanske till ogräs och kanske till skörd, men frodigt och starkt – när sommaren kommer.

»Gubevars, hvad står på!» utbrast patronen, som stått framför Kain och Abel, och nu kom igen.

»Ingenting», svarade hon och torkade sitt ansigte, »men kom, låt oss gå hem.»

»Gå? Vi ha ju inte sett fjerdedelen!»

»Jag *kan* inte mer.»

Nu svek stämman.

Han svarade ingenting, såg endast förvånad ut, och så gingo de derifrån.

Då de kommo till hotellets ingång stannade Selma.

»Jag känner mig så besynnerlig», sade hon, »jag går bort i Kungsträdgården ett slag.»

»Gerna det», svarade han vänligt och bjöd henne på nytt sin arm.

Hon hade hoppats att få gå ensam, det skulle känts som ett riktigt djupt godt andetag. Under de sista dagarne hade de oafbrutet varit tillsammans, – alltid i hvarandras sällskap, dag och natt. Hon kände det som tröttheten af en liten tyngd: den är ingenting, det är sant, men för hvarenda minut växer ens längtan att för ett ögonblick få lägga den af, och sist blir den olidlig.

Hon stödde sig tyngre än eljest mot hans arm, och han tyckte om det, utan att ana att hon gjorde det till följd af en lätt svaghet, liksom efter en sjukdom. Det var icke heller hennes vanliga raska gång, hvilken annars hade så svårt att lämpa sig efter hans steg.

De kommo in på de grusiga alléerna utan att ett ord vexlades. Han hade försökt att tala, men hon hade blott svarat ja och nej, och så hade också han tegat. Nu kastade han en lång frågande blick på henne. Hon såg rakt framför sig och tycktes ha glömt att han fans der.

»Alltid funderar du», sade han missnöjdt, »snart är du sluten som en gåta.»

»Funderar aldrig du?» svarade hon med ett leende, som nästan gjorde svaret öfverflödigt.

»Nej. Hvad skulle det tjena till?»

Hon svarade ingenting, och så sjönko de tillbaka i sin förra tystnad.

»Det skall muntra dig att komma på teatern i qväll», sade patronen efter en stund, men det såg icke ut som om Selma hört hans ord.

Hon grubblade öfver sitt eget själstillstånd, och de upptäckter hon gjorde fylde henne med ovilja. Känslolifvet var uppdrifvet ända till sentimentalitet, hon var nervös, och då hon helt plötsligt fick se ett mörkt helskägg borta vid ett gathörn, spratt hon till och fick en häftig hjertklappning.

Det hade sannerligen varit mödan värdt att resa hit för att glömma!

Ett ögonblick önskade hon att hon kunnat tala med sin man om detta. Men hon insåg strax att det var en omöjlighet; han skulle endast bli ursinnig, och *det* skulle ej vara henne till någon hjelp, endast aflägsna dem ännu mer ifrån hvarandra.

Nej, hon måste kämpa ensam, och hon skulle det. Ty det fick ej hjelpa: hon *måste* segra. Det fans endast ett medel – arbete.

X.

Patronen slog upp dörren till deras rum och lät Selma stiga in. Det skulle aldrig fallit honom in att gå före sin hustru.

Ljusen voro redan tända, och borta i ett hörn stod supéen uppdukad: kalla rätter, drufvor och champagne.

Selma spratt till.

»Hvad skall det der tjena till?» sade hon missnöjdt och pekade på vinflaskorna.

»Min lilla hustru har sett så nedslagen ut de sista dagarne.»

»Än sen?»

»Vin fröjdar menniskans hjerta.»

Hon svarade ej, men det var med en viss otålighet hon kastade kappan och spetsmantiljen på en stol. Skulle åfgörandet komma redan nu!

»Ät du; jag kan inte», sade hon i trött ton och drog af sig de långa handskarne.

Hon var klädd i en svart teaterdrägt af sammet och brokad. Dess enda smycke var en orm af matt guld, som slog sig ett hvarf kring den åtsittande militärkragen. Ormens nedhängande hufvud bildade ett slags medaljong, ock dess briljantögon sköto långa blixtar i ljusskenet.

»Men det är naturligtvis för din skull jag låtit göra i ordning allt dethär», sade patronen och såg bort åt läckerheterna.

»Kan inte hjelpa det.»

»Men jag sade åt uppasserskan, att hon kunde låta det stå inne, – det är trefligast att inte ha henne att springa här. – Aptiten kan ju komma.»

»Nej.»

Hon ryste med en min af vämjelse.

»Är du inte nöjd med din qväll?»

»Jo.»

»Du ser så misslynt ut.»

»Der var varmt, och jag fick ondt i hufvudet.»

Hon gick bort till ena fönstret, drog upp gardinen och såg bort åt slottet och strömparterren. Lyktorna speglade sig så muntert i vattnet och det kändes som ett uppfriskande andetag att se ut i den kalla natten.

»Ät du, Pål, jag kan inte», sade hon åter och lät gardinen falla tillbaka.

Patronen drog en suck och satte sig till bords.

Selma stod qvar vid fönstret och lekte tankspridt med sin hopslagna solfjäder. Hyn var icke så frisk som vanligt, och det gjorde dragen fulare. Den skarpa hakan och de tunna läpparne kommo hennes ansigte att synas kallt och frånstötande, i synnerhet då det var blekt som nu.

»Kaviaren är utmärkt», sade patronen, »vill du inte smaka? Det ger aptit.»

»Nej tack.»

Hon hade satt sig ned och betraktade liknöjdt sin ena hand, som hvilade i fönsterkarmen, – en stor välformad hand, med smala fasta naglar. Den såg ut att kunna ta hårdt i hvad det skulle vara. Så lyfte hon ögonen och såg på sin man. Han syntes helt upptagen af att rensa hummer.

Patronen var femtioett år nu, och han såg icke yngre ut; det hade kommit ett slappt drag kring munnen, sedan han lagt sig till löständer, och håret var tunnt.

»Hvarför är lagen så orättvis, att en man icke får gifta sig förr än vid tjuguett år, och en qvinna redan vid sexton?» sade hon plötsligt.

»Lagen vill vara artig mot damerna.»

»Åh nej», utbrast hon otåligt och slog sakta med solfjädern mot sitt knä, »jag menar inte så! Jag menar, att inte heller vi borde få gifta oss förr än vi blefve myndiga.»

»Qvinnan är förr vuxen än mannen.»

»Jaså. Är hon förr vuxen till att ta sin egen framtid om händer? Det har jag aldrig vetat.»

»Och så fins det många, som ha lust att gifta sig innan de fylt tjuguett år. Du sjelf till exempel.» Han nickade godmodigt och höjde sitt ölglas.

»Derför behöfde lagen ändras.»

»Man har gifvit den omyndiga qvinnan det skyddet, att hon är beroende af sin giftomans samtycke.»

»Men hur i all verlden skall en giftoman kunna afgöra om hon kan känna någon lifsgemenskap med den man som friar till henne, när hon inte vet det sjelf ännu? Ja när hon inte ens kan sägas ha ett verkligt lifsinnehåll.»

»Lifsinnehåll? Prat! Hur många fruntimmer lefva inte tills de nå sina sextio år, utan att ha något lifsinnehåll för det? Moderna fraser! Låt dem gifta sig först, så kommer nog lifsinnehållet: – hus och hem att styra om. Du har ju sett med dig sjelf.»

»Hus och hem skulle styras bättre, om qvinnorna finge använda de der fyra fem åren till att lära sig hvad som erfordras», sade hon, lyfte upp handen och stödde hufvudet deri, medan hon betraktade honom med något af den uttråkade resignation, hvarmed man fullföljer ett arbete, som man redan länge känt vara gagnlöst, men dock anser sig skyldig att bringa till slut; »dessutom glömmer du alldeles hur rika för ens inre utveckling just de åren mellan sexton och tjugu bruka vara.»

Det tycktes henne som hade de fört detta samtal hundra gånger förut, fast det var ett ämne som hon nu först bragt å bane. Men det kom väl af att hon kände hans tankar, så som man känner den bok man lärt utantill: innan frågan är uttalad vet man hur svaret skall lyda.

»Du glömmer att det ibland fins fall, då ett skyndsamt giftermål ...» Patronen hostade.

»Det är icke för undantagsfall man skrifver lagar. Och det, att någonting sådant kan inträffa, bör icke föranleda lagen att låta två andligen omyndiga varelser binda sig vid hvarandra för ett helt långt lif. Jag står qvar vid min fråga.»

»Men du kan väl inte neka till, att qvinnan i allmänhet är tidigare utvecklad än mannen?»

»I intellektuelt afseende är hon det för ingen del. Åtminstone inte under nu rådande uppfostringssätt. Brådmogen blir hon. Men det är också allt. Hon tänker alltid på att hon är stora damen. Att hon kan bli fru hvilken dag som helst.» Selma gjorde en grimas.

»Jag vet inte hvad du kan ha att säga. Sjelf var du bara sexton år, när du gifte dig, och det aflopp så bra.»

Hon blef flammande röd och rätade upp sig på stolen.

»Jag tycker att du bara behöfver tänka på hvilket oting jag var, för att inse det bakvända i saken», svarade hon skarpt.

»För mig var du ett riktigt förtjusande litet oting, och när man ser på dig nu, har man svårt att tro tidiga giftermål vara till skada. Du har sannerligen vuxit till dig.» Han såg på henne med något af förtjusningen hos en sportsman, som betraktar en elegant racehäst.

»Det der skulle du aldrig ha nämnt!» Hon reste sig upp och kastade solfjädern ifrån sig på spegelbordet, så att den med ett rasslande ljud föll mot dess blanka skifva. Nu var samtalet nytt, ty nu var lugnet förbi. »Inte till skada – åh! – inte till skada? Hvad tyckte du att jag var, när vi gifte oss? Ett stackars barn, som hvarken kände menniskorna eller sig sjelf, som inte visste hvad hon gick till och som var färdig att hålla af hela verlden, derför att hon såg på allt med samma naiva okunnighet. Säg, tyckte du aldrig att det var synd om mig? Jag hade ju inte som andra en mor, som kunde säga mig ...»

»Tror du att mödrar tala om sådant?»

Patronen petade likgiltigt sina tänder.

»Det måtte väl vara deras skyldighet!» Hon såg på honom med förvåning.

»Skulle du uppfostrat dina barn på det viset, så gjorde vår Herre bäst i att inte låta dig få några», sade patronen och lade den skrynkliga servietten ifrån sig med en knyck, »det anses väl annars vara mödrars skyldighet att låta sina döttrar växa upp så rent och ...»

»Ah», utstötte hon sträft, »jag orkar inte höra mer. Har jag inte den gränslösaste afsky för allt smutsigt, *just derför* att jag vet hur smutsigt det är! Förut visste jag det ju inte. Åh, det är ett elände! Man går och målar ut allting så vackert för sig – idel blommor och solsken – och man tror att allting är likt ens eget sinne. Åh Gud!... man är ju som menniskorna före syndafallet – så dum och lycklig. Man förstår inte att skilja mellan godt och ondt.»

»Ja, för man skulle väl ha reda på allting, precis som ...» Han talade vresigt och började bli förargad.

»...precis som ni», ifylde hon. »Ja, ackurat.»

Det kom så afgörande, med något af den gamla tonen.

»Nej du, någon moral måste finnas», sade han öfverlägset och tände sin cigarr.

»Ja. Den samma för oss som för er.»

Patronen bara sög eld på sin cigarr. Det var ju en orimlighet hon der kom med igen, men det föll sig lite svårt att säga henne det just nu. Med fruntimmer kommer man aldrig någon hvart: de skola alltid ha sista ordet. Han visste också af gammalt, att när hon en gång högg tag, så brukade hon hålla fast. Resonnemanget ingaf en viss känsla af obehag. Han skulle helst önskat att vika undan.

»När du gifte dig med mig, var jag omyndig», sade hon. Själsspänningen kom hennes hjerta att klappa i flygande hast, men orden voro liflösa som en lagparagraf; så hade hon vändt och vridit dem i sitt sinne, »en skuldsedel af mig skulle icke varit giltig, och ingen annan egde rätt att i mitt namn utfärda en sådan på så mycket som ett öre, icke heller att skänka bort något af det som i framtiden skulle bli mitt. Min person är mer än mina pengar. Var jag icke mogen att förvalta dem, så var jag det långt mindre när det gälde att förfoga öfver mig sjelf. En omyndig bör lika litet få bortpanta sin framtid som sin egendom. Den logiken är enkel.»

»Ja, seså, låt oss nu inte bråka. Du är vid dåligt humör. Kom och drick ett glas champagne, så går det öfver.»

»Nej. Jag vill inte ha din champagne», sade hon hårdt. Det hade varit henne vidrigt i alla fall, men att han kunde komma med det just nu, då hon för första gången talade om hvad som jäst inom henne under åratal, det endast ökade bitterheten.

Men han kände sig mätt och varm, och då han endast helt förströdt följt med hvad hon sagt, kunde han icke veta hvad som låg i luften.

»Jo, du är trött», envisades han, »drick, det lifvar upp. Och drufvor! Det plär du ju tycka om.»

»Låt bli. Jag smakar det inte.»

Han svarade ej, utan lossade för korken och lät den flyga upp med en knall. Hon stod orörlig qvar vid fönstret och betraktade honom, det slog sig två fina veck mellan ögonbrynen, som det alltid gjorde när hon blef ond. Patronen slog upp i båda glasen, gick sedan fram och ville räcka henne det ena, men hon stötte undan hans hand så häftigt, att han spilde en del af vinet.

»Hur bär du dig åt!» sade han harmset, satte hennes glas tillbaka på bordet och tömde sitt eget. Men så lade han band på sig, ty med ondo gjordes hon bara istadigare, det visste han.

Sedan han letat rätt på korken och bultat den i flaskan igen, satte han sig borta i gungstolen, så att han kunde se henne. Sinnesrörelsen hade återgifvit hennes kinder denna skarpt begränsade rodnad, som kom det att se ut som vore hon lätt sminkad. Han fann henne vacker. Det var denna friskhet, som ...

Hon tänkte blott, att det icke fins någonting mera motbjudande än att se ungdomens passioner gå och spöka i ett gammalt ansigte.

»Du har blifvit kall och förfrusen, kom, så skall jag värma dig», sade han och bredde ut sina armar, medan han helt sirligt höll cigarren mellan pek- och långfingret.

»Det var just det jag ville säga, att det löfte, jag gaf som barn, icke är bindande för mig som qvinna.»

»Hvad är det för prat!»

»Jag kan inte längre, – förstår du – det är slut.»

»Är du tokig! Hvad är det för griller?»

Han hade rest sig upp från stolen, men satte sig genast igen.

»Det är inte griller», sade hon i det hon stödde sig emot fönsterkarmen och sköt fram fötterna en smula, som för att icke bli trött af att stå så länge, »det har kommit långsamt, liksom steg för steg, och det har behöft flera år för att nå fram. Först var det bara en instinktlik känsla, och jag sökte att motarbeta den genom att tala till mig sjelf om pligt, och allt det der. Men småningom sällade sig någonting annat till motviljan, – det var blygsel, ser du.» – Hon berättade lugnt och lidelsefritt, som om det gält någon annan än dem två, ty allt detta var henne så välbekant; det var sådant som hon talat med sig sjelf om väl hundrade gånger, och hon behöfde icke söka efter ett ord. – »Jag skulle velat dölja mig under jorden vid hvarje häntydning på våra äktenskapliga förhållanden, och bara det bevisar att det var någonting onaturligt i det hela – att det inte var som det borde vara, ty den hustru som håller af sin man, hon blygs inte: jag tror att hon känner sig stolt. Men just genom att söka resonnera bort skammen, tvingades jag att tänka, och då var det ohjelpligt förbi! Det, som förut varit aning, vaknade då till fullt medvetande. Och under denna våldsamma spänning kunde jag icke våga mig fram med ens en antydan om mitt själstillstånd utan att det retade dig. Så lärde jag mig att tiga, och vi blefvo främlingar för hvarandra. Underkastelse var priset för mitt dagliga bröd, för lyxen, för alla penningar jag fick att disponera öfver, och detta: – 'du *måste*, ty han har betalt' – endast stegrade motviljan.»

»Det är ord af en hustru till sin man!» sade han uppbrusande.

Hon såg på honom, och skuggan af ett vemodigt leende drog öfver hennes ansigte.

»Jag vet, att jag kunde tala om detta i all evighet utan att du skulle förstå mig», sade hon allvarligt, »men jag vill säga det ändå – inte för din skull, utan för min – inte derför att du skall fatta mig, utan derför att jag inte kan säga det till någon annan än dig. Och en enda gång skall jag sjunga ut. Sen får det komma hvad det vill!»

»Du har ingen rätt att komma med sådana saker. Om alla tänkte som du, skulle verlden brytas sönder, och intet samhälle kunde bestå.»

»Jag talar inte heller för alla, jag talar för *mig* ensam», sade hon raskt, »derför att jag känner som jag gör. Det är min egen sak jag förfäktar, derför att det är mig ensam den gäller. Men om någon känner som jag, om hon säljer sig för reda penningar och upprepar det dag efter dag, och hennes qvinlighet ändå ej har något att invända, då har hon sjunkit djupare än jag nu. Då har hon fallit som jag, men utan att vilja resa sig. Det är det enda jag vet.»

»Hvad är det för dårhusmessigt prat?» Patronen blef ännu rödare i ansigtet än förut. »Sälja ...? Hvad vore då vigseln, om det der skulle få tillämpas efter eget godtfinnande, – mot ens egen man!»

»Vigseln ger laglig rätt, men inte moralisk. Är du så inpyrd med fördomar, att du inte kan fatta en så enkel sak! – Skänker man bort sin egen person för annat än lika mot lika, då är man fal och fallen. Det blir aldrig en pligt att underkasta sig ömhetsbetygelser, mot hvilka hela ens varelse uppreser sig. Ty det *fins* inga naturvidriga pligter.»

»Det var märkvärdiga åsigter du kommit till med ens», sade han ironiskt, i det vreden kokte inom honom.

»Med ens?» upprepade hon, log bittert och skakade på hufvudet med ett uttryck af vedervilja. »Åh! – Om det kommit någon tillfredsställelse af allt detta, skulle jag ändå trott att jag fyllt en pligt. Det hade varit en tröst. Men det kom ingen. Endast skam – bitter, förnedrande skam, och derjemte en fräckhet, som hviskade: så göra också de andra. Kyrkans välsignelse ger oss rätt att sälja oss sjelfva. Den har monopol. Åh, kan man tänka en gemenare tanke! – Om du kunde fatta hur man sjunker – sjunker ohjelpligt! Det är förfärligt. – Hvarje hedersbevisning blir bara till ett skärande hån.»

Hon hade sänkt hufvudet, och blicken stirrade tomt ut i rymden. Klangen var borta ur rösten, som om det varit en gammal qvinna som talat.

»Det fins inte en tanke eller en föreställning utan att den smutsas af ett sådant förhållande», fortfor hon, »och bakom all lifvets skönhet ser man bara elände, så sjukt – ah, så vämjeligt sjukt! Man kan icke röra vid något utan att det smittas och man ryser sjelf dervid. – Hur många gånger har jag inte suttit och betraktat någon gammal gumma – sådan som min mor kanske varit, om hon lefvat – och jag har varit eländig nog att se på hennes gråa hår och med ett slags skadeglädje tänka: hon har kanhända inte varit bättre än jag. Ser du – fallna qvinnor äro alltid fräcka.»

Hon skrattade hårdt. Det var henne en lisa att pina sig sjelf. Det tycktes henne som blefve hennes skuld förminskad, derigenom att hon sjelf pålade sig straffet.

»Den gumma jag vågade förnärma med min tanke var kanhända ändå en ärbar hustru, hvars skoremmar jag icke var värdig att upplösa», återtog hon; stämman veknade, och ögonen, som ännu voro fästa på samma punkt, fyldes långsamt af tårar, – »inte som jag, ärbar till det yttre blott, – utan en verklig hustru, som gifvit allt af kärlek för kärlek, – hvars hela lif varit en fortsatt sträfvan för dem som voro henne kära .... För barnen, som hon höll dubbelt af, derför att de också voro hans ... Ah, det är det hårdaste straff som kan tänkas, att inte kunna röra vid det renaste, utan att det blir sudladt.»

Hon kastade sig ned på stolen, med ansigtet tryckt mot sina armar, som hvilade i fönsterkarmen, och det hördes en lång, stönande snyftning. Hon hade nästan glömt hans närvaro och glömt till hvem hon talade, så fördjupad var hon i sin egen tankegång.

Det gjorde honom ondt. Ty om än orsaken i hans ögon reducerade sig till en ren chimère, kunde han icke betvifla att lidandet var verkligt.

»Hvad är det för sjelfplågeri?» sade han mildt.

Hon reste upp hufvudet, och utan att flytta sina armar, vände hon sig om och såg på honom med sorgsna, tårade ögon.

»Du, som sjelf är fri, och aldrig kan bli annat, du har svårt att föreställa dig hur det käns för den som afstått all rätt öfver sitt eget jag, och som ändå vet sig vara en verkligt lefvande menniska, en tänkande, viljande varelse», sade hon. »Hur ofta kunde du inte komma hem från någon middag, röd och upphettad af vinet? Och du kunde stryka mig under hakan, på det der sättet som blifvit mig så förhatligt, derför att jag visste, att du sen skulle lyfta upp mitt ansigte och kyssa mig. Jag satt der så tung och död som ett stycke trä; och till och med det kunde du förebrå mig! Du visste inte hvad det kostade mig, bara det, och att jag måste pressa tänderna tillhopa för att icke bita omkring mig som en vildsint häst. Du visste inte, hvad det ville säga att hålla sig stilla, när det inom mig jäste ett ursinnigt begär att kasta dig till marken och trampa på dig! Ja, det fans tillfällen, då jag verkligen fruktade att i vansinne förgripa mig på dig.»

Orden föllo öfver honom slag i slag och det var icke möjligt att tvifla på deras sanning; vittnesbördet derom låg i sjelfva den klanglösa rösten, som vibrerade i efterdyningar af en kufvad rörelse. Han kände sig

omsluten af ett osynligt nät, hvars maskor obevekligt drogos åt.

»Och ändå har jag gjort allt för dig», sade han undfallande.

»Ja, ja», utbröt hon häftigt, i den pinsamma förnimmelsen af att ej kunna yttra ett ord af sanningen utan att såra honom, och dock besluten att göra ett slut på förställningen, »det är inte om det jag talar. Du har betalt mig rikligt – furstligt, kan man säga.»

Hon strök med handen öfver sin ena arm, så att klädningens mjuka sammet slöt sig tätt kring dess fasta form. Mot tygets djupsvarta färg syntes handen ännu hvitare, – denna stora, starka hand, som bort vara härdad i lifvets arbete, men som frikallats derifrån af två tunga, släta ringar.

»Jag är icke längre lik andra qvinnor», sade hon sorgset, »jag *kan* inte värdera mig i pengar, summan må nu vara stor eller liten. Det är abnormt, om du så vill – ja, det är ju rent af löjligt att inte rå med hvad hvarenda småsjäl kan. Men det är omöjligt, – nu går det inte längre.»

»Men hvad vill du då?»

Han hade känt sig så trygg i besittningen, och nu gled och gled hon; hvar skulle detta sluta? Han greps af en obestämd fruktan att förlora henne. Ty han älskade henne verkligen – på *sitt* sätt, och han hade sagt sant: han tyckte att hon »vuxit till sig».

»Jag vill försörja mig med mitt arbete, ingenting annat», sade hon sakta, som man talar om en vacker dröm, hvilken man knappt vågar nämna, af fruktan att se den skingras inför en annans kritiska blick.

»Försörja? – hvad vill det säga? Jag försörjer dig ju.»

Patronen vände hufvudet i alla riktningar, villrådig om hvar han skulle spotta.

»Ja. Men jag vill göra det sjelf – jag kan inte hålla ut längre.»

Hon hade rest sig med en frosskakning och kastade en skygg blick bort åt champagneflaskorna.

»Du har ingen rätt att bryta dina förpligtelser; du är min hustru inför både Gud och menniskor.»

Patronen spottade beslutsamt bortåt kakelugnen.

»Hustru? – åh det är att missbruka ordet!» Hon stod alldeles vänd emot honom. Kinderna hade mist sin färg, men hon såg honom käckt i ögonen.

Nu blef det honom för argt och harmen sjöd öfver.

»Såå, de gamla banden passa inte längre», utfor han med ilska och bet på sin cigarr, så att tobaksbladen trasade sig på hans läppar, »det qvinliga nyhetsbegäret!... det skall vara en ung Adonis ...»

Hon såg på honom, styft, afvisande; och det låg något i denna kalla blick, som höll honom tillbaka.

»Det fins inte den man i verlden, som jag skulle vilja gifta mig med – nu», sade hon mulet, som om hon talat om en längesedan begången oförrätt.

»Nå, nå, det är friheten du svärmar för», sade han, »men en absolut frihet fins icke. Hvarje ställning i lifvet medför ett tvång; fattigdomen är icke det minsta. Kom ihåg att de första som uppreste sig mot den bestående ordningen voro de fallne änglarne. Det ondas princip eller satan är icke något dumhufvud, han vet nog att ställa sina afsigter i den vackraste dager, och *frihet* är det ord, som han mest begagnar för att förgylla dem

med. Men ondt är ondt och rätt är rätt.»

Patronen trodde på sin vältalighet som på evangelium, men han var för maklig att gripa till den utom vid sådana här utomordentliga tillfällen. När Selma derför endast slog med handen för att tillkännagifva, att hon icke ansåg sig öfverbevisad, då greps han af en omåttlig förvåning. Han tyckte att han framstält saken så solklart. Kunde man verkligen invända något emot det, att ondt är ondt och rätt är rätt? Han fick en viss förnimmelse af att hans hustru måtte vara besatt af hin håle eller någonting ditåt. Och så mönstrade han i hast alla bekanta ungherrar, men ingen af dem föreföll vådligare än de andra. Han afskydde dem alla lika. En ogift karl var för honom ett oting, ett skadedjur, nu sedan han sjelf var gift.

»Har du inte haft frihet nog? Du, som fått göra allt hvad du velat! Men det är dockhemsteorier, det är fan och hans ...»

»Nej, det *är* inga teorier, det är min natur som uppreser sig, det är ingenting – *ingenting* annat än det, att jag inte kan uthärda att dina händer röra vid min kropp!»

Hon tyckte sjelf att det ljöd någonting rått i hennes ord, hvilket dref blodet upp till hennes tinningar, men en gång skulle sanningen fram, om den så lät illa eller väl.

»Den, som bryter de löften han gifvit vid altaret, är som Varg i Veum, och hvart tar samvetsfriden vägen?»

Det slagordet skulle dräpa henne, tyckte han, men hennes hud var hård.

»Jag har ju sagt dig, att det löfte jag gaf som barn icke är bindande för mig som qvinna, om det så gafs vid altaret eller annorstädes. Förstår du inte att detta är sjelfva knuten, der alla trådarne löpa i ett? Det, att ingen har rätt att emottaga ett sådant, för hela lifvet bindande löfte, om den som afgifver det ej är fullt medveten om hvad det innebär. Hur många qvinnor ha icke gått in i äktenskapet som jag? Om banden kännas olidliga, må de bryta som jag.»

Hon kastade hufvudet tillbaka och ögonen glänste. Klangen i hennes ord eldade modet, och hon tyckte i detta ögonblick att hela verlden stod henne öppen, – att hon blott behöfde »bryta» för att vara fri.

»Du skulle akta dig, ty det gäller icke endast dig sjelf», sade han hotande, »hvarje sådant ord är en brand, som kastas ut till förstörelse. Mannen är qvinnans hufvud, – det säger både gudomlig och mensklig lag – ett styre måste finnas i både staten och familjen. Staten hvilar endast på familjelifvet. Den som kullkastar familjen, kullkastar allt.»

»Det fins ingen, som kan ställa familjelifvet högre än jag», sade hon bestämdt, »men vi ha ingen familj. – Det fins icke heller någon, som kan vara lifligare öfvertygad om äktenskapets helgd än jag. Men då får man icke heller ingå det så lättsinnigt som nu, och framför allt icke förr än vid myndiga år, när man fått fullt klart för sig, att man sjelf är ansvarig för sina handlingar, och att man på allvar tagit sitt öde om händer, – att man sjelf bär skulden och sjelf måste bära följderna. Så länge man ej känt detta, är man icke mogen att taga ett så vigtigt steg, som ett äktenskap verkligen är. Hvad dig och mig beträffar, så står ingenting mellan oss mer än min vedervilja, min oöfvervinneliga fasa för hvarje närmande. Jag värderar dig, jag håller af dig till och med, men – på ett visst afstånd. Barn skulle onekligen ha varit ett band, men nu fins det inga barn. Det gäller bara dig och mig. Som menniska är jag ingenting för dig, – absolut ingenting. Mina tankar och känslor äro dig så främmande, som om jag bodde i månen. Om jag kunde ställa min personlighet å ena sidan och min kropp å den andra, så skulle du icke tveka ett ögonblick i valet. Det är dig likgiltigt hvad jag lider, endast jag tillhör dig och – tiger. Det är *det* jag inte kan förlåta dig!

Hon stred ett ögonblick emot tårar. Det kom en sådan känsla af ensamhet öfver henne, men hon betvingade

den.

»Om jag varit en bolagsman, ett sällskap, en kamrat», började hon åter, »då skulle du saknat mig och sagt mig ett vänligt ord till farväl. Men nu är jag så oändligt mycket mindre, och derför känner du endast vrede öfver att ha blifvit bedragen i en handel. Hvad behöfver du bry dig om det! Det fins ju så godt om firade, vackra, ansedda qvinnor, som gerna sälja sig till priset af en stor förmögenhet, när bara presten beseglar affären. Tag en af dem och låt mig gå.»

Det var en beynnerlig känsla, som vid dessa ord vaknade inom honom, någonting dunkelt, som en längtan efter, han visste ej hvad. Den var så ny och smärtfyld nej, han kunde, *kunde* icke mista henne! Hvad ville han ej säga för att öfvertyga henne om, att det var en omöjlighet!

»Gå?» upprepade han, »du betänker ej hvad du säger. Du skall aldrig kunna uthärda skandalen ... förtalet ... allt detta, som du utsätter dig för. Jag känner dig: du är allt för stolt för att bära det. Skammen af ett sådant steg skulle alldeles tynga ned dig.»

»Skammen har ingen makt öfver en längre än man viker undan. I samma ögonblick man trotsar, är den ett intet.»

I den öfversvallande känslan af ungdomlig kraft, böjde hon sig tillbaka och sträckte ut sina armar, så att den smärta gestalten tecknade sig som ett kors mot den ljusa gardinen. Denna åtbörd visade med ens hela figurens tvångfria skönhet, – icke snörd i korset, utan uppburen af naturens böjliga styrka, – denna fina smidighet, som ger intrycket af att kunna böjas som en stålfjeder och springa upp igen. Från det dubbeltungade ormhufvudet sköto långa blixtar, som bröto sig mångfärgadt emot ljuset.

Han betraktade henne under tystnad.

»Hvar vill du hän?» utropade han plötsligt.

Fruktan att förlora taget dref honom att gifva vältaligheten på båten och taga sin tillflykt till påtagligare bevisgrunder. »Det är utopiska drömmar. För dig fins det ingen bana, ingen framtid. Tänk sjelf efter, och du skall se, att du hoppas på rena omöjligheter. Du skull helt enkelt icke kunna försörja dig, förvand som du är af sju års rikedom och förfining. Du älskar pengar eller allt det, som kan fås för pengar. Hvad ha inte bara dina böcker kostat! Hur skall du kunna lefva utan allt detta?... alla dina intressen ... allt som du fäst dig vid. Du skall icke få tid att egna en tanke åt annat än kampen för dagligt bröd. Och hvad vill du bli? Kontorist? – du har aldrig gått igenom något handelsinstitut. Lärarinna? – du har kunskaper, men inga examensbetyg. Sömmerska? – du kan ej skära till. Och det fins tjogtals om hvar brödbit.»

Han väntade och teg.

Hon måste pressa tänderna i sin underläpp för att qväfva den klagan, som ville tvinga sig fram, och hon hade sjunkit tillhopa under hans ord. Detta var den invändning, som oftast rest sig inom henne sjelf, följaktligen den hon fruktade mest.

Han märkte sitt öfvertag, och medan han rullade de lösa tobaksbladen fastare kring cigarrspetsen, återtog han:

»En förlupen hustru betraktas med förakt af allt hederligt folk. Man drar sig för henne som för en annan äfventyrerska. Du skall finna dig tillbakastött på alla punkter och värnlös utkastad i verlden vid tjugutre års ålder, kan man aldrig veta i hvilka frestelser du kan falla.»

»Mot ett slag af dem är jag åtminstone försäkrad», sade hon med ett sista försök till käckhet. Men känslan af

vanmakt låg redan tungt öfver henne.

Inom henne fans det en trängtan efter att verka, att vara nyttig för andra – ja, att helt gå upp i det – men hon var icke naiv nog att tro en qvinna kunna uträtta mer med två tomma händer, än lifnära sig sjelf. Och hon visste att det aldrig skulle vara henne nog att vegetera, – att endast lefva för att skaffa sig föda. Hvilket lif! Skulle hon sjelf sjunka ned till denna fattigdomens materialism, som så ofta väckt hennes afsmak hos andra? Det var hundrade gången hon stod inför denna fråga, och nu pockade den på svar mer inträngande än någonsin. Hon kände en krampaktig darrning och måste bita tänderna ihop för att de icke skulle klappra.

»Och hvar står dig arbete till buds?» frågade han triumferande, ty hon var blek, blicken var sänkt och det låg något i sjelfva den slappa hållningen, som sade honom, att hon gaf striden förlorad. »Många vilja arbeta, men ändå ... Fins det ett enda ställe, der du skulle blifva antagen utan rekommendationer, och hvem skulle rekommendera dig? Jag kanhända?»

Han skrattade kort och gungade tillbaka i stolen, under det han drog några bloss på sin cigarr, som var nära sitt slut. Det gjorde honom ondt om henne, på samma sätt som när han piskade sin favorithäst; han gladde sig derjemte öfver den goda verkan det skulle göra.

»Är det inte talande skäl?» tillade han, och tonen lät riktigt fryntlig.

»Jo», svarade hon kort, men i hennes nedslagna ögon glimmade den underkufvades smygande, bittra hat. Han hade böjt henne förr, men för hvarje gång ville det styfvare tag till, och han egde endast ett medel: det var penningen.

Först nu, vid nederlaget, märkte hon att hon sig sjelf ovetande hyst det hemliga hoppet att han i yttersta minuten skulle räcka henne en hjelpsam hand, – att han skulle lätta de första stegen och finna ett arbete för henne. Nu blygdes hon öfver detta hopp, som om det varit ett brott. Ja, det var mer än det – det var en löjlighet. Hon kände det nu. Och derför stal sig åter den brännande rodnaden öfver hennes kinder. Men blicken var sänkt, af skammen fjettrad vid mattan.

Hon hörde hur mannen stökade för att gå till sängs, hon märkte hur han flyttade ett ljus till sitt nattduksbord och det andra till hennes eget. Han var ännu uppmärksam. Allt skulle således förbli vid hvad det varit; han skulle aldrig nämna detta samtal, och de skulle låtsa som om allt vore osagdt.

Hon kände sig så bunden, att hon icke kunde gå ur rummet, ty der ute gapade ju fattigdom och öfvergifvenhet i natt och mörker. Icke ett öre egde hon, som hon kunde kalla sitt – förtjent genom arbete.

Om han närmat sig i detta ögonblick, skulle hon kunnat strypa honom med sina händer, ty hon kände att han hade rätt: man tillbringar icke ostraffadt sju år i en rik mans hem.

Men patronen var en sangvinisk natur, gladde sig åt sin seger, ville icke spänna bågen för högt och hoppades allt af morgondagen.

När han var färdig, klädde han af sig och kröp till kojs.

Innan han drog täcket öfver öronen, kastade han en sista blick på sin hustru. Hon stod orörlig qvar på samma plats med nedböjdt hufvud, och han såg ormens briljantögon gnistra i ljusskenet, då bröstet höjdes och sänkte sig i flämtande andetag.

Han såg att hon var upprörd, men det skulle gå öfver tills i morgon.

Och så släckte han ljuset.

Hon blef stående borta vid fönstret, försänkt i funderingar. Den sparsamma belysningen från hennes nattduksbord lemnade rummets aflägsnare delar i ett slags halfskymning.

Pulsarna slogo vildt, och stridiga tankar jagade genom hennes själ som fantastiska skuggor i ett förbidragande fackeltåg.

Efter sanningen hade hon sökt, både utom och inom sig, så, som endast den söker, som känner sitt väl eller ve bero på detta enda: att finna sin egen öfvertygelse – den, på hvilken man kan både lefva och dö.

Hon hade läst dessa skrifter, som säga att en sammanlefnad utan innehåll icke är äktenskap, om än en vigsel gifver den skydd. Och hon hade läst skarpa utfall från det håll, der man menar att formen är nog, allenast den hålles i ära.

Det var teorier. Och det var henne icke nog. Hon måste finna något så påtagligt, att hon kunde gripa deri och säga: detta är mitt. Det var *tro* hon begärde, icke denna tro som samtycker, utan denna tro, som lefver. Hon hade trott sig ega en sådan, men den var icke hennes, utan böckernas. Derför svigtade den nu.

Hon greps af bitterhet.

Det är så enkelt att stå inne i sitt rum, skaka en annan i axeln och säga; du har gått miste. Och så, när han spörjande ser upp i ens ansigte, peka ut i natten och ropa: der går din väg! – Men sättet?... sättet att finna denna väg, när allt är lika mörkt.

Så hade teorierna gjort, då hon tiggt dem om något att trygga sig vid. Och nu visste hon, att det endast är lifvet sjelf som skänker det, att allt det andra är fingervisningar, men att ingen kan lefva på en annans tro, utan blott på sin egen.

Just det hon tyckt sig ha känt som varmast, just det hon ment vara så orubbligt fast, just det tålte ej mer än kastas ut i den kalla vekligheten eller ställas i ljuset af en kritisk blick, för att förflyktigas och bli till intet.

Till intet?... Var det då möjligt att hon efter allt detta kunde erkänna denna mans anspråk på eganderätt till hennes person?

Ett ögonblick flög tanken på sjelfmord genom hennes sinne. Men hela en kärnsund naturs motvilja för döden uppreste sig deremot. *Det* återstod ju alltid, sedan allt annat visat sig förgäfves.

Var då rikedomen allt, allt för henne? Var hon ett grand bättre än dessa almosehungriga varelser, som hon lärt sig förakta för deras snikenhet? Eller fans det något annat band, som knöt henne vid denne man, än penningen?

Det var det hon ville se.

Kanhända skulle han sjelf stöta henne bort, då hon icke längre var hans viljelösa tillhörighet, – formen utan själ. Det skulle stå honom fritt. Fritt? Åh, hon kände honom. Utgången kunde icke bli mer än en.

Hon röjde undan på bordet, der supéen ännu stod qvar, och flyttade så fram skrifdonet.

Den första hänförelsen hade visserligen dunstat bort för hans inkast samt för det spöke han frammanat: fattigdomen. Men det återstod ett lugnt, kallt beslut.

Hon satte sig ned och skref:

»Richard!

Sök upp en plats åt mig vid något gymnastikinstitut nere i Tyskland, och skrif så fort du funnit en sådan. Vi behöfva icke träffas, det kan rangeras lika bra genom bref. Du känner både gången af mina studier och min ihärdighet; du vet att de äro för ensidigt teoretiska, men det kan afhjelpas. Mer behöfver jag icke säga. Resten förstår du.

Din kusin

Selma.»

Hon kuverterade brefvet till Elvira och bad henne skrifva adressen. Sedan lade hon det under sin hufvudkudde. I morgon skulle det gå.

Spänningen var öfver. Nu kände hon sig lugn, ty nu visste hon hvad hon ville.

Hon såg bort till andra sidan af rummet, der han låg och sof så godt med ansigtet inåt väggen, och det fans icke längre en skymt af bitterhet i hennes sinne. Det var endast känslan af att stå emot en öfvermakt, som ett ögonblick tändt hennes hat.

Ögonen lyste af lefnadsmod, ty nu var steget taget, nu fick det komma hvad det ville. Och hela hennes varelse genomströmmades af den ungdomskraftiga egoism, som ropar: »plats», jag måste lefva!»

Så böjde hon sig ned och blåste ut sitt ljus, ty hon ville kläda af sig i mörkret.

Slut.